

Cuprins

- 2 Tinere, ție îți zic / IPS Calinic
4 Adevărata bucurie se împărtășește celorlalți / Arhim. Melchisedec Velnic

ȘTEFAN CEL MARE – 30 DE ANI DE LA CANONIZARE

- 6 Dreptcredinciosul Voievod Ștefan cel Mare și Sfânt – 30 de ani de la canonizare
8 Sfântul Ștefan cel Mare ne vorbește și astăzi / Raluca Tănăseanu
14 În genunchi în fața Măriei Sale
16 Urcușul meu către el / Ștefan S. Gorovei
18 Pictura murală în vremea lui Ștefan cel Mare / Elena Firea

- 20 Icoana în timpul lui Ștefan cel Mare / Ana Dumitran
22 Sfântul Ștefan cel Mare în creația plastică a copiilor / Ioana Revnic
24 Școala muzicală de la Putna / Arhidiacon Avraam B.

- 26 Școala de broderie de la Putna – măiestrie și efort / Monah Alexie C.

INTERVIU

- 28 Familia este însăși temelia ființei umane / Pr. Bassam Nassif

CUVINTE DUHOVNICEȘTI

- 34 Ținând în mână sufletul neamului românesc. Spre sinaxare
39 Amintind de vremi trecute / Protos. Hrisostom C.
42 Sfinții isihăști Simeon Noul Teolog, Grigorie Palama și Paisie de la Neamț / Ierodiacon Dositei I.
45 O prietenie exemplară / Monah Vasile D.

IDENTITATE

- 46 Serbarea de la Putna – 150. Continuitatea unui ideal / Emanuel Buta

- 52 Ortodoxia românească din Ucraina prinsă între Kiev și Moscova / Marin Gherman
56 Am crescut pe lângă bunelul... / Ion Moraru
58 Osânda Limbii Române / Maria Toacă
60 Monarhia românească la ceas aniversar / Camelia Csiki
62 Nimic nu este mai frumos în viață decât să-L slujești pe Dumnezeu prin darul dăruit ție de El / Ribale Wehbe
66 Ortodoxia pune accentul pe sfințenie, lăsând loc Tainei / Adrian Androne

PENTRU VIAȚĂ, PENTRU FAMILIE

- 72 Marșul pentru viață 2022 / Alexandra Nadane
74 Mărturii pro-viață
78 Arta – poezie, revelație, vindecare și sens / Jonathan și Elisabeth Jackson

INTERVIU

- 84 Cultura. Slujire, talent, har și strădanie / Costion Nicolescu

ACTUALITATE

- 90 Moștenirea Mușatină – credință, cultură, istorie / Protos. Dosoftei D.
92 Experiența de voluntar pentru refugiați / Mădălina Țapu
94 Trăiți-vă tinerețea cu sens

CRONICĂ

- 100 Simpozionul „Eminescu și Putna”
102 Colocviile Putnei
104 *In memoriam* Dan Hăulică
107 Modelul, o entitate vie / Adrian Alui Gheorghe
109 Modelul trebuie să te inspire / Protos. Hrisostom C.

Tinere, ție îți zic

*Înaltpreasfințitul Părinte Calinic,
Arhiepiscop al Sucevei și Rădăuților*

1. Adu-ți aminte de Ziditorul tău, încrede-te în Dumnezeu și scrie poruncile Lui pe tabla inimii tale;

2. Respectă instituția familiei în care te-ai născut și-n care ai crescut, așa cum a fost ea așezată de Dumnezeu;

3. Iubește valorile Ortodoxiei, pecetluite cu jertfa Mântuitorului Iisus Hristos, cu sacrificiul martirilor și mărturisitorilor și susținute cu rugăciunile ierarhilor, preoților, cuvioșilor, pustnicilor și credincioșilor din toate timpurile;

4. Păstrează-ți, prin spovedanie și sporită rugăciune, veșmintele tale trupești și sufletești albe și unge capul tău cu untdelemnul înțelepciunii, care este cunoașterea lui Dumnezeu;

5. Nu te lăsa prins în năvodul lumii acesteia robotizate, ca nu cumva tu însuși să devii un robot cu chip de om, incapabil să te bucuri de frumosul din tine și de lângă tine;

6. Nu lăsa tehnologia să preia controlul asupra vieții tale și, astfel, să te îndeparteze de comuniunea cu Dumnezeu;

7. Împodobește-ți drumul vieții tale cu florile recunoștinței față de binefăcătorii tăi: părinți, profesori, familie, prieteni ș.a.;

8. Sporește-ți credința în Dumnezeu – Treime, prin citirea Sfintei Scripturi, a Sfinților Părinți și Scriitorilor Bisericești, precum și a altor scrieri folositoare de minte și suflet, tănuite în biblioteci;

9. Alege-ți prieteni de foarte bună calitate spirituală, morală și intelectuală, cu care să te implicii în activități eclesiale, sociale, culturale, educaționale etc., știut fiind faptul că sunt prieteni mai apropiați decât un frate, după cum sunt și prieteni aducători de nenorocire;

10. Fii liber în Dumnezeu, ca în viață să poți birui toate nedreptățile, încercările și obstacolele ce-ți stau înaintea și – astfel – să fii un om pe măsura și vrerea societății din care faci parte și, implicit, a lui Dumnezeu, după chipul Căruia ai fost creat. ■

Mesaj către tineri de Ziua Internațională
a Tineretului Ortodox, 2 februarie 2022

Adevărata bucurie se împărtășește celorlalți

*Arhimandrit Melchisedec Velnic,
Starețul Mănăstirii Putna*

Bucuria Învierii Domnului nostru Iisus Hristos copleşte inimile tuturor. În grădina Ghetsimani, Domnul Iisus a mers să Se roage și, rugându-Se, s-a făcut sudoarea feței Lui ca broboada de sânge. Întorcându-Se la ucenici, i-a găsit dormind și i-a muștră de trei ori. După întreita Lui rugăciune, i-a deșteptat și le-a spus: „Să mergem, a sosit ceasul”. Care ceas? Ceasul răscumpărării și al mântuirii întregului neam omenesc, ceasul în care au început sfintele Sale pătimiri. Să avem în fața ochilor în toate zilele vieții noastre iubirea de oameni a Dumnezeuului nostru!

A iubi este egal cu a trăi viața celuiilalt. În toată săptămâna Sfințelor Pătimiri, omul întâmpină iubirea lui Dumnezeu, punându-și viața la picioarele lui Hristos, ceea ce înseamnă să întoarcem viața Celui care ne-a dat-o.

Ortodoxia unește foarte strâns Pogorârea la iad – care reprezintă icoana ortodoxă a Învierii Domnului – și Învierea, arătând că adevărata bucurie a creștinului este o bucurie potolită, fără euforie, fără să-și iasă din fire, fără să dea pe dinafară decât atunci când se împărtășește celorlalți. Pogorârea la iad a însemnat în primul rând bucuria întâlnirii celor de acolo cu Mirele pe care-L așteptau.

Să-i respectăm pe toți, primind pe aproapele ca pe un dar al lui Dumnezeu făcut nouă, față de care suntem responsabili.

Să ne spovedim pentru a ne curăța sufletul și astfel să-L cunoaștem mai bine pe Dumnezeu și ce a pus Ziditorul în fiecare dintre noi.

Să ne respectăm familia, părinții și copiii pe care ni i-a dat Dumnezeu, Care a avut încredere

în dumneavoastră când vi i-a dăruit. Creșteți-i astfel încât ei să-L recunoască și să-L iubească pe El ca Tată.

Să respectăm credința, cultivând-o în noi și în aproapele.

Să nu uităm să iubim și să facem pocăință când greșim. Războiul nu vine decât atunci când focul răutății, al ne iubirii crește și se transformă în ură între popoare și între fiii aceluiași popor.

Să iubim smerenia. Ștefan e mare pentru că a fost smerit.

Să ne împărtășim cu Hristos Cel Înviat și bucuria Paștilor va fi cu noi mereu.

Să ne respectăm trecutul și modelele – fără ele vom fi o frunză în bătaia vântului.

Nu negăm meritele altor popoare, dar „acasă”, pentru noi, românii, este România. Faceți eforturi și veniți acasă. Poate veți avea unele regrete, dar nu veți regreta că v-ați crescut copiii acasă. Toate îndoielile pe care ni le sădesc în inimă teoriile la modă și care luptă cu orice chip împotriva lui Dumnezeu se topesc la întâlnirea cu un om al lui Dumnezeu. Omul sfânt, omul care s-a făcut lăcaș al lui Dumnezeu este cea mai mare minune de pe acest pământ.

Dumnezeul nostru este Dumnezeul părinților noștri. Părinții și strămoșii noștri n-au dăinuit pe acest pământ crezând în basme, ci crezând în Dumnezeul Cel Viu, lucrător în viețile lor. Această credință a făcut ca ei să dobândească tăria care i-a făcut să reziste.

Vă mai fac un îndemn: fiți prezenți la slujbele Bisericii. Nicăieri nu găsiți așezată învățătura adevărată ca în laudele Bisericii. Trăiți mai intens și ascultați ceea ce se cântă și se rostește. Veți învăța

de ce trăim pe pământ, căci nu am fost zidiți de Dumnezeu oricum.

Fapta și rugăciunea noastră trebuie să fie lumină pentru cel de lângă noi. Când ne rugăm pentru el, sufletul lui se luminează, iar noi ne îmbogățim. Să învățăm să-l purtăm pe aproapele nostru, să ne rugăm pentru cel necăjit, să știm să-i fim alături. Rugăciunea și bunătatea vor îndupleca întotdeauna Cerul și vă vor face sănătoși. Sănătatea depinde

foarte mult de rugăciunea launtrică. Dacă Dumnezeu îngăduie vreo neputință, să știm să alergăm la mila Lui și să avem încredere.

Fiți bogați launtric!
Fiți frumoși sufletește!
Fiți cu ochii limpezi, privind-L pe Hristos!
Căci numai privind-L pe El veți avea ochii limpezi și senini, o privire curată și demnă pentru aproapele, o privire plină de dragoste. ■

Din cuvântul rostit în
noaptea de Înviere, 2022

Acordarea celui de al doilea hram al bisericii voievodale, Sfântul Voievod Ștefan cel Mare, cu ocazia sfințirii picturii, 15 august 2010

Dreptcredinciosul Voievod Ștefan cel Mare și Sfânt – 30 de ani de la canonizare

Anul acesta, pe 2 iulie, se împlinesc 30 de ani de la canonizarea Sfântului Voievod Ștefan cel Mare în ședința Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, desfășurată la București în 20–21 iunie 1992. Proclamarea solemnă a canonizării a avut loc pe data de 2 iulie 1992, la Mănăstirea Putna.

Cu acest prilej, Mănăstirea Putna, prin Centrul de Cercetare și Documentare „Ștefan cel Mare”, cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Părinte Calinic, Arhiepiscop al Sucevei și Rădăuților, a editat un Album aniversar care conține, alături de *Tomosul* de canonizare și de cuvinte de cinstire, icoane și biserici cu hramul Sfântului Ștefan cel Mare, realizate de atunci și până în prezent. Icoanele și cele 68 de sfinte altare sunt mărturia dragostei binecredincioșilor creștini pentru Sfântul Voievod și a lucrării sale în sufletele celor care îl cinstesc și îi cer ajutorul.

† Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Marele Ștefan ne-a adunat, cu puterea lui, ca să ne rugăm toată suflarea românească din acest colț al pământului. Momentul de astăzi este unic. Sfântul Ștefan nu a apărat numai glia străbună, ci toată creștinătatea. Această țărișoară a mea – spunea el în scrisoarea către princișii Europei –, Moldova, este poarta creștinătății

și, dacă va cădea, toată Europa va cădea în fața necredincioșilor. Fiecare credincios, fiecare slujitor al Sfântului Altar este un paznic al acestei porți a Europei, al credinței noastre creștine. Poporul român, prin ostași credincioși, prin eroi, prin martiri, a fost poarta creștinătății și a Europei. Toată suflarea românească îl avem acum pe Sfântul Ștefan, cel care ne-a dat atâta credință pilduitoare!

Din cuvântul rostit la Proclamarea canonizării Sfântului Voievod Ștefan cel Mare, Mănăstirea Putna, 2 iulie 1992

† Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române (pe atunci Mitropolit al Moldovei și Bucovinei)

Când Biserica îi cinstește pe sfinți, ea nu îi cinstește pe oameni în singurătatea sau în orgoliul lor, ci ea Îl cinstește pe Dumnezeu prezent și lucrător în oameni. Prin cinstirea sfinților Îl cinstim pe Dumnezeu lucrător în ei. Sfântul Duh nu are față, Sfântul Duh nu S-a arătat întrupat ca Mântuitorul Hristos, ca să fie un vis-à-vis al nostru. Ci fața Sfântului Duh se arată multiplicată, diversificată în sfinți. În fața fiecărui sfânt strălucesc lumina, bucuria, pacea și virtuțile Sfântului Duh.

Sfântul și Marele Voievod Ștefan al Moldovei a fost trecut în rândurile sfinților datorită faptului că poporul, în timpul vieții sale și până astăzi, a recunoscut lucrarea lui Dumnezeu în el. Biserica nu cinstește în sfinți slăbiciunile firii noastre umane căzute prin păcat, ci prețuiește ridicarea naturii umane prin harul lui Dumnezeu. În Ștefan cel Mare, Biserica nu cinstește natura umană, ci lucrarea divină care l-a făcut purtător de biruințe.

Trei lucruri fac dintr-un om păcătos un sfânt: dreapta credință a Bisericii, pocăința adevărată și dragostea față de Dumnezeu și față de semenii. Ștefan al Moldovei a fost omul care a împlinit toate aceste trei condiții ale sfințeniei. Canonizarea lui Ștefan cel Mare ne face să redescoperim toți că suntem un neam de voievozi, apărători ai credinței și ctitori de lăcașuri sfinte și de cultură sfântă.

Din cuvântul rostit la Proclamarea canonizării Sfântului Voievod Ștefan cel Mare, Mănăstirea Putna, 2 iulie 1992

† Calinic, Arhiepiscop al Sucevei și Rădăuților

Figură marcantă a epocii sale, diplomat și militar prin excelență, campion al luptei de apărare a credinței strămoșești, Binecredinciosul Voievod Ștefan cel Mare și Sfânt este, deopotrivă, erou național și personaj de legendă. Domnia sa, desfășurată între 1457 și 1504, a fost cea mai îndelungată domnie până la încoronarea lui Carol I.

Binecredinciosul Voievod a făcut din slujirea Bisericii neamului un scop fundamental. Acest lucru îl întăresc documentele cancelariei domnești: „Io Ștefan Voievod, din mila lui Dumnezeu Domn al Țării Moldovei, care arzând de dumnezeiasca credință și iubire a Cuvântului lui Dumnezeu având...”, glăsuiește adaosul olograf pe un manuscris, scris cu cheltuiala lui în 1475, care cuprinde *Cuvintele pustnicești* ale Avvei Dorotei.

Arhim. Iachint Unciuleac și Ierom. Melchisedec Velnic la canonizarea Sfântului Ștefan cel Mare, București, 21 iunie 1992

Întreaga domnie a Binecredinciosului Voievod este străbătută de un puternic filon religios, în sens de slujire, adică de activare a credinței prin faptele iubirii. Vrednicul voievod este o sinteză a patriotismului național, un simbol al dreptății și responsabilității față de popor. Ștefan cel Mare este sfânt pentru faptele sale cele multe și mari, pentru smerenia, dreptatea și credința sa. Prin credința și faptele sale, el și-a făcut numele nemuritor și și-a asigurat slava cea veșnică. ■

Din cuvântul rostit la sărbătoarea Sfântului Voievod Ștefan cel Mare, Mănăstirea Putna, 2 iulie 2021

Sfântul Ștefan cel Mare ne vorbește și astăzi

A dus o viață deosebită, cu post și rugăciune, pocăință și smerenie, dragoste de oameni și de țară. A luptat pentru apărarea întregii creștinătăți și a ridicat numeroase biserici și mănăstiri, pe care le-a înzestrat cu cele necesare. Pentru toate acestea, Dumnezeu i-a pregătit un loc în rândul sfinților. Poporul l-a iubit atât de mult încât, când l-au îngropat în Mănăstirea Putna, „atâta jale era, de plângea toți ca după un părinte al său, că cunoștia toți că s-au scăpatu de mult bine și de multă apărătură” (*Letopisețul Țării Moldovei după Grigore Ureche*).

Încercăm să aflăm de la oameni simpli, dar și de la persoane care s-au impus în viața publică, modul în care este perceput și ce ne transmite astăzi Slăvitul Voievod, la 30 de ani de la canonizare. Astfel, cu gândul la Sfântul Ștefan și la moștenirea pe care ne-a lăsat-o, poate se va deștepta în fiecare dintre noi conștiința a ceea ce putem fi.

Orice român ar trebui să-l ia drept exemplu

De ce îl iubiți pe Sfântul Ștefan cel Mare?

Pentru mine este un model de bărbat. Înainte de a fi sfânt, a fost cu adevărat român. Îl admir pentru că am citit foarte mult despre politica lui externă și despre tot ce a însemnat el pentru neamul românesc. Îl iubesc și pentru sfințenia lui pe

care o cântăm în acatiste și în cântece. Cred că orice român ar trebui să-l ia drept exemplu.

Sfântul Ștefan este ocrotitorul Asociației Neamunit. I-ați simțit ajutorul?

Sfântul Ștefan cel Mare mă îmbărbătează foarte tare. Întotdeauna îi iau ca exemplu viața și de câte ori avem câte o problemă sau vreun eșec, îmi asum nereușita și spun că este din cauza

mea, așa cum se smerea și el. De asemenea, când la Asociație lucrurile merg bine, ne îndreptăm cu fața către Dumnezeu, către Sfântul Ștefan și Maica Domnului și mulțumim pentru toate darurile lor cele bogate.

Dintre virtuțile Sfântului Ștefan, pe care ați vrea să le moșteniți?

Curajul, în primul rând. Avem nevoie de bărbați care să aibă curaj în țara asta. Curajul vine din credință. Apoi dârzenia și înțelepciunea și, pentru că sunt și eu tânăr și încerc să fiu așezat în viață, ascultarea. Știm bine că Sfântul Ștefan făcea ascultare de duhovnicul lui, Sfântul Daniil Sihuștru.

Credeți că Sfântul Ștefan are un rol în istoria de astăzi?

Are ceva de spus atât timp cât noi îl mărturisim. Și cred că Sfântul Ștefan ține toată Moldova și cu ajutorul lui sper să o reîntregim. Eu țin foarte mult la unirea cu Moldova de dincolo de Prut. Și nu doar. Și ceea ce înseamnă azi teritoriile Bucovinei pierdute, pentru că acele teritorii sunt românești și sunt teritoriile lui Ștefan cel Mare. E ca o moștenire pe care ne-a lăsat-o. Bărbăția, curajul și credința lui i-au adus recunoașterea internațională.

Sfântul Ștefan este conducător prin excelență. Ce ar trebui să învețe conducătorii de astăzi de la el?

Dacă ar avea credință și dragoste față de țara noastră, România, oricum ar fi ea, lucrurile ar merge în bine. În momentul în care iubești un om, lucrul acesta se vede, și dragostea ta îți transpune sufletul în fapte, oricât de greu ar fi. Să ne rugăm Sfântului Ștefan să ne trimită conducători vrednici!

Aureliu Surulescu,
actor, președintele Asociației Neamunit

O mare cruce și o mare responsabilitate

Care credeți că este rolul Sfântului Ștefan pentru rezistența neamului nostru în fața atâtor încercări?

Putem învăța foarte multe de la el – vitejia, răbdarea, înțelepciunea, dreptatea. Niciodată nu a acționat egoist sau autonom, ci mereu s-a sfătuit. El stătea sub ascultarea Sfântului Daniil Sihuștru, a avut această cuminenie ca om de stat să plece capul și să ia sfat de la un om cu viață

duhovnicească înaltă. Mare lucru, care astăzi aproape că lipsește cu desăvârșire la oamenii de stat. Aceste lucruri ar trebui să le învețe și conducătorii de astăzi. Ar trebui să învețe că o demnitate ca aceasta este în primul rând o mare cruce și o mare responsabilitate. Pentru mine este o durere că am 40 de ani și nu-mi aduc aminte să mă fi simțit iubit de conducătorii țării noastre. Ne-am pus în alianțe cu statele mai puternice. Dar eu observ că aceste state își cinstesc cu adevărat eroii și veteranii. Veteranii noștri de război, atâția câți mai sunt din Al Doilea Război Mondial, nu au bani de lemne. Și atunci ce pot eu să spun, decât că-mi doresc să vină un conducător așa cum a fost Ștefan, care să-și iubească țara.

De ce Ștefan a fost mult iubit și cinstit de popor?

Cred că era o iubire împărtășită. Oamenii se simțeau iubiți și-și iubeau conducătorul la rândul lor. Le-a dovedit asta în anii de domnie. Știm că a fost și un drept judecător, a avut o bună rânduială, și oamenii se așază în rânduiala asta și o prețuiesc.

Vlad Miriță, tenor

Am încredințarea că este un mare sfânt

Cum îl simțiți acolo, departe de țară, pe Sfântul Ștefan?

Numele lui Ștefan lovește orice încercare de înjosire a spiritului românesc. Principii Occidentului se plecau în fața curajului și posibilităților reale de a fi apărați în fața invaziilor estice de către marele voievod. Mica țară a Moldovei se făcea – paradoxal și indirect proporțional cu mărimea sa – stavilă. Rațional vorbind, acesta era un lucru imposibil. Este evident că aceste izbânzii se făceau cu ajutorul a ceva ce marele bărbat avea din plin și cu care era plămădit: credința și lăsarea în voia lui Dumnezeu.

Îi simt pașii în locurile pe unde a trecut, inclusiv în locurile de unde vin eu concret, pe văile Troțușului și ale Tazlăului, unde a ctitorit așezăminte remarcabile, ca Mănăstirea Tazlău, Borzești etc. Pentru mine este un mare prieten, îl simt ca pe un tată. Sunt convinsă că s-a gândit cu grijă la noi, generațiile viitoare, și că s-a rugat pentru noi cu ardoare. Știu că rugăciunea sa este binecuvântarea care ne păzește, oriunde am merge. De aceea, iubesc fiecare ctitorie și loc pe unde a trecut. Am încredințarea că i-a păsat de toți oamenii pe care îi avea în grijă, că a primit domnia ca din mâna lui Dumnezeu și a păstrat-o și administrat-o cu

responsabilitatea aceasta în minte. A iubit poporul și toate actele sale vorbesc despre aceasta în sufletul poporului însuși.

Gabriela Chira, Belgia

Îl rog să ne ajute să fim mai uniți

De ce credeți că oamenii l-au considerat sfânt pe Ștefan cel Mare?

Gândul pe care-l am este că a împlinit cuvântul Mântuitorului sau porunca iubirii. L-a iubit și pe Dumnezeu, i-a iubit și pe oameni. Oamenii l-au iubit pentru că s-a jertfit pentru poporul său și pentru faptul că s-a văzut dragostea lui prin ceea ce ne-a lăsat moștenire; s-a văzut că mai presus de toate avea gândul la Dumnezeu. Noi avem evlavie la Sfântul Ștefan, care face parte din viața noastră. Unul dintre copiii îi poartă numele. Le-am vorbit copiilor, de-a lungul timpului, despre Sfântul Ștefan.

Cum vă rugați Sfântului Ștefan?

Când mă gândesc la Sfântul Ștefan îl rog să ne dea puterea de a fi mai uniți. Mă gândesc cât de actuală este mărturia lui de dragoste pentru țară. Mă rog lui ca unui ocrotitor pentru țara noastră. Noi, bărbații de azi, cam fugim de perspectiva

războiului. Sfântul Ștefan era dispus să-și sacrifice viața pentru neam și țară. Nu știu dacă noi mai putem avea astăzi aceeași perspectivă. De la Sfântul Ștefan putem să cerem un pic din curaj, care nu are cum să vină fără un pic de dragoste față de neam și țară.

Credeți că el mai are ceva de spus astăzi?

Dacă îl avem ca model și continuăm după putere ceea ce a început el, Sfântul Ștefan ne învață cum să ne iubim neamul, țara, pe Dumnezeu, cum să prețuim credința noastră ortodoxă pe care el a apărut-o întreaga viață. Noi suntem asaltați din toate părțile. Unde să fugim, decât la sfinți? Sfântul Ștefan este aproape de noi.

Liviu Lupescu,
comuna Alexandru cel Bun, Neamț

Îl rog ca pe un prieten pe Sfântul Ștefan să mă ajute

Cum îl simțiți pe Sfântul Ștefan cel Mare acum, la 30 de ani de la canonizarea sa?

Am primit de curând icoana Sfântului Ștefan de la un prieten. De atunci o țin la mine în birou și, când am de făcut lucruri pe care îmi vine greu să le fac, îl rog ca pe un prieten pe Sfântul Ștefan

să mă ajute, să-mi dea putere și să mă învețe cum trebuie să abordez problemele cu care mă confrunt. Pe toți sfinții, care îmi sunt dragi, îi simt ca pe niște prieteni și știu că dacă un prieten aici, pe pământ, te ajută mult, cu atât mai mult sfinții, care sunt dumnezei după har, sunt alături de noi cu toată dragostea.

Dintre toate virtuțile sale, care v-au impresionat cel mai mult?

Faptul că era un conducător care avea un povățuitor duhovnicesc, pe Sfântul Daniil Sihastru. Cred că asta l-a ajutat foarte mult să ajungă Sfântul Ștefan. Cred că povățuirea Sfântului Daniil a jucat un rol esențial în ceea ce a devenit. Este de admirat să fii un om cu atâta putere și, totuși, să ai smerenia de a te așeza sub povățuirea unui om al lui Dumnezeu.

Spun cronicile că a fost foarte iubit de popor. De ce credeți că l-au iubit așa de mult oamenii?

Dacă a făcut atâtea lucruri bune și minunate și s-a străduit ca lumea să fie în siguranță, oamenii l-au răsplătit cu dragoste, și această dragoste s-a dus mai departe, prin urmași.

Oare ce ar trebui să învețe conducătorii de astăzi de la Sfântul Ștefan?

Cred că smerenia. Chiar dacă ești un om important, care ai sub administrare regiuni, oameni, bunuri, bani, să ai smerenie și să-ți dai seama că nu le știi pe toate. Tot ce știm este cu voia și cu darul lui Dumnezeu. Să ai smerenie și dorința de a deveni un om mai bun. Sfântul Ștefan trebuie de luat ca model – de a avea duhovnic, de a cere sfat și de a asculta de el.

Mihai Neșu, fost fotbalist

Sfântul Ștefan ne susține pentru a fi noi înșine

Mi-ați spus că-l iubiți foarte mult pe Măritul Voievod Ștefan. De ce?

Îl iubesc de când eram studentă și eram asu-priți de comunism și expuși tendințelor puternice de deznaționalizare (care nu au încetat nici în prezent, dar există sub altă formă). Voievodul Ștefan a fost pentru noi un punct de reală rezistență împotriva acestei tendințe de suprimare a identității, a românismului și mai ales a creștinismului. Trei lucruri am apreciat la Sfântul Ștefan: în primul rând, faptul că a fost un *atlet al creștinătății*. A fost un adevărat apărător al creștinătății, exact cum se

spune, „pe aici nu se trece”.

Al doilea lucru: a fost un *atlet al lui Hristos*. El a fost pătruns de credința creștină și a trăit-o atât în viața de ostaș, cât și după. Este impregnată toată Moldova de această atmosferă de credință. Nu spun că numai datorită lui Ștefan, dar, în orice caz, este o mare deosebire între trăirea creștină din Moldova și din restul țării. Toate bisericile pe care le-a ridicat drept mulțumire stau mărturie.

În al treilea rând, faptul că *Moldova lui Ștefan era Moldova întreagă*. Moldova ar trebui să fie cea pe care ne-a lăsat-o Ștefan. Acea este Moldova noastră. Nu Moldova sfârtecată, Moldova zdrobită, Moldova chinuită, Moldova făcută praf, ca un organism din care s-a tăiat o mână și un picior.

În 1957, când eram în anul V la Medicină, la Cluj, eu și o prietenă ne-am hotărât să facem Paștile la Putna. Pe vremea aceea nu se ducea nimeni, erau chiar vizați cei care plecau din localitate. Cum ne-am strecurat noi, nu știu. Am călătorit o noapte și o jumătate de zi, am ajuns în Vinerea Mare, am stat la mănăstire și l-am cunoscut pe Părintele Iachint, care la vremea aceea era ghidul mănăstirii. O figură luminoasă. Părintele Iachint a fost o descoperire. L-am simțit deosebit, atât de impregnat de această simțire a credinței și a nației.

Credeți că prezența lui se face simțită și astăzi?

Ștefan cel Mare este prezent continuu. Anul trecut a avut loc aniversarea Serbării de la Putna din 1871. Și am auzit discursurile ținute de tineri, am simțit că ei îl simt pe Sfântul Ștefan și că el este prezent. Și că ne susține pentru a fi noi înșine și a nu ne lăsa dizolvați în acest globalism nimicitor.

Ce ar trebui să învețe actualii conducători de la Sfântul Voievod Ștefan cel Mare?

Să-L iubească pe Dumnezeu și neamul.

Galina Răduleanu,
fostă deținut politic, medic psihiatru

Multe bucurii duhovnicești mi-a dăruit Sfântul Voievod Ștefan

Eram în clasa a VIII-a și mă durea mult că nu puteam să înțeleg istoria. Mă gândeam să-mi găsesc un sfânt mijlocitor și să-l rog să vorbească el cu Bunul Dumnezeu să mă ajute cum știe El mai bine. Locuind în parohia „Sfântul Voievod Ștefan cel Mare”, la cine aș fi putut eu să mă rog decât la Sfântul Ștefan?

Ne mutaserăm de puțin timp în noul apartament. Mama a dus la bunici toate teancurile de maculatură, ca ei să aprindă focul cu ele. Imediat după ce s-au întors de la țară, eu am zărit în colțul meu de rugăciune o icoană nouă, cu Sfântul Voievod Ștefan. Am întrebato pe mama ce este

cu ea. Mama mi-a povestit că bunicul, dornic să aprindă focul în sobă, începând să ia cu brațul din maculatura pe care i-au dus-o părinții mei, chinându-se să îndese teancul de hârtii, un carton mai rebel a zburat pe alături. Când a luat cel de-al doilea braț de maculatură, a apucat din nou cartonul „buclucaș”, dar acesta s-a împotrivit și de astă dată, zburând deasupra flăcării. A căzut pe podea și bunicul a ridicat cartonul „obraznic”, cu gând să-l arunce doar pe el în foc. Cartonul era, de fapt, o icoană pe care el nu o cunoștea, dar despre care a putut citi pe verso: Adormirea Sfântului Voievod Ștefan cel Mare. Bunicul a lăcrimat, simțind până în adâncul inimii că s-a petrecut o minune. Am pus icoana în locul cel mai vizibil al paraclisului meu. Am simțit că Sfântul Ștefan a salvat icoana din flăcări cu un singur scop: pentru a mi-o dăruie mie.

Apoi, Sfântul Ștefan m-a ajutat să iau 10 la Istorie. În vacanța care a urmat clasei a VIII-a, doamna dirigintă a organizat o tabără la Gura

Humorului. Nu țineam neapărat să merg, însă mă îndemna o dorință: voiam să ajung la Putna și tabăra implica și un drum la ctitoria Sfântului Ștefan. Mi-am alungat imediat gândul, tabăra fiind destul de costisitoare. Cu trei zile înainte de plecare, am aflat că s-a eliberat un loc, unul dintre colegi renunțând, și... minune: locul era gratuit! Evident că nu am putut refuza, chiar dacă mă gândeam încontinuu cum să fac să pot dilata timpul atunci când ajung la Putna și să transform o oră de vizită într-o veșnicie de trăire duhovnicească. Tot chemându-l în rugăciune pe Marele Ștefan, autocarul era gata de plecare din fața mănăstirii, dar o persoană lipsea. Bineînțeles că eu eram aceea! Doamna dirigintă a venit după mine. Nu era supărată. O avertizase mama dinainte că singurul loc unde ar putea să mă piardă ar fi la Putna, la mormântul Sfântului Ștefan. ■

Maria-Roxana Modiga, Galați

Material realizat de Raluca Mihaela Tănăseanu

În genunchi în fața Măriei Sale

Pelerinii care pășesc pragul Mănăstirii Putna, închinându-se Maicii Domnului, Sfântului Ștefan cel Mare și celorlalți sfinți ocrotitori și rugători din acest colț de țară, ne-au lăsat adesea un gând, o mărturie a trăirii lor, un îndemn și, mai ales, o fărâmă din sufletul lor. Din multele însemnări în cărțile de oaspeți ale mănăstirii am ales câteva care ne vorbesc despre întâlnirea pelerinilor cu Sfântul Ștefan cel Mare.

18.07.1992

Perlă între perlele Moldovei, Putna rămâne un mesecăt izvor de liniște, har și rugăciune, căci aici lângă mormântul Maicii Ștefan te simți mai mult ca oricând mai aproape de Dumnezeu

Marian Silvia
Bacău

Te simți mare, alături de atâta istorie. Am vrea ca în orice colț al țării noastre oamenii să se oprească o clipă și să-și amintească de ocară, cinste, curaj și toate celelalte pe care le emană din întreaga sa ființă Ștefan cel Mare. Atunci, poate lumea ar fi mai bună și Dumnezeu ne va milostii.

Fam. Dumitrescu
din Galați

Fostu Ștefan apărător neînfricat al credinței, graiului, culturii și neamului său. Apreciat de prieteni, respectat de dușmani și iubit de cei mulți care l-au numit SFANT. Aceste toate ne-au adăugat azi, la 500 de ani de la trecerea la Domnul, să-l comemorăm și să-l rugăm, să mijlocească permanent pentru iubitul său neam, pentru unitate, pace, înțelegere și iubire.

Prof. Boldoa M.

Galați - 01.07.2004.

Judec 2 iulie 2004

În fața marelui lui Dumnezeu M. a Sfântului Voivod Ștefan, e prea puțină pândă M. ruga în genunchi.

Oana și Costi

20.08.2020

Urcușul meu către el.

Ridicarea noastră la înălțimea lui, și nu coborârea lui la înălțimea noastră

Ștefan S. Gorovei

M-am întrebat ades (o mai fac și în vremea Măceasta) ce anume a stârnit în sufletul meu atașamentul și admirația pentru impunătoarea figură a celui care de 518 ani veghează eternitatea din *mănăstirea lui dragă*, și, mai apoi, în mintea mea, interesul și pasiunea pentru istoria vremii sale. Între basmele copilăriei mele, nici unul nu l-a avut pe el ca erou – alți regi și împărați populau povestirile care au creat, de bună seamă, temelia pentru atracția spre istoria medievală. Eram prea mic ca să descifrez, între lucrurile rămase de la bunicul meu, inscripția medaliei care a fost bătută la 1904 pentru comemorarea lui **Ștefan cel Mare și Sfânt**, și nici la *cuvințele* lui Neculce n-am putut ajunge înainte de vreme, necum la *Apusul de Soare* al lui Delavrancea. Cred că cele dintâi „informații”

despre Ștefan vodă le-am primit de la tatăl meu, când am ajuns cu el la Suceava, însoțindu-l în vizita pe care a făcut-o unui vechi cunoscut al său, Partenie Ciopron, fostul episcop al Armatei, exilat pe atunci la stăreția Mănăstirii Sfântul Ioan. M-a închinat la moaștele sfântului și pe urmă am urcat la cetate. Trebuie să fi fost prin 1955–1959, adică după ce i-a fost ridicat *domiciliul obligatoriu* (infamul DO) și înainte de arestarea din aprilie 1960. După acest ultim eveniment, care a marcat tragic viața familiei noastre, n-am mai putut ajunge cu el la Putna, unde strămoșul său fusese egumen spre mijlocul veacului al XVIII-lea. Dar înainte de a sta pentru prima oară în fața falnicului mormânt, apucasem deja pe drumul care ducea spre el: mijlocitorul – dacă pot spune așa – a fost Ion

Tăutu, marele său logofăt din 1475 până în 1504, ctitorul bisericii de la Bălinești și, prin nevăzutele fire ale genealogiilor, înaintaș al meu în a nu știu câta generație. Iar pe acesta l-am „cunoscut” din povestirile care, în copilărie și adolescență, mi-au adunat ceea ce azi pot numi *memorie familială*. Cu logofătul Tăutu am intrat la curtea lui Ștefan vodă, cu el am asistat la judecățile din sfatul domnesc, ascultându-i cuvântul în discuțiile de la Cernăuți, din noiembrie 1503, cu el am călătorit în misiunile diplomatice încredințate de domnul său, la curtea sultanului sau la curțile regilor Poloniei și Ungariei.

Mesajele desprinse din două cărți, apărute una după alta, mi-au luminat, apoi, înaintarea pe aceste cărări: *Viața lui Ștefan cel Mare*, de Mihail Sadoveanu, tipărită în 1965, și *Istoria lui Ștefan cel Mare*, de N. Iorga, apărută în anul următor, într-o cinstire jumătății de mileniu de la punerea pietrei fundamentale a Mănăstirii Putna. Amândouă mi-au stat de temelie pentru chipul în care figura eroului trebuia descrisă și istoria lui povestită: cu dragoste. Dar dragostea înseamnă înțelegere. Cum și ce poți face ca să înțelegi pe cineva care a trăit cu o jumătate de mileniu înaintea ta?! Nu știu cum, pe negândite, m-am simțit tot mai aproape de acela despre care, după două decenii de domnie, s-a putut spune că a fost **cel dintâi dintre principii lumii** care a câștigat o **strălucită biruință** în lupta cu invadatorii. Și întrebările au început să prindă viață în mintea mea. Cine erau oamenii din jurul lui, cei cu care împărtășea greutățile și pericolele conducerii principatului Moldovei în împrejurări de o mare complexitate și cu atâtea puteri ostile (sau doar „neprietenoase”) la frontierele sale? Ce știa și ce gândea despre toate câte se petreceau mai aproape sau mai departe de aceste frontiere? Sursele pe care se întemeiază îndeobște reconstituirea istorică (documente, cronici, rapoarte diplomatice, relatări diverse, inscripții, însemnări etc.) – și la care, în bună parte, am avut acces fără nicio dificultate – nu păreau să dea, citindu-le în „cheia” obișnuită, răspunsurile așteptate la astfel de întrebări.

Treptat, și alte surse – precum mărturiile vizuale, între care socotesc că primul loc trebuie acordat celor heraldice – au fost aduse în laboratorul cercetării;

odată cu ele, au fost formulate alte întrebări, care, bineînțeles, au condus la conturarea unor imagini noi, uneori neașteptate. În mod firesc, s-a impus o nouă lectură a izvoarelor mai demult cunoscute, proiectând asupra lor lumini noi pentru a le înțelege mesajul ascuns dincolo de cuvinte.

Istoria lui Ștefan cel Mare nu înseamnă numai bătăliile (spunea în 1502: „de când sunt domnul acestei țări, am purtat 36 de lupte, dintre care am fost învingător în 34 și am pierdut două”, un bilanț care i-a asigurat o faimă neîntrecută), nu înseamnă numai diplomația extraordinară pe care a desfășurat-o câteva decenii la scară aproape continentală, nu înseamnă doar construcțiile (cetăți, curți și biserici) presărate pe tot întinsul țării și nu înseamnă numai minunatele manuscrise cu miniaturi (dintre care multe fac azi faima unor mari muzee și biblioteci ale lumii). În spatele tuturor acestora a stat gândul și voința unui om, stăpân al unei țări și al unui popor, un principe care era *unsul lui Dumnezeu* și care era obișnuit să trăiască într-un univers de simboluri de care noi ne-am cam înstrăinat. Principe creștin, trăitor adânc al Ortodoxiei, urmând învățăturile Bisericii și, în același timp, om al vremii sale, al aceluia Ev Mediu nepăsător față de cruzime și dureri (el însuși a purtat vreme de 42 de ani rana de la picior, poate schiopătând uneori din pricina ei), cu idealuri și avânturi mai greu de înțeles azi, dar fără toate acestea nu-l putem înțelege pe el.

Și astfel, istoria lui Ștefan cel Mare și a Moldovei sale ne apare ca o istorie mereu întregită, dar care nu va putea fi niciodată întregă, dacă nu o vom înțelege în coordonatele spirituale și materiale și în conexiunile politice și culturale pe care i le-a impus timpul său. Misiunea adevărată a istoricului trebuie să însemne ridicarea noastră la înălțimea lui, și nu coborârea lui la înălțimea noastră.

V-am povestit urcușul meu către el. ■

Tablou votiv, Mănăstirea Voroneț

Pictura murală în vremea lui Ștefan cel Mare

Elena Firea

Majoritatea bisericilor ctitorite de Ștefan cel Mare, cu excepția Putnei, zidită și pictată „pre dinlăuntru și pre denafară” în prima parte a domniei, datează din perioada 1487–1504. Ele reflectă mai mult decât pietatea ctitorului, constituind o „mare rugăciune” (așa cum inspirat au fost numite ultimele decenii de domnie) în piatră a domnului nevoit să încheie pacea cu turcii. Dintre cele aproximativ 20 de biserici domnești ridicate în acest interval, numai câteva mai păstrează fresce originale. Pictarea lăcașurilor de cult, ca gest întregitor al actului de ctitorire, implica un efort financiar considerabil, precum și tocmeirea de pictori și iconografi pricepuți. Realizate de cele mai multe ori în anii imediat următori finalizării lucrărilor de construcție, frescele de la Pătrăuți, Sfântul Ilie de lângă Suceava, Voroneț, Sfântul Nicolae din Popăuți sau din paraclisul amenajat în turnul-clopotniță de la Mănăstirea Bistrița stau mărturie pentru măreția picturilor din această perioadă. Lor li se alătură și câteva ctitorii boierești de prim rang (Bălinești,

Arbore), decorate în epocă cu fresce de cea mai înaltă calitate, într-o emulare a modelului domnesc.

Ștefan cel Mare a dispus împodobirea cu picturi murale nu numai a lăcașurilor zidite din temelie la îndemnul său, ci și a unor biserici reprezentative ridicate de înaintașii săi la tron. Astfel este biserica Sfântul Nicolae din Rădăuți – veche necropolă a domnilor Moldovei și sediu al episcopiei nou înființate – care primește acum un minunat înveliș pictural, magistral pus în valoare de recente lucrări de restaurare. A ieșit, astfel, la lumină un splendid program iconografic, perfect adaptat spațiului arhitectural și funcției bisericii, cu multiple soluții originale și o neașteptată reprezentare a familiei domnitoare în tabloul votiv.

În chip firesc, arta ștefaniană continuă tradiția picturală manifestă în Moldova în prima jumătate a veacului al XV-lea, ducând-o la o formă de expresie superioară. Tipologic și stilistic, picturile murale la care ne referim se încadrează tradiției bizantine și post-bizantine, cu unele accente occidentale.

Totodată, ele prezintă o serie de inovații, sesizabile atât sub aspectul selecției iconografice, cât și a manierei de tratare a unor teme nelipsite din decorația bisericilor ortodoxe. Istoricii de artă au sesizat, de pildă, un dramatism sporit al ilustrării *Patimilor lui Hristos*, prin înfățișarea dinamică a scenelor, prin expresivitatea gesturilor și a figurilor, prin atenția sporită pentru detalii. Redate în frize continue, astfel de compoziții vădesc, pe lângă intenția de a ilustra narațiunea evanghelică, o evidentă dorință de a angaja emoțional

privitorul. Alături de teme hristologice sau referitoare la Maica Domnului, programele iconografice ștefaniene mai includ scene de sinaxar, portrete sau medalioane cu sfinți și diferite cicluri narrative. De altfel, una dintre cele mai constante caracteristici ale decorației bisericilor din această perioadă o constituie predilecția pentru ilustrarea hagiografiei sfântului de hram, desfășurată, de obicei, în pronos. Așa pătrund în pictura murală moldovenească teme noi, precum mult discutata *Cavalcadă a Crucii* de la Pătrăuți sau *Pătımirea Sfântului Ioan cel Nou* din paraclisul Bistriței.

Remarcată în literatura de specialitate a fost și evidenta preocupare pentru portrete atât în ceea ce privește redarea sfinților, cât mai ales în cazul personajelor istorice înfățișate în cadrul tablourilor votive. Memorabile portrete originale ale lui Ștefan cel Mare s-au păstrat la Voroneț, Sfântul Ilie, Pătrăuți sau Rădăuți. Mai mult decât reprezentările păstrate în alte medii artistice (broderie, miniatură, relief în piatră), cele în frescă ne pot orienta mai bine despre cum vor fi arătat în realitate domnul și diferiți membri ai familiei sale către sfârșitul veacului al XV-lea.

Tablou votiv, detaliu, Mănăstirea Bălinești

Deisis, detaliu, Mănăstirea Bogdana

Nu în ultimul rând, tot epocii lui Ștefan cel Mare îi sunt atribuite și începuturile picturii exterioare – fenomen artistic care a conferit bisericilor din nordul Moldovei faima lor peste veacuri. Din relatările unor cronicari sau călători, coroborate cu rezultatele săpăturilor arheologice și/sau ale lucrărilor de restaurare, aflăm că numeroase dintre edificiile de cult ștefaniene prezentau pictură exterioară: Putna, Pătrăuți, Voroneț, Bădeuți, bisericile domnești de la Vaslui, Iași, Hârlău sau cele de la mănăstirile Neamț și Popăuți. Lor li se adaugă și cele două biserici de curți boierești de la Bălinești și Arbore, ale căror fresce exterioare aparțin în linii mari aceleiași perioade. Realizatorii acestor ansambluri picturale au avut de înfruntat provocări de natură tehnică (pentru ca frescele să reziste într-o climă adesea neprietenoasă), dar și de natură conceptuală, în sensul necesității creării unor programe iconografice cu caracter original, ce nu se regăseau în recomandările din erminii. Ele anunțau, astfel, epoca de glorie a picturilor exterioare din timpul lui Petru Rareș. ■

Judecata de Apoi, detaliu, Mănăstirea Pătrăuți

Icoana în timpul Sfântului Voievod Ștefan cel Mare

*Ana Dumitran,
Muzeul Național al Unirii, Alba Iulia*

istoria celei mai mari părți a așezărilor românești se confundă cu cea a bisericilor în jurul cărora s-au înfiripat comunitățile, căci până târziu în secolul al XIX-lea bisericile au fost singurele instanțe capabile să înmagazineze memoria locurilor: în biserică erau păstrate documentele cele mai importante, bisericile îi erau dăruite lucrurile cele mai de preț, în forma și zestrea bisericii se reflecta cel mai bine statutul economic și politic al ctitorilor, biserica a dat sens și consistență spirituală existenței individuale și colective, spre ea și dinspre ea porneau toate manifestările culturale, artistice, educaționale, sociale și politice. A fost, deci, firesc ca bisericile să devină depozitare a tot ce au avut românii mai frumos, până destul de recent frumosul fiind echivalat cu arta și arta echivalată cu chipul și asemănarea celor cerești, singurele demne de a fi înveșnicite prin măiestria meșterilor și jertfa materială a credincioșilor. Vocea cronicarilor e unanimă și categorică atunci când afirmă că mântuirea celor bogați e posibilă doar prin construcția sau împodobirea de biserici, iar prima grijă a celor ajunși la conducere a fost să-și lege numele de un lăcaș de închinare. Între ei, cei mai cunoscuți sunt tocmai cei care au

construit cele mai multe sau cele mai frumoase biserici, de departe remarcându-se numele lui Ștefan cel Mare, a cărui sfințenie – până la canonizarea din 1992 – și-a tras seva tocmai din rugăciunile rostite în numeroasele biserici pe care le-a ctitorit. În parte, zidurile lor sunt în picioare până astăzi, câteva dintre ele păstrează urme mai mari sau mai restrânse de pictură, dar întrebarea cum arătau icoanele cu care au fost înzestrate a zăcut mult în așteptarea unui răspuns.

Arta Bisericii Ortodoxe este îndeobște denumită bizantină, datorită izvorârii sale și a propagării sub patronajul Imperiului Bizantin. Expresia „pictură bizantină” este dependentă cronologic de existența Imperiului Bizantin, care a încetat în 1453. Pentru creația ulterioară avem sintagmele „pictură post-bizantină” sau de „tradiție bizantină”, care subliniază efortul de păstrare a stilului vechilor maeștri de către noile școli de pictură ce au înflorit în teritoriile locuite de populația ortodoxă. Între acestea, un rol deosebit a revenit Moldovei, care s-a aflat 47 de ani sub conducerea lui Ștefan cel Mare. Lunga sa domnie, în ciuda multelor conflicte militare, s-a dovedit un timp prielnic pentru inițierea și finalizarea unui număr impresionant de

Sfinții Apostoli, sec. XV, Muzeul Mănăstirii Putna

construcții. Cel puțin o parte a lor a beneficiat și de contribuția pictorilor, care au realizat îndeosebi fresce, dar și picturi pe panou mobil, adică icoane. Cine au fost acești pictori? Au fost ei localnici, descendenți ai meșterilor care au lucrat la comanda lui Alexandru cel Bun, un alt voievod care a avut șansa mai multor decenii de domnie? Au venit din Bizanțul care tocmai fusese cucerit de turci, ori din Balcanii ocupați în parte de ei, sau poate tocmai din teritoriile stăpânite de Venetia, căci niciun loc nu e prea îndepărtat dacă se anunță șantiere mari și plăți dintr-o vistierie domnească? Sau poate i-a chemat din Regatul polono-lituanian, de unde în 1463 și-a adus soția, ori de la Moscova, cu al cărei moștenitor la tron în 1483 și-a căsătorit fiica?

Un cert răspuns afirmativ se poate da numai la această ultimă parte a întrebării, dar câtă vreme a supraviețuit doar o cantitate infimă din ceea ce trebuie să fi fost realizat, răspunsul cel mai corect este că pictorii au venit de peste tot. Cel puțin asta lasă să se înțeleagă îndelungata conviețuire a modelelor și a compozițiilor iconografiei de sorginte deopotrivă sud-dunăreană și poloneză cu tehnicile central-europene și maniera influențată când dinspre Apusul gotic și renașcentist, când dinspre atelierile rutene și moscovite, niciuna dintre lucrări nepurtând o amprentă unică, explicit atașabilă unei școli. Acest eclecticism a lăsat un teren larg de afirmare meșterilor locali, a căror activitate va atinge apogeul în vremea lui Petru Rareș. Până atunci, însă, icoanele din Moldova ar fi fost doar importuri sau cel mult au fost pictate de acei pictori străini, maștri cu îndelungă experiență formați în centre artistice vestite. O astfel de concluzie

este garanția calității de excepție pe care au avut-o icoanele dăruite de însuși Ștefan cel Mare sau în fața cărora și-a plecat fruntea pentru rugăciune.

Singura ctitorie ștefaniană care mai poate oferi exemple pentru ilustrarea acestei valori deosebite este Mănăstirea Putna, unde se păstrează, nealterate de repictări, o icoană aparținând frizei praznicelor, apreciată a data din anii 1470–1480, care a putut aparține iconostasului primei biserici construite de Ștefan cel Mare și sfințite în 1469, și opt icoane aparținând frizei apostolilor, posibil realizate pentru iconostasul bisericii reconstruite tot de Ștefan cel Mare, după incendiul care a mistuit-o pe prima în 1484. Pictura aparține unor pictori moscoviți, dar care au lucrat pe panouri pregătite de meșterii din Moldova. Foarte interesant și important este faptul că, deși pictorii puteau solicita prelucrarea panourilor la fel ca în Rusia, au preferat să accepte soluții care puteau deja constitui la acel moment un specific al locului, la fel cum au acceptat să picteze doar figuri de apostoli pentru friza *Deisis*, după modelul bizantino-balcanic, deși iconografia rusească includea și alte categorii de sfinți (arhangheli, ierarhi, mucenici etc.). Vedem, astfel, cum Moldova lui Ștefan cel Mare a funcționat ca un adevărat creuzet artistic, în care au interferat cele mai noi tendințe în arta icoanei. Bisericile sale au devenit depozitare ale unor experimente care se vor transforma în fenomenul cu mândrie numit astăzi școala moldovenească de pictură, capabilă la rândul său să exporte artiști și opere, oferind din preaplinul său valori care au făcut faimă bisericilor din întreaga lume ortodoxă. ■

Ștefan Vlad Ursache, 12 ani

Sfântul Ștefan cel Mare în creația plastică a copiilor

Sfântul Ștefan cel Mare este un model pentru mine și, ori de câte ori am ocazia, le împărtășesc copiilor cu care lucrez dragostea mea pentru acest domnitor. De aceea, în cadrul proiectului pentru copii „Spune-mi o poveste pentru suflet”, care a debutat în luna mai 2020, am organizat concursul „Ștefan, Ștefan, Domn cel Mare”, destinat copiilor de 5–14 ani.

Pentru a înțelege mai bine de ce Sfântul Ștefan a rămas în istorie, de ce oamenii l-au iubit, de ce l-au ascultat, de ce l-au urmat în lupte, de ce i-au

fost credincioși, participanții la concurs au avut de citit cartea despre viața Sfântului Voievod Ștefan cel Mare, publicată la Editura Mitropolit Iacov Putneanul a Mănăstirii Putna.

Apoi, au răspuns unor întrebări, au scris poezii, și-au exprimat puncte de vedere argumentate și curajoase, au realizat desene. Și-au pus inima în lucrare.

Iată cum arată Sfântul Ștefan cel Mare, văzut prin curățenia inimilor copiilor. ■

Ioana Revnic, profesoară

„Sfântul Ștefan m-a făcut să cred mai tare în Dumnezeu. M-a învățat că numai curajul mă poate face învingătoare. Am învățat de la el să fiu modestă, smerită, iar laudele pentru faptele mele bune să fie îndreptate către Dumnezeu.”

Dariana Rusu, 13 ani, Chișinău

„Eu cred... de fapt, nu. Nu cred... sunt sigură că Sfântul Ștefan poate fi considerat un model pentru conducătorii de astăzi! Un model de curaj, un model de credință, un model de corectitudine.”

Corina Banu, 13 ani, Jitia, jud. Vrancea

Ștefan cel Mare – 30 de ani de la canonizare

Theodor Ungureanu, 14 ani

Corina Banu, 14 ani

Maria Simion, 11 ani

Smaranda Luca, 11 ani

Locul 1: Ștefan Vlad Ursache, 12 ani

Miruna Matei, 7 ani

Cătălina Bratu, 7 ani

Alexandra Maria Negrea, 6 ani

Valeria Munteanu, 12 ani

Irmologhion psaltic Putna 56 P1, cca. 1520

Școala muzicală de la Putna

Încă de la întemeierea ei, Mănăstirea Putna a beneficiat de sprijinul Sfântului Ștefan pentru a deveni, în cel mai scurt timp, cel mai important centru monastic și cultural din Moldova acelor timpuri. Alături de caligrafie, pictură, sculptură, broderie, muzica bisericească va ocupa un loc principal în viața monahilor putneni, luând ființă aici o veritabilă școală de psaltichie.

Originile școlii muzicale putnene coincid cu apariția curentului isihast în Țările Române, la sfârșitul veacului al XIV-lea, introdus în Moldova de către ucenicii Sfântului Nicodim de la Tismana, la rândul său isihast athonit. Ei sunt, prin tradiție, întemeietorii Mănăstirii Neamț, de unde au provenit primii călugări ai Mănăstirii Putna, în anul 1466. Printre primii mari reprezentanți ai curentului isihast athonit se numără, alături de Sfinții Grigorie Sinaitul sau Grigorie Palama, și Sfântul Ioan Cucuzel, protopsaltul Marii Lavre din Sfântul Munte Athos la începutul veacului al XIV-lea. Cântările compuse de el vor deveni

modele și sursă de inspirație pentru toți muzicienii bisericești, până astăzi. În manuscrisele muzicale putnene, numite *Antologhioane*, creațiile sale se află la loc de cinste.

Isihasmul aduce cu sine o reformă a muzicii bisericești, rezultată din practica monahală isihastă, care constă din împletirea viețuirii idioritmice cu viețuirea cenobitică. Monahii isihști își petreceau o mare parte a timpului în singurătate, în afara zidurilor mănăstirii și se reuneau cu obștea de sărbători, în cadrul privegherilor de toată noaptea (agripnii) urmate de Sfânta Liturghie. Lungimea slujbelor a atras după sine lungirea și înfrumusețarea cântărilor, fiind denumite din acest motiv *kalofonice* (frumos răsunătoare) și au fost cuprinse în cărți de strană speciale numite *Akolouthii* și *Antologii*, fiind răspândite apoi în întreg spațiul ortodox, îndeosebi în mediul monahal.

Prin urmare, viețuirea de tip isihast presupunea încă de la începutul veacului al XV-lea existența unui cor capabil să interpreteze cântări

kalofonice. Se pare că primii monahi ai Mănăstirii Putna, imediat după sfințirea acesteia, în 1469, au adus de la Mănăstirea Neamț o carte de cântări (datată la mijlocul veacului al XV-lea), aflată astăzi, parțial, în biblioteca Mănăstirii Putna. Prezența în cuprinsul ei a unor cântări aparținând unor compozitori sârbi indică o anumită filiație cu tradiția muzicală sârbă. Semnificativ în acest sens este și faptul că primul cântăreț bisericesc din Moldova, atestat documentar, este un anume Gheorghe Sârbul, în anul 1454.

Primele vești despre muzicienii putneni apar încă din timpul domniei Sfântului Ștefan cel Mare. Într-o însemnare din 1502, de pildă, aflăm despre un monah Paisie, care caligrafiază cărți de cântări bisericești pentru ultima ctitorie ștefaniană, Mănăstirea Dobrovăț.

În 1511, la puțin timp după trecerea la cele veșnice a Slăvitului Voievod, este încheiată scrierea primei cărți de cântări bisericești din spațiul românesc (atestată documentar), vestitul *Antologhion* al lui Eustatie Protopsaltul, un manuscris unicat în lumea ortodoxă, care cuprinde peste 150 de compoziții proprii, în limbile greacă și slavonă. El este cel care pune bazele școlii muzicale putnene, cărțile sale de cântări devenind modele pentru cei care i-au urmat. A reușit să formeze în jurul său ucenici vrednici, precum monahul Pafnutie, cel de-al doilea protopsalt al Putnei, și ieromonahul Macarie de la Dobrovăț, care au transmis moștenirea muzicală mai departe. Marile mănăstiri din Moldova, ctitorite în secolul al XVI-lea, au avut protopsalți formați la Mănăstirea Putna, precum monahul Isachie de la Râșca și ieromonahul Vasilie de la Slatina, iar *Antologhioanele* putnene au circulat în mănăstiri importante din Moldova, precum Râșca, Dragomirna și Secu, cât și din străinătate, precum Mănăstirile Bachkovo din Bulgaria sau Limonos din Grecia. De la Putna a plecat la Marele Schit din Galiția o mare personalitate a vieții bisericești din veacul al XVII-lea, Sfântul Teodosie de la Maniava, care a fost și un bun muzician, având contribuții substanțiale atât în apărarea credinței ortodoxe, cât și la transmiterea repertoriului psaltic autentic în spațiul de astăzi al Ucrainei și al Rusiei.

În prezent se mai păstrează 20 de *Antologhioane* muzicale care au aparținut școlii muzicale putnene, în

formă completă sau incompletă, fiind răspândite în muzee și biblioteci din diverse țări, precum Germania, Rusia, Grecia, Ucraina, Bulgaria, Cehia. Ele au fost studiate de muzicologi și lingviști de renume, care au lăsat studii edificatoare despre importanța școlii putnene: Dimitri Conomos, Ann Pennington, Elena Toncheva, Svetlana Kujumdzieva, Ana Eliseeva etc. Dintre muzicologii români care s-au dedicat studiului manuscriselor putnene amintim pe Titus Moiescu, Gheorghe Ciobanu, Marin Ionescu, Maria Alexandru, Gabriela Ocneanu, Nicolae Gheorghită.

Numărul mare al compozițiilor psaltice (circa 200), al manuscriselor muzicale și al muzicienilor reprezentativi, protopsalți și cântăreți, demonstrează prolificitatea și relevanța școlii muzicale putnene, ceea ce conferă culturii muzicale moldovenești un statut de primă mărime în perioada medievală, în tot spațiul ortodox. ■

Arhidiacon Avraam B.

Manuscris muzical Putna 55 / 576 IV, sec. XVII

Dvera Bunei Vestiri, detaliu, sec. XV–XVI

Școala de broderie de la Putna – măiestrie și efort

Broderia românească medievală își are originea în Bizanț, acolo unde această artă a ajuns la maturitate, în secolul al XIV-lea. În Moldova, broderia începe să se dezvolte începând cu domnia lui Alexandru cel Bun (1400–1432). Din perioada de început s-au păstrat: un epitrahil cu chipul acestui domn, epitaful mitropolitului Macarie (1428), epitaful egumenului Siluan de la Mănăstirea Neamț (1437). Aceste broderii imită caracteristicile tehnice și iconografice ale broderiilor bizantine, dar prezintă și câteva tendințe de individualizare.

În vremea lui Ștefan cel Mare, broderia românească ajunge la maturitate. Sobrietatea, echilibrul, rigoarea, limbajul esențializat, proporțiile perfecte, intensitatea expresiilor, unitatea, coloritul cald și discret, gesturile măsurate sunt calitățile principale. Corelativ, elementele originale devin mai numeroase.

Mănăstirea Putna a avut Școală de broderie, creată și sprijinită de Ștefan cel Mare. Doar cu sprijinul domniei au putut fi aduse din Veneția, Genova și Lucca, fire metalice din aur și argint,

precum și fire din mătase colorată. Firele erau folosite fie individual, fie împreună, îmbinate câte două sau trei. Meșterii erau în stare să creeze multe nuanțe de culori care, coroborate cu acuratețea detaliilor, făceau din broderii veritabile „picturi cu acul”.

Diversitatea punctelor de broderie creau mici figuri în formă de pătrate, dreptunghiuri, romburi, zig-zag-uri, care reflectau în mod diferit lumina. Câteva dintre aceste pattern-uri erau foarte spectaculoase, dar și extrem de greu de executat, fiind realizate doar de maeștrii brodeuri. Acestea erau folosite foarte rar, doar în scopul de a evidenția un personaj sau ceva important (de exemplu, Maica Domnului, cetatea Ierusalimului etc.). Uneori, fondul broderiilor era în totalitate brodat cu fir aurit. Aurul reflectă „o lumină lină”, caldă, care simbolizează lumina divină necreată. Iradiind, pe alocuri intens, iar în alte locuri discret, icoana brodată vibrează, devenind partener de dialog cu privitorul.

La Putna au fost brodate epitafe, dvere, pocrovețe, epitrahile, acoperăminte de morminte. S-a păstrat un epitrahil bizantin din prima jumătate a

secolului al XV-lea, care a servit ca model pentru un altul, brodat din porunca lui Ștefan cel Mare. Există, de asemenea, și alte câteva broderii, la fel de vechi ca epitrahilul bizantin, care au peste 600 de ani. Acestea au fost lucrate în alte spații și au ajuns la Putna, foarte probabil ca danii ale doamnei Maria Despina, mama soției lui Ștefan cel Mare.

Datorită inscripțiilor, simbolurilor și portretelor, broderiile sunt adeseori repere istorice de primă mână. Așa este, de pildă, Acoperământul de mormânt al doamnei Maria Asanina Paleologhina, doamna lui Ștefan cel Mare. Piesa este unică pentru că adună împreună toate simbolurile de putere ale Imperiului Bizantin, doamna fiind nepoata ultimului împărat, Constantin al XI-lea. Înfațișarea doamnei este cel mai vechi portret brodat, în mărime naturală, din România (c. 1478).

Un alt acoperământ de mormânt foarte valoros, brodat și acesta, este cel al doamnei Maria Despina, mama Mariei Voichița. Broderia a fost executată pe catifea (albastră), o inovație pentru secolul al XV-lea. Aici, prețiozitatea piesei este și o expresie a respectului profund pe care Ștefan cel Mare l-a purtat mamei soției sale. Pe de altă parte, piesa dovedește că Maria Despina a fost înmormântată în Mănăstirea Putna (1500).

Pe broderiile putnene există și alte portrete: Ștefan cel Mare și doamna Maria Voichița (dvera *Răstignirii Domnului*, 1500); Alexandru, fiul lui Ștefan cel Mare (epitrahil, ante 1496); Bogdan al III-lea, domnul Moldovei, fiul lui Ștefan cel Mare (dvera *Adormirii Maicii Domnului*, 1510). Afară de aceste portrete, puține portrete originale ale domnilor mai sus amintiți s-au păstrat până astăzi.

O broderie cu totul excepțională prin semnificația ei este *epitrahilul prorocilor*, lucrat, probabil, între anii 1504–1505, în timpul domniilor lui Ștefan

cel Mare și Bogdan al III-lea. Cele două benzi ale epitrahilului sunt decorate cu proroci vechi-testamentari, profeții și simboluri ale Maicii Domnului (*năstăra* lui Moise, *cădelnița* lui Aaron, *scara* lui Iacov, *lâna* lui Ghedeon, *poarta închisă* a lui Iezechiel, *sfeșnicul* lui Zaharia, *muntele* lui Daniel). Epitrahilul este cea mai veche broderie în lumea ortodoxă care are acest plan iconografic.

O altă broderie deosebită este dvera *Adormirii Maicii Domnului* (1510). Aici întâlnim numele a trei monahi, Mardarie, Iosif și Zosima, *cei mai vechi brodeuri cunoscuți în Evul Mediu românesc*. Dvera are 4 m² și este cea mai complexă broderie putneană, dato-

rită planului iconografic și tehnicii de execuție. Scena centrală înfațișează icoana Adormirii Maicii Domnului, iar de jur împrejur sunt 12 icoane secundare, cu cetățile de unde Sfinții Apostoli sunt luați și aduși la îngroparea Preasfintei Fecioare.

Realizate în liniștea mănăstirii, broderiile sunt, mai întâi de toate, un act de mărturisire a credinței creștine. Dar, în același timp, regăsim în ele și preocuparea oamenilor de atunci pentru frumos, care este o pregustare a Împărăției lui Dumnezeu. ■

Monah Alexie C.

Familia este însăși temelia ființei umane

Pr. Bassam Nassif

Părintele Bassam Nassif este profesor de Teologie Pastorală la Facultatea de Teologie Ortodoxă „Sfântul Ioan Damaschin” de la Balamand, Liban. Este căsătorit cu Helen, are trei copii, Ephrem, Sergios și Costy, și slujește într-unul dintre cele mai mici sate din Liban – Kaftoun, în biserica închinată Sfântului Mucenic Foca, Episcopul Sinopei. Anul acesta a fost prezent în România, la Iași, unde a participat la Simpozionul Internațional *Studia Theologica Doctoralia*. Ultima sa carte – *The Mystery of Marriage Amid Deconstruction. A Dialogue Between Orthodox Anthropology and Postmodern Perspectives* – este o contribuție valoroasă cu privire la rosturile familiei, oferind înțelegerea problemelor familiilor într-o lume secularizată și a soluțiilor reale pentru orice relație de iubire.

Este oare posibil să trăim Taina Căsătoriei în acord cu gândirea ortodoxă, în societatea care este atât de materialistă, de secularizată și îndepărtată de Dumnezeu? Sunt multe lucruri care afectează relațiile noastre, sensul dragostei, libertatea relației, a intimității, dar cel mai important lucru este să ne întrebăm: ce este o persoană, ce este o ființă umană? Pentru a înțelege mai bine situația familiei în zilele noastre este necesar să

ne uităm la anumite probleme sociale ce afectează familia.

Familia într-o lume secularizată

Societatea de astăzi este foarte secularizată, antropocentrică, centrată pe om și nu pe Dumnezeu. Contează doar ceea ce gândesc și vreau eu, ceea ce cred eu despre mine. Aceasta conduce la

relativism, la lipsă de comuniune și o atitudine materială în relațiile noastre.

Am întâlnit în România o tânără studentă, care avea zece frați și surori. Am întrebat-o cum trăiește în familie și mi-a spus: comuniunea, împreună viețuirea, ajutorul dat părinților, viața fericită și simplă. La polul celălalt avem tipologia gândirii seculare. Omul secularizat vrea să transpună propriile patimi în mod de viațuire, să le justifice ca fiind adevărate.

Cum se realizează acest lucru la nivel de mentalitate? Prima dată, se neagă faptul că avem o dimensiune spirituală. Problemele din căsnicie, pentru gândirea seculară, sunt relative; nu este luată în seamă originea lor spirituală.

Pentru gândirea seculară, spiritualitatea este anti-ascetică. Am fost în Germania și am vizitat o biserică luterană. Pastorul de acolo avea icoane și lumânări. Am întrebat ce e cu ele, căci ei sunt împotriva lor, la ei nu există simbolism. Mi-a răspuns: „Le folosim pentru că noi ne simțim bine, este ceva plăcut”. Deci, doar ceva emoțional. Nu vor să postească, să îngenuncheze, să se roage mult, nu vor toate aceste lucruri ascetice. Nu vor nicio durere. Părintele Emilianos de la Simonos Petra spunea despre căsătorie că este o călătorie a dragostei și a durerii. Aceasta este căsătoria! Dragoste și durere. Nu există dragoste fără durere și libertate.

Tinerii de azi nu vor durere; dacă apare o mică neînțelegere, se despart, renunță, pentru că vor doar fericire. Fericirea este un termen social, pentru ceea ce te face să te simți bine. Dar în creștinism bucuria este altceva, este spirituală. Bucuria

Învierii, aceea este bucuria. Bucuria este rezultatul călcării morții cu moartea. Este biruirea patimilor egoismului, invidiei, mâniei. Dacă ai biruit toate acestea, ai înviat în bucuria lui Hristos. Acestea se realizează în interiorul căsătoriei.

Când mergem la spital, suntem tratați din punct de vedere fizic, emoțional, psihologic. Dar spiritual? Ei nu se gândesc la acest lucru.

Îmi amintesc de un preot, care era și doctor.

|| Nu există dragoste fără durere și libertate.

A primit un telefon de la spital la miezul nopții. Asistenta spunea: „Vă rog, veniți repede, moare”. A plecat repede la spital, i-a făcut teste să vadă ce se întâmplă și nu a găsit nimic care să conducă la moarte. Respira foarte greu, dar l-a îmbrățișat, s-a rugat pentru el și el a dobândit pacea, și-a regăsit bucuria. Dacă nu era și preot, i-ar fi dat injecții, medicamente, de care nu avea nevoie. Aceasta este dimensiunea seculară. Însă omul are în primul rând o dimensiune spirituală.

O altă atitudine secularizată este legată de intimitatea fizică: rolul reproducerii a fost separat de relația intimă. Oamenii caută dragoste pasională. Dar nu este dragoste fără durere.

În trecut, relațiile sexuale aveau loc după căsătorie, dar astăzi, într-o lume postmodernă, este pus sexul înaintea dragostei. Apoi, accentul pe munca femeii (mamă și soție) a complicat lucrurile în familie, căci familia a fost lipsită și de tată, și de mamă.

Astăzi, în America, se spune că nu e nevoie de mamă și de tată pentru a crește copiii. Cine-i va crește? Grădinița, școala, statul. Noi știm că nu putem trăi fără o mamă și un tată.

Sfântul Porfirie Kavsokalivitul spunea că dacă părinții sunt sfinți, și copiii sunt sfinți. Dacă părinții se ceartă, copiii sunt victime. Și a dat un exemplu. O mamă a venit cu două fete: una era divorțată și cealaltă era singură. Mama era foarte supărată că fata divorțată îi mințise timp de doi ani. Tot le spunea că este bine cu soțul, până când s-au întâlnit cu el pe stradă și au aflat că sunt divorțați. Nu înțelegea de ce fata a mințit-o și

a divorțat. Sfântul Porfirie, care avea darul înaintevederii, s-a uitat la ea și a spus: „E din cauza ta”. „Care e legătura mea cu problema aceasta? Mi-am dedicat viața creșterii copiilor, merg la biserică duminicile, gătesc foarte bine, am grijă de casă, de ce eu? Am venit la tine ca să-mi spui că eu sunt problema?” Sfântul s-a uitat la ea în tăcere și

Să facem din casa noastră un teren de antrenament.

fata necăsătorită a spus: „Mamă, Părintele Porfirie are dreptate. E adevărat că întotdeauna ne-ai pus mâncare bună pe masă, dar tot timpul te certai cu tata. Niciodată nu am mâncat în liniște”. Sfântul Porfirie a spus: „Aceasta a creat răni în inimile copiilor tăi, care au crescut odată cu ele. Aceste răni au apărut când fata s-a căsătorit și au afectat relația cu soțul. De aceea s-a despărțit”.

Sfântul Porfirie spunea că cel mai bun mod de a crește copiii este un mediu liniștit, în care părinții se iubesc reciproc. Aceasta îi face pe copii sfinți. Nu banii, nu faima, nu educația bună, ci relația dintre mamă și tată.

Un alt aspect este puterea mass-mediei și a pornografiei. Părintele Serafim Rose spunea că „pornografia este iconografia diavolului”. De la începutul internetului, pornografia este principala

afacere. Chiar și în Liban, când vin copiii de 15–17 ani la spovedanie, problema principală este pornografia. Se străduiesc să scape de ea pentru că observă că au probleme cu ei înșiși, cu ceilalți, cu relațiile lor. Și ajung dependenți.

Cum s-a ajuns aici? La Bruxelles sunt oameni foarte bogați și influenți, care au probleme cu

pornografia, pedofilia, homosexualitatea. În 50 de ani au impus regulile și stilul lor de viață întregii lumi. Nu noi am condus societatea la acestea. Sunt multe forțe puternice în lumea asta și nu toți sunt ortodocși. Cea mai

mare luptă azi nu este cu armele, nici cu economia, nici cu tehnologia, ci este cu familia. Dacă vor distruge familia, nu mai au ce să mai distrugă, pentru că au distrus ființa umană. Problema familiei este una antropologică: cine sunt eu ca persoană? Sunt chipul lui Dumnezeu. Dacă distrug acest chip, distrug întreaga lume. Totul începe din familie. Ca o căsnicie să funcționeze este nevoie de un duhovnic, deoarece soții au nevoie de sfat, de ajutor și fără acest părinte își vor pierde punctul de referință. Dacă avem soți care trăiesc în acord cu poruncile dumnezeiești, în frica lui Dumnezeu, indiferent ce s-ar întâmpla în viitor cu copiii, chiar dacă s-ar îndepărta de Biserică, ei se vor întoarce.

O femeie a venit plângând la mine la biserică și mi-a spus: „Nimeni nu ne-a învățat cum să trăim ca și creștini și acum văd pe propriul meu fiu

îndepărtându-se de Biserică. Ce ar trebui să fac?” I-am zis că Sfântul Paisie ne-a învățat că dacă te rogi din adâncul inimii pentru copilul tău, se va întoarce. Și asta a făcut. Ar fi făcut orice. A căzut în genunchi, voia să-și salveze copilul. Și în doi ani, el s-a căsătorit cu o tânără foarte credincioasă care l-a adus și pe el în Biserică.

Crucea iubirii învinge moartea

Aș vrea să vă spun o întâmplare povestită de un preot din Grecia, când vorbeam despre căsătorie; este vorba despre un băiat și o fată care se iubeau cu atâta pasiune încât s-au căsătorit fără știrea părinților. Ea era apropiată de viața religioasă, el mai puțin. Se iubeau foarte mult, aveau trei copii, dar după cinci ani, lucrurile au devenit mai grele din punct de vedere economic și ceva s-a întâmplat cu bărbatul. A început să fie foarte neatent față de ea, uneori foarte dur în cuvinte și se certau tot timpul. Ea a mers la duhovnic și i-a spus că vrea să divorțeze. Duhovnicul i-a zis: „Căsătoria este pentru totdeauna în Biserica Ortodoxă. Divorțul înseamnă iconomie. Nu-ți voi da binecuvântare pentru divorț; sunt preot. Tu iei decizia. Mergi la biserică, roagă-te și apoi, revino!” Ea s-a rugat în fața Crucii Mântuitorului și apoi i-a spus preotului: „M-am hotărât să rămân cu soțul meu.” – „Cum te-ai rugat lui Hristos?” – „Hristoase, Domnul meu răstignit, Îți dau toată durerea mea. Tu mi-ai binecuvântat căsătoria, Îți

dăruiesc Ție căsnicia mea. Salvează-mă, salvează-mi familia și salvează-mi soțul. Dar mai vreau un lucru de la tine, părintele meu duhovnicesc: să rămâi lângă mine în această luptă.” Anii au trecut, femeia era într-un continuu zbucium, dar a devenit mai rugătoare, a început să citească Biblia mai mult, s-a străduit să-și crească copiii în Biserică și a devenit tot mai tare, ca o piatră, insensibilă. La un moment dat a făcut cancer. A fost o suferință dublă pentru ea, pentru că soțul era foarte insensibil, dar s-a străduit să nu-l judece și se ruga foarte mult. Înainte de a muri, i-a sunat pe cei trei copii și le-a cerut să aibă grijă de tatăl lor. Apoi a murit. Timpul a trecut și tatăl s-a îmbolnăvit de Alzheimer. La un moment dat, și-a sunat unul dintre copii și i-a cerut să-i aducă același duhovnic să se mărturisească. S-a spovedit timp de o oră, plângând. După aceea a murit. Cei

Dacă vrei să ai stabilitate în familie, trebuie să fii ca o mănăstire în ceea ce privește ritmul.

trei copii au construit o biserică pentru părinții lor, căci la vârsta de 30 de ani deveniseră foarte bogați. De ce credeți că s-au întâmplat toate acestea? Femeia s-a mântuit, bărbatul s-a mântuit, copiii s-au mântuit. Deși nu au fost împreună în lumea aceasta, și-au împlinit scopul căsătoriei:

sfințenia. Familia a ajuns nedespărțită în fața lui Hristos. Jertfa dragostei și smerenia femeii au mântuit toată familia.

Nu spunem nimic despre oamenii care divorțează, căci Dumnezeu este milostiv. Dacă femeia ar fi decisă să divorțeze, iar copiii l-ar fi urât pe tatăl lor, nu ar mai fi fost atâta har al lui Dumnezeu care să lucreze în familie. Aceasta este familia creștină, în care lucrează harul lui Dumnezeu.

Noi martiri în Liban

Acum doi ani am avut în Liban un incident foarte ciudat, întâmplat în satul în care slujesc eu. Erau patru oameni într-o mașină, iar alți trei oameni din sat mergeau pe stradă. Au văzut această mașină cu oameni străini și i-au întrebat cine sunt și ce fac acolo. Le-au spus că nu mai au benzină și că așteaptă un prieten să le aducă. După două ore, s-au mutat cu mașina în alt loc din sat. Cei trei tineri erau ortodocși, ca întreg satul. Unul dintre ei era polițist, dar nu era în timpul serviciului. Au văzut mașina deplasându-se, au mers după ea, au oprit-o și le-au cerut pasagerilor documentele. Bărbații din mașină au luat puștile și i-au omorât pe cei trei. Toți erau căsătoriți. După o lună de căutări, armata libaneză a descoperit un grup de 50 de persoane pregătite să distrugă Libanul. Aveau foarte mult armament, dar acest incident i-a descoperit.

Biserica în care slujesc este închinată Sfântului Foca, ale cărui sfinte moaște le avem în Sfântul Altar. Fata unuia dintre tinerii uciși, care avea 6 ani, a venit și mi-a adus flori în Duminica Floriilor. A spus că și-a iubit foarte mult tatăl, iar eu am pus florile peste moaștele Sfântului Foca. Florile s-au uscat după câteva zile. Dar în Duminica Tomii, când am intrat în Sfântul Altar să slujesc, m-am uitat la florile de pe cutia cu sfintele moaște și am văzut că înfloriseră din nou. Era ziua în care se împlineau 40 de zile de la tragicul eveniment.

Biserica din familie

Trebuie să readucem Biserica în casă. Biserica începe în casă, în familie. Este o relație internă între Biserică și familie. Familia dăruiește copii pentru a deveni diaconi, preoți, episcopi, și Biserica dăruiește familiei sfinți și lideri spirituali. Se hrănesc una pe alta.

Cel mai important lucru, pe care îl subliniază Sfântul Ioan Gură de Aur, este că e nevoie să trăim Biserica în familie. Trebuie să facem din

casa noastră un teren de antrenament – *askitirion* (loc de asceză). Un loc al rugăciunii în comun, în care să ne vedem unii pe alții și să ne cinștim unii pe alții, chiar să venerăm imaginea lui Dumnezeu din celălalt. Un loc al bucuriei, un loc al harului dumnezeiesc și, în același timp, o mărturie în fața lumii.

Sfântul Ioan ne spune că familia trebuie să fie ca o biserică. Întâi vorbește bărbatului: „Trebuie să-ți iubești soția. Rolul tău este să mori pentru soție. Niciodată să nu-i spui pe nume, ci să-i spui *dragostea mea*. Mereu să-i aduci daruri, tot timpul să te străduiești să-i arăți că ești prezent

lângă ea, chiar dacă ești departe sau lucrezi. Să te străduiești să-i dedici timp ei, să vorbești cu ea”. Acest lucru este foarte important. În zilele noastre există cartea *Cele cinci limbaje ale iubirii*, a lui Gary Chapman, dar Sfântul Ioan Gură de Aur vorbea de toate acestea în secolul al IV-lea. Ideea comună este că trebuie să renunți la egoism, că trebuie să vorbești și să-l iubești pe celălalt așa cum vrea el să fie iubit, și nu cum vrei tu să-l iubești. De exemplu, soția mea ar vrea să petrec timp cu ea zilnic, bând o cafea. Chiar dacă aș avea ceva de lucru când ajung acasă, ea preferă să bem o cafea. Atunci se va simți în siguranță și iubită.

Apoi, Sfântul Ioan le spune să nu ridice niciodată vocea unul la celălalt, să se respecte unii pe alții, iar soția să-și arate dragostea respectându-l și având grijă de nevoile soțului.

Am întâlnit un om care nu avea studii, iar soția

era director la bancă. Poziții sociale diferite. Am întrebat-o înainte să se căsătorească dacă este sigură de pasul pe care îl face și a zis că da. El era proprietarul unei brutării, iar ea era director la bancă. După doi ani am vorbit cu ei, aveau copii. „Cum faci când mergi și trebuie să-l prezinți pe soțul tău drept brutar celorlalți directori de bancă și oameni bogați. Cum gestionezi situația aceasta?” Ea a răspuns: „El este capul meu, îl respect și-l tratez ca pe un rege, pentru că este regele meu”. Acest sacrificiu, să-l vadă pe el drept cap, a salvat căsătoria, chiar dacă societatea se uita la ei ciudat.

Sfântul Porfirie spune că dacă este o problemă între soț și soție și ei se ceartă, asta va crea o rană care va crește împreună cu copilul. Dar, desigur, orice poate fi vindecat cu harul lui Dumnezeu.

Este foarte important să protejăm privirile și toate simțurile copiilor. Vă puteți imagina că Sfântul Ioan vorbea despre această protecție încă

din secolul al IV-lea? De cât de multă protecție avem nevoie în zilele noastre? Atunci, obișnuiau să meargă la teatru unde era oarecare pornografie, oarecare violență. Dar în zilele noastre pe toate acestea le accesăm din propriul fotoliu, la un nivel mult mai mare. De aceea, este nevoie de o relație puternică a mamei și a tatălui cu proprii copii.

Singurul mod de a ne lupta cu acestea este să ne întoarcem la a avea biserica în casă, în familie. Dacă vrei să ai

stabilitate în familie, trebuie să fii ca o mănăstire, în ceea ce privește ritmul, din fragedă pruncie. Copiii să știe că trebuie să se roage dimineața, să ia micul dejun, să meargă la școală, să se roage înainte de prânz, să învețe – e mereu un ritm al timpului. E timp pentru distracție, pentru joacă. Acest ritm le va oferi pace interioară și nu vor pierde timpul. Același ritm ca în mănăstire, dar nu în aceeași măsură, nu cu aceeași strictețe. ■

Ținând în mână sufletul neamului românesc. Spre sinaxare

Secolul XX a fost unul plin de binecuvântări și de teroare, în același timp. Însă teroarea a trecut și a prilejuit mai mari cununi celor care s-au ținut strâns de Dumnezeu prin credință și nădejde. În acel secol au rodit mari personalități duhovnicești care au știut să prefacă suferința în putere harică și să susțină prin cuvântul și prin rugăciunea lor sufletul întregului neam românesc. Credincioșii care i-au cunoscut au văzut în ei icoane vii, iar noi, astăzi, îi dorim confirmați în sinaxare. Pe o parte dintre ei i-am adunat aici, spre bună călăuzire.

PĂRINTELE CLEOPA ILIE Un dar de la Dumnezeu pentru poporul român

Arhimandrit și stareț al Mănăstirii Sihăstria, Părintele Cleopa s-a născut pe 10 aprilie 1912 la Sulița (Botoșani) și a adormit în Domnul pe 12 februarie 1998. Mult căutat și ascultat de poporul binecredincios, el se numără printre cei mai mari părinți duhovnicești români contemporani, remarcându-se printr-o simplitate și un discernământ cum rar se întâlnesc.

Să nu socotim vreodată că am făcut început bun. Să dorim întotdeauna să punem început bun. Pentru că noi nu cunoaștem cum trebuie să fie un om care pune început bun, cum trebuie să se poarte. Să zicem: „Doamne, dă-mi ajutorul Tău, să pun început bun, să-mi îndrept viața”.

Să ții, fiule, de credința noastră, pe care au ținut-o toți voievozii, domnii, regii și moșii și strămoșii noștri și toți românii cei adevărați. Dacă vrei să fiți ai lui Hristos și ai Țării Românești, să țineți neclintită credința cea dreaptă, ortodoxă, pe care o ținem de 2000 de ani! Nu poți să fii creștin și român dacă nu ești ortodox; ești străin, nu ești fiu al Țării Românești! Că Biserica Ortodoxă străbună

a ținut neamul românesc de 2000 de ani, nu veneticii care ne învață acum pe noi ce-i credința. Pe sectanți să nu-i primiți în casele voastre!

Legea cea mai scurtă a rugăciunii este să nu-ți închipui nimic când te rogi. Că imaginațiile sunt de trei feluri: rele, bune și sfinte. Să nu primești niciun fel de imaginație. Că dacă te oprești la imaginație, nu poți intra cu mintea în inimă în vremea rugăciunii.

Hristos cere de la noi rugăciunea de-un singur cuvânt, de-un singur gând. Ai văzut pe cananeanca? Mergea după Hristos și striga câteva cuvinte: Iisuse, Fiul lui David, miluiește-mă! Dar striga din inimă. Ea nu s-a rugat mult, ci cu un singur cuvânt, dar îl zicea din inimă, până a biruit bunătatea lui Dumnezeu să zică: O, femeie, mare este credința ta! Fie ție cum voiești.

PĂRINTELE PAISIE OLARU

Rugătorul de la Sihla, cuprins de dragostea lui Hristos

Tainic rugător și cunoscător adânc al sufletului omenesc, Părintele Paisie s-a născut la 20 iunie 1897, în satul Stroiești (Botoșani), fiind cel mai mic dintre cei cinci copii ai părinților săi, și a trecut la Domnul la 18 octombrie 1990. Părintele Cleopa, care i-a fost ucenic și prieten apropiat, îl descrie pe Ieroschimonahul Paisie în câteva cuvinte care cuprind întreaga viață închinată lui Dumnezeu și oamenilor: „Așa era Părintele Paisie Olaru: smerit, tăcut, blând, înțelept la cuvânt, foarte milostiv și iubitor de aproapele. Întotdeauna căuta pacea cu toți și iubea liniștea. Nu-i plăcea să trăiască între mulți și își ascundea viața și nevoița”.

Să n-o uiți pe Maica Domnului, tată, să n-o uiți, că tare-i bună Măicuța Domnului! Așa, tătucuță, să nu lași rugăciunea... Mai fă o metanie, mai citește un psalm, mai spune un *Doamne, Iisuse...* Trebuie să faci oleacă de rânduială. Că o cămașă murdară nu se spală numai cu apă, ci trebuie și săpun, și altceva mai tare care să o curețe. Și dacă spui de o sută de ori *Doamne, Iisuse*, măcar de zece ori să fii cu gândul acolo.

Oricât de anevoioasă ni s-ar părea rugăciunea, ea este aducătoare de tot binele. Fără de rugăciune nu putem primi luminarea minții pentru a lua cele mai bune decizii. Nu putem vedea calea pe care mergem, dacă este bună sau rea. Nu putem simți bucuriile credinței, nu putem avea nădejde și supunere în toate față de voia lui Dumnezeu. Chiar și atunci când ne vine greu să ne rugăm, fie din pricina grijilor excesive pe care le avem, fie din pricina minții împrăștiată sau plină de gânduri, fie din cauza unei ispite sau a lipsei de timp, trebuie să ne silim la aceasta. Când totul în jur pare total neprielnic pentru rugăciune, ne putem coborî tainic cu mintea în inimă și de acolo să vorbim cu Dumnezeu. Orice rugăciune

este dar de la Dumnezeu, dar noi, cei mai slabi, avem rugăciunea gurii.

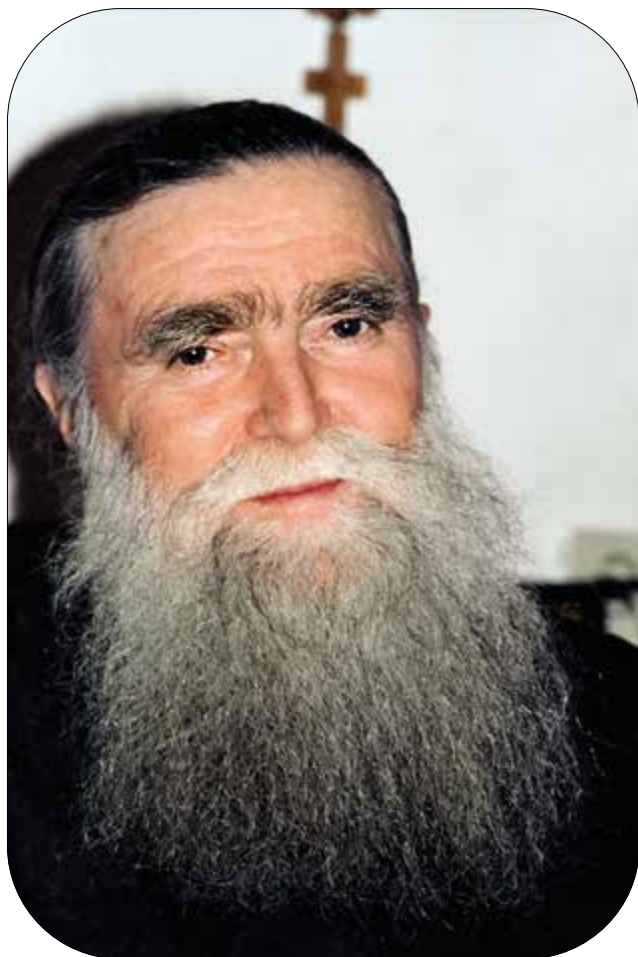
Rugăciunea risipește gândurile și grijile deșarte și aduce multă odihnă sufletului, chiar și în mijlocul celor mai mari neazuri sau probleme. De aceea este bine să ne facem un program de rugăciune pe care să-l respectăm. Pentru că cel care se roagă adesea este ferit de cursele și de ispitele celui rău.

PĂRINTELE IACHINT UNCIULEAC

Duhovnicul iubit și blând al Bucovinei

Un cronicar, vrând să vorbească despre el, ar începe astfel: „Fost-au acest Iachint un om...” și cred că s-ar opri aici, negăsind cuvântul cu care să continue. Dacă stăm și ne gândim la viața și trăirea Părintelui Iachint, putem spune că el era asemenea părinților sporiți despre care citim prin *Paterice*. În el găsim pe călugărul smerit, pe rugătorul fierbinte, pe postitorul aspru, pe slujitorul plin de fiorul divin, pe duhovnicul iscusit, pe primitorul de străini, pe preotul înflăcărat. Toate acestea au făcut din el un Părinte. S-a născut la 10 septembrie 1924 în satul Mănăstirea (Iași) și a închis ochii în scaunul de spovedanie la 23 iunie 1998, în chilia sa de la Mănăstirea Putna, pe care a condus-o ca stareț timp de 15 ani.

Omul, prin voință, arma cea mai puternică cu care a fost dotat, poate să se manifeste în limitele

sfințeniei, poate ajunge la desăvârșire cu ajutorul Duhului Sfânt, numai să fie permanent în luptă cu ființa sa aplecată spre cele pământești. Omului i s-au oferit toate șansele și toate posibilitățile pentru a ajunge la desăvârșire. *Viețile Sfinților* ne stau mărturie în acest sens.

A fi robul lui Dumnezeu implică numaidecât ieșirea dintr-o altă robie, și anume robia păcatului, a patimilor, a viciilor. Pentru a te ridica din păcat trebuie multă voință, multă smernie, multă rugăciune și strigare după ajutorul lui Dumnezeu.

PĂRINTELE GHERASIM ISCU **Isihastul temnițelor comuniste**

Arhimandritul Gherasim Iscu s-a născut la 21 ianuarie 1912, în comuna Poduri (Bacău), și a plecat la Domnul pe 25 decembrie 1951, în penitenciarul de la Târgu-Ocna. Înainte de a suferi detenția din partea statului ateu pentru că a susținut rezistența anti-comunistă, a fost stareț al Mănăstirilor Arnota și Tismana și misionar în Transnistria.

În timpul detenției, Părintele Gherasim însemina inimile deținuților prin tăria credinței sale, îi învăța să se roage, realizând din interiorul temnițelor, alături de alți deținuți politici, o mișcare de rezistență prin credință în fața asaltului ateu propovăduit de torționarii comuniști. Despre activitatea sa de propovăduire a iubirii lui Hristos în interiorul temnițelor comuniste, Ioan Ianolide spunea în cartea sa *Întoarcerea la Hristos. Document pentru o lume nouă*:

„Era slab ca o arătate. Fusesse la Canal, unde se muncea șaisprezece ore pe zi, urmate de alte patru de program administrativ. Fusesse repartizat în brigada specială pentru preoți, cu un regim de exterminare rapidă. La Canal, Părintele Gherasim își îmbărbăta prietenii, pe mulți îi ajuta la muncă și tuturor le stătea la dispoziție cu serviciile religioase. Practica rugăciunea inimii și avea mari resurse sufletești, care l-au ținut puternic peste toate mizeriile. Delatorii l-au turnat însă de mai multe ori că oficiază spovedanii și cuminecări și drept urmare a fost bătut, izolat, înfometat, terorizat peste teroarea generală. Omul e din carne și oase, duhul nu poate ignora legile vieții, astfel că ascutul îmbunătățit întru cele sfinte s-a îmbolnăvit de tuberculoză, a căzut la pat și, aproape muribund, a fost adus la Târgu-Ocna, ca să moară «umanitar». Prezența lui în sanatoriu se făcuse simțită prin măiestria cu care știa să umble în sufletele oamenilor și să-i îmbărbăteze. Era deci căutat ca duhovnic. Se dăruia cu bucurie deținuților care-l solicitau, cu toate că se epuiza pe el însuși.

Dădea și îndrumări isihaste, nu numai din lecături, ci și din bogata lui experiență mistică. Fiindcă în camera 4 din Târgu-Ocna mistică nu numai că era reabilitată ca noțiune, ci și ca realitate practică, era vie, densă, intensă s-o prinzi cu mâna. De fapt, nici nu era nevoie să o prinzi cu mâna, căci acolo Dumnezeu era prezent și te cucerea imediat, pătrunzând în sufletul și ființa ta ca o

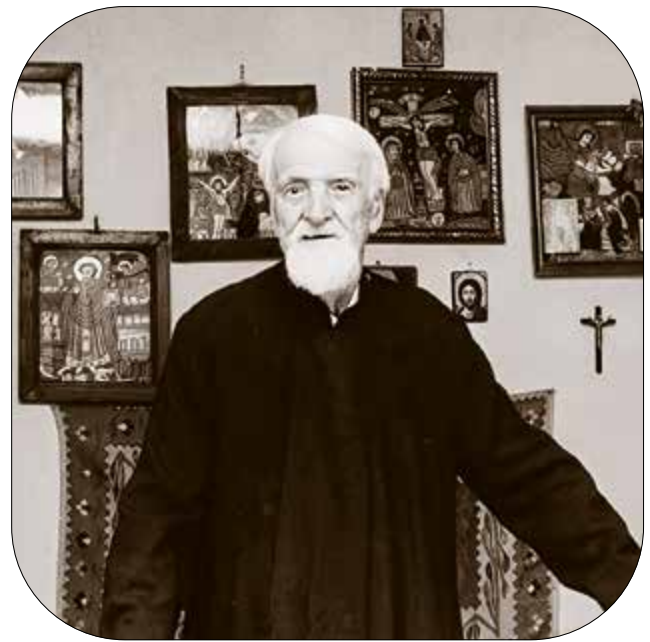
mireasmă binefăcătoare. Nu negăm nicio clipă Tainele săvârșite pe Sfintele Altare, doar mărturisim că harul este intens manifestat și prin sfinții Săi. Așa simțeam în preajma Părintelui Gherasim. Cu sfială m-am apropiat de el, ca să văd cum îi este. M-a simțit și a deschis ochii mari, negri, adânci: «Ai venit?... Mă bucur... Eram departe, în locuri de verdeață, de cântec și mireasmă, făurite din lumini. Acolo e minunat. E pace. De fapt, nu se poate exprima ce e acolo. E atâta fericire, încât chiar bucuria de a te vedea e o suferință prin contrastul dintre cele două lumi. Voi pleca în curând, poate chiar acum, în noaptea de Crăciun. Și acesta e un dar al Domnului. Nu știu cum să-L mulțumesc... Nu știu cum să-i fac pe oameni să-L trăiască pe Dumnezeu, deplina bucurie... Am certitudinea vieții veșnice, particip deja la ea. Nu mă sperie nici Judecata, căci merg cu cuget smerit și cu nădejde numai în mila și darul Domnului...»”.

PĂRINTELE DUMITRU STĂNILOAE

Sfințenia ca normalitate

Cine citește cărțile Părintelui Profesor Dumitru Stăniloae recunoaște pe deplin supranumele de „teologul iubirii dumnezeiești” pe care l-a primit. A trăit în veacul acesta aproape 90 de ani, din 16 noiembrie 1903 până în 5 octombrie 1993. Datorită efortului său plin de abnegație avem astăzi cele douăsprezece volume ale *Filocaliei*, o colecție din scrierile Sfinților Părinți ai Bisericii care ne arată cum ne putem curăți de patimi pentru a ne sfinți viața în Dumnezeu. A scris și a tradus mult, iar statutul său intelectual i-a adus conferirea titlului de academician. În schimb, statura sa duhovnicească incomoda propaganda comunistă, lucru pentru care a suferit cinci ani în temniță.

Într-un interviu acordat pentru revista noastră, pictorul Horea Paștina, care i-a fost părintelui unul dintre cei mai apropiați ucenici, ne-a lăsat un portret plin de lumină al său: „Cuvântul părintelui era o trăire, ca și cum respiri. Lângă părintele era locul care mă rupea de ce se petrecea în jur. Tot timpul vorbea de Iisus Hristos, despre Treime, Maica Domnului, despre cum erau oamenii la țară și cum se rugau. La părintele, sfințenia era o normalitate, de o simplitate... Mergea ca pe un fir pe care-l ținea permanent, fără efort. Atât de natural, fără să simți. Cu părintele Stăniloae mă simțeam extraordinar de liber și de normal, din toate punctele de vedere. Simțeam ca

un acasă. Și mai mult decât acasă, atâta largime... M-a întrebat cineva dacă avea rugăciunea continuă și nu am știut să răspund. Dar dacă stau și mă gândesc, o avea sigur, căci numai despre lucrul acesta vorbea... și felul în care spunea, cu atâta finețe, încât trebuia să prinzi sunetul ca să înțelegi. Uneori îmi spunea: „Decât să stai degeaba, mai bine lucrezi degeaba”. Lucrul acesta a fost un punct important pentru mine. Lângă părintele mi-am întărit sensul pe care trebuia să merg. Așa era părintele, simplu, așezat, cu chipul plin de lumină. Cred că simplitatea și smerenia îl caracterizau cel mai mult”.

PĂRINTELE ILARION FELEA

Propovăduitor al Evangheliei lui Hristos

Preotul profesor Ilarion Virgil Felea s-a născut la 21 martie 1903 în comuna Valea Bradului (Hunedoara). Deși este mai puțin cunoscut astăzi, Părintele Ilarion Felea reprezintă un simbol al puterii de jertfă a preotului adevărat în vremea prigoanei comuniste. A propovăduit Evanghelia cu tăria slujitorului convins de puterea și adevărul cuvintelor lui Hristos, fiind foarte apreciat de popor și de intelectualitate. Lucrarea sa *Spre Tabor* a fost considerată de Părintele Justin Pârvu drept „cea mai bună operă a Ortodoxiei românești de până acum”. Comuniștii l-au închis la Gherla, apoi la Aiud, unde a murit în 1961.

Cea mai veche școală a omenirii e rugăciunea. Când încă nu erau dascăli și abecedare, oamenii

își munceau mintea și își mângâiau inima prin rugăciuni: învățau rugăciuni, cântau rugăciuni, se bucurau și se luminau prin rugăciuni. Școala rugăciunii mai întâi a îmblânzit firea, a deșteptat mintea și a întărit virtutea omului.

Prin rugăciunea făcută din inimă, cu atenție desăvârșită, primim lumină și liniște în suflet, în minte și în privire; primim putere, căldură, bucurie și viață duhovnicească.

Rugăciunea smerește inima în fața lui Dumnezeu, ferește de păcat, ajută să ne înnoim viața și să creștem în virtuți și fapte bune. Rugăciunea alungă demonii gândurilor rele, atrage mila și iertarea lui Dumnezeu, aprinde focul harului, încălzește iubirea, întărește sufletul și ne ridică pe aripile evlaviei până la cer.

PĂRINTELE SOFIAN BOGHIU Pictorul blând al inimilor

Mare duhovnic și iconograf, Arhimandritul Sofian Boghiu s-a născut pe 7 octombrie 1912, în Cucuștii Vechi (Bălți) și a trecut la Domnul pe 14 septembrie 2002, la Mănăstirea Antim. Calitatea de membru al mișcării cultural-duhovnicești „Rugul Aprins” de la Mănăstirea Antim, unde era stareț, l-a costat detenția între anii 1958–1964. Revenind la Antim, a slujit până la finalul vieții cu multă blândețe și dăruire,

fiind iubit ca duhovnic și numit de credincioși „Apostolul Bucureștilor”.

Întrebat odată ce i-ar spune unui tânăr, Părintele Sofian a răspuns: I-aș spune, întâi, bine ai venit! Și după aceea, i-aș spune că viața aceasta a noastră, pământească, nu se termină aici. Pe pământ, putem umbla cu înșelătorii, cu minciuni – unii le cred, alții nu le cred. Deci o viață mai ușuratică se poate duce. Dar după ce murim... unii au această convingere că viața aceasta viitoare nu există. Murim și am terminat cu viața. Or, nu e așa. Viața în care vom intra după viața noastră trupească este o viață foarte conștientă și o viață în care este ținută această evidență a noastră cu foarte multă strictețe și precizie. Se știe, înaintea lui Dumnezeu, dincolo, tot ce facem. Tot ce gândim în viața aceasta se simte dincolo. Și vom da seama pentru tot ceea ce facem aici. Așa încât, așa i-aș spune: că viața de dincolo, pentru care trăim, este o viață atotștiutoare. Și nu ne putem permite aici orice. Și tot ceea ce facem aici are corespondent dincolo și luăm cu noi această viață. Trupul îl mănâncă guzganii și șobolanii în pământ, dar sufletul rămâne responsabil pentru tot ce facem aici.

Dacă tinerii ar voi, ar găsi și modele, pentru că nu toți oamenii sunt ușuratici, stricați și răi. Mai sunt și oameni care au o conștiință necompromisă, au o bună cuviință, te poți înțelege cu ei, poți avea încredere în ei. Deci modele ar găsi, dar nu le acceptă.

Dacă ți-a dat Dumnezeu minte, nu ai nicio scuză să nu alegi dreapta credință. ■

Arhim. Cleopa Ilie, Ieroschim. Varsanufie, Arhim. Iachint Unciuleac și Arhim. Ilarion Argatu, la Mănăstirea Sihăstria

Amintind de vremi trecute – Stărețismul la apusul timpurilor –

Protos. Hrisostom C.

Ne aducem aminte astăzi, când parcă suntem provocați de vremuri la un răspuns, de monahismul arzător de odinioară, de mulțimile fraților adunați în jurul unui avvă, de relația dintre ei, care emana o lumină ce avea puterea de a călăuzi întreaga lume...

Acum lumea este în schimbare, răscrucele sunt din ce în ce mai dese, iar Biserica este întotdeauna prima care resimte aceste schimbări care nu prevestesc nimic bun. Ca să-l cităm pe părintele Emilian Simonopetritul, Biserica – în loc să se rânduiească, după cum îi este și firesc, după formatul unei familii – s-a molipsit de la Stat, rânduindu-se ca o instituție.

Mănăstirea, ca spital duhovnicesc, va prezenta mereu cea dintâi toate bolile de care suferă lumea. Prin urmare, și aici, lipsa familiarității ca fundament al vieții duhovnicești este una dintre cauzele principale pentru care astăzi ne aflăm la o răscruce. Mănăstirea are două principii călăuzitoare:

starețul și rânduiala! Starețul este garanția cuvântului călăuzitor al lui Dumnezeu, iar rânduiala este întruparea (aplicarea) acestui cuvânt în viața fiecărui viețuitor în parte.

Stărețismul este ceva greu de exprimat în cuvinte omenești. Este, poate, împlinirea dorului celui mare al lui Dumnezeu „ca toți să fie una” (Ioan 17, 21). Este, iarăși, poate, devenirea într-o ființă a iubirii intra-treimice. Și asta doar datorită faptului că în „stărețism” se întâlnesc două doruri: al lui Dumnezeu să-și vadă fiii aproape, la Cina Sa, și al omului să-și afle în sfârșit drumul de întoarcere acasă. Să unești astfel de doruri nu este un lucru omenesc! Poate oare cineva să-și aroge o astfel de lucrare?

Hristos Însuși S-a făcut pe Sine începătură a acestei uniri. Dar pentru asta a plătit, iar plata Lui nu are măsură lesne de urmat, și nu numai din pricină că sângele Său preascump s-a vărsat, ci – îngăduit să-mi fie – datorită tristeții și chenozei

Tatălui Care, înaintea tuturor, S-a măhnit așteptând această unire.

Stărețismul este o Taină în sine, este jertfa Tatălui care cuprinde întru sine, ca într-o îmbrățișare, jertfa Fiului. Tatăl prin definiție este nevăzut. El poate fi văzut doar în jertfa, iubirea – într-un cuvânt *ascultarea* Fiului. Cuvântul vechi-testamentar al lui Isus Sirah – *în fiii săi se va cunoaște omul* (Isus Sirah 11, 30) – se desăvârșește, concretizându-se în îndemnul Fiului lui Dumnezeu: „Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, așa încât să vadă faptele voastre cele bune și să slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri” (Matei 5, 16). Starețul urmează Tatălui în chenoza sa, întristându-se pentru cei înstrăinați, bucurându-se pentru cei ce se apropie, dar mai ales suferind, jertfindu-se nevăzut. Jertfa lui tăcută este pântecele în care se naște fiecare jertfă a ucenicilor. Așa înțelegem cuvântul: „O, copiii mei, pentru care sufăr iarăși durerile nașterii, până ce Hristos va lua chip în voi!” (Galateni 4, 19). Înainte jertfei fiecărui monah este jertfa starețului!

Un stareț este acela care nu se îngrijește doar ca obștea să aibă de toate. El se îngrijește de ea ca de o familie – familia lui Dumnezeu. De aceea, în obște primează ascultarea, a starețului după modelul Tatălui, iar a monahilor după chipul Fiului. Doar în felul acesta iubirea, sub cele trei aspecte ale ei – părintească, filială și frățească –, va căpăta strălucirea Duhului Sfânt. Într-o mănăstire, prin stareț vin toate, atât binecuvântarea, cât și cunoașterea voii lui Dumnezeu. Cu toate acestea, relațiile dintr-o mănăstire, ca și cele dintr-o familie, nu trebuie reduse doar la atât. Starețul și ucenicul au nevoie să se cunoască reciproc, pentru a se putea uni întru Dumnezeu. Starețul trebuie să-L cunoască și să-L înțeleagă pe Dumnezeu în părințenia Lui; doar astfel el îl va putea cunoaște pe ucenic în taina lui, cea care stă la baza chemării și viețuirii lui în mănăstire. Ucenicul trebuie să-l cunoască pe stareț în nevoințele și aspirațiile sale duhovnicești. Mai înainte de cumințenie este părințenia, și nu invers. Această cunoaștere este prilejuită de ascultare și naște la rândul ei ascultare, astfel încât doar după ce, ca ucenic, a făcut ascultare, cineva poate deveni stareț. Avem ca exemplu pe Sfântul Simeon Noul Teolog care dă mărturie despre faptul că ascultarea înseamnă mai mult decât o virtute. Ea constituie întregul cadru în care relația părinte-ucenic se dezvoltă, devenind astfel moștenirea pe care, primind-o, o va da mai departe:

„[Vreau] să-ți las ție, fiul meu adevărat și dorit, moștenire cele pe care am a ți le spune, ca să nu socioți că sunt de la alți strămoși sau moși, ci să socioți și să primești cuvintele lor ca pe ale mele,

fiindcă de la aceia au venit mai întâi la mine prin succesiune, și așa să ai, ca un copil recunoscător, mai multă iubire față de mine ca de la unul de la care ai primit o moștenire părintească; [Apoi] să-ți arăt ție, adevăratul meu fiu, bogăția duhovnicească pe care am primit-o de la părintele meu duhovnicesc care m-a născut după harul lui Dumnezeu prin pocăință, ca să nu se întâmple să nu mă cunoști și să mă disprețuiești pe mine, părintele tău duhovnicesc, ca pe unul nenorocit, sărac și disprețuit, și să socotești că n-ai primit de la mine nicio mare moștenire. Și cea mai mare pricină dintre toate pentru care-ți scriu, e ca să nu fii socotit de Dumnezeu că ai nesocotit și disprețuit pe Hristos, nesocotindu-mă și disprețuindu-mă pe mine, și să fii vinovat de acea înfricoșătoare osândă a Domnului”.

Doar cel care a fost un bun ucenic poate deveni un bun stareț. De aceea este atât de mare nevoie astăzi ca să se pună accent pe ascultare la toate nivelurile. Nu eficiența în îndeplinirea îndatoririlor de orice fel, nu priceperea sau cunoștințele, ci ascultarea se cuvine a fi căutată, susținută și păzită. Fără ascultare, un ucenic se va pierde în înșelare, iar un stareț va fi lipsit de ajutorul lui Dumnezeu. Avva Mios spune că „ascultarea cere ascultare, iar cel care ascultă va fi ascultat de Dumnezeu”. Este nevoie de un ascultător ca să recunoască și să-l înțeleagă pe un alt ascultător! Aceasta este moștenirea și conținutul „stărețismului”; un stareț nu este dator, precum spune Sfântul Ioan Scărarul, să-i învețe pe ucenici altceva decât smerenia, și asta prin ascultare. Este ceea ce spunea Avva Or, că „ascultarea este a bătrânului”!

Mari lucruri, care nu permit scăderi sau împrăștieri omenești de niciun fel. Astăzi apar din ce în ce mai multe mănăstiri (cu toate că numărul monahilor nu crește) și astfel se strecoară în viața monahală multă împrăștiere; starețul este obligat să devină, în primul rând, un administrator sau, mai rău, un constructor, iar ucenicii sunt îndemnați și ierarhizați după criteriul eficienței. Se face astăzi confuzie între „egumen” (care este, în accepțiunea actuală, administratorul unei mănăstiri) și „stareț” (care reprezintă adevărata autoritate într-o mănăstire).

După cum știm din tradiție, egumenul era cel pe care starețul îl lăsa să conducă destinele mănăstirii în locul său, el (starețul) rămânând mai departe autoritatea duhovnicească din acea mănăstire. Astfel, egumenul devenea cel mai apropiat ucenic al starețului și, desigur, și cel mai ascultător, cel care va deveni următorul stareț. Vedem o astfel de practică în viața Sfinților Pahomie cel Mare sau Teodor Studitul și chiar în timpurile noastre.

Se vede, aşadar, faptul că „stărețismul” este un rod al obștii; străină de monahism este practica aducerii din afară a starețului sau chiar a egumenului. Toate acestea au nevoie de o creștere firească, asemenea unui trup, ceea ce nu se poate realiza, de exemplu, în cazurile în care mănăstirile sunt conduse prin delegări (de orice fel ar fi ele), așa cum se întâmplă în sistemele impersonale, instituționalizate. Este un fapt cunoscut acela că acolo unde scade încrederea în om, înfloresc sistemul administrativ și birocratic.

Un bun administrator poate fi doar un bun ajutor al starețului (de altminteri, asta este calitatea esențială a iconomului), așa după cum un ucenic priceput este doar un bun ajutor al iconomului. Mănăstirea nu a fost – și nici nu trebuie s-o lăsăm să devină – o instituție, de aceea adevărata rânduială nu trebuie să fie stabilită de vreun statut sau regulament de organizare, ci ea trebuie să decurgă din relația stareț-ucenic pe care Părinții ne-au arătat-o. Trebuie re-cultivată cu orice preț logica Sfinților Părinți, o logică a reîntregirii, pe care astăzi o mai putem găsi și cultiva doar în mănăstirile mari, cu adevărată viață de obște.

Starețul, după cum spune Sfântul Simeon Noul Teolog, este darul lui Dumnezeu pentru ucenic, iar ucenicul este darul lui Dumnezeu pentru stareț. Asta face ca mănăstirea să fie darul pe care obștea (starețul unit cu ucenicii) îl întoarce lui Dumnezeu. Iar pentru că este dar, va avea și un

caracter personal, care va fi dat de către stareț. Cunoașterea reciprocă, cu care sunt datori starețul și obștea, trebuie să se facă în cadrul ascultării, cea singură în măsură să formeze un singur cuget în obște. Putem parafraza cuvintele Sfântului Pavel: O obște, un cuget, o nevoiță!

Un stareț nu poate fi decât un stareț de aproape, din interior, și nicidecum unul de departe. Obștea este un organism, un întreg, care crește și se dezvoltă doar în deplina sănătate și armonie dintre părți. Stărețismul este însuși sufletul acestui organism, Taina care lucrează desăvârșirea lui.

Odinioară, mucenicii, vărsându-și sângele, au așezat în pământul inimii oamenilor sămânța creștinismului. Monahii au preluat această lucrare, lor revenindu-le sarcina de a uda acest pământ cu lacrimile pocăinței. Această mucenicie albă, nesângeroasă, este în măsură – la fel ca și în cazul mucenicilor – să-l facă pe cel care o lucrează să simtă Cerul aproape. Nu poți plânge, spun Părinții, dacă ai cugetul împrăștiat și nesmerit. În obște, calea cea mai scurtă către această logică a Sfinților Părinți este ascultarea de cugetul starețului, ca unic cuget al obștii. Făcând așa, Cerul devine foarte aproape, iar obștea poate să crească – starețul împreună cu ucenicii adunați în împlinirea voinței lui Dumnezeu.

Stărețismul este Taina care mai poate să lucreze (chiar și astăzi) această voie a lui Dumnezeu în lume! ■

Arhim. Arsenie Papacioc la Mănăstirea Putna, 2003

Sfinții isihăști Simeon Noul Teolog, Grigorie Palama și Paisie de la Neamț

În viața Bisericii noastre suntem dăruiți de Dumnezeu, la răstimpul bine știut de El, cu mari părinți duhovnicești care devin repere ale conștiinței ascetice, dogmatice și liturgice. Unii se remarcă prin profunzimea gândirii teologice, alții, prin capacitatea de călăuzire a comunităților creștine, laice sau monahale, alții, prin experiența mistică a rugăciunii. Însă toți sunt călăuziți și pătrunși de același Duh Sfânt Care Îl face prezent pe Hristos în inimile lor. Prin ei, Dumnezeu ne călăuzește peste veacuri, până la descoperirea tainei vieții celei veșnice, care va avea loc desăvârșit la sfârșitul veacurilor.

Între acești mari Părinți îi avem pe Sfinții Simeon Noul Teolog, Grigorie Palama și Paisie de la Neamț, cărora Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române le-a închinat anul omagial 2022, an dedicat și rugăciunii în viața Bisericii și a creștinului.

Importanța Sfinților Părinți isihăști este vitală pentru viața contemporană a Bisericii, ei fiind cei care ne indică modul autentic de trăire în Hristos. Nefundamentarea trăirii creștine pe învățăturile Sfinților Părinți stă la rădăcina multor rătăcirii și probleme din ziua de astăzi. Teologul Grigorios Larentzakis scotea în evidență faptul că „un teolog ortodox nu poate concepe prezentul Bisericii în afara rădăcinilor sale, fără origini și fără început”. Iar Părintele Dumitru Stăniloae insistă, în introducerea *Dogmaticii* sale, pe faptul că învățătura Părinților trebuie înțeleasă în parametrii omului contemporan de care ei nu au făcut abstracție, de aceea, cei care își caută mântuirea în timpul nostru trebuie să meargă și în vremurile vechi pentru a afla cum se dobândește viața veșnică.

Creștinul este diferit de contemporanii săi prin faptul că își asumă viața în Hristos. El nu poate

accepta compromisurile lumii moderne, mai ales când acestea atacă temeiurile esențiale ale credinței. Pentru el, lumea de aici nu este lumea lui adevărată. „Oricât ar fi de ancorat în lumea de aci, în aparență, creștinul e un om cu un picior deja în afara acestei lumi”, spunea Mircea Vulcănescu. Poate că singura reacție a creștinului în fața unei asemenea lumi este lepădarea de lumesc și interiorizarea sinelui. Omul care înțelege lumea de dincolo de lume este sfâșiat între aceste două lumi. Creștinul trăiește o ruptură interioară care nu va avea rezolvare până ce nu se va odihni sufletul său în Dumnezeu. Cele două lumi se luptă în permanență, fapt exprimat și de Sfântul Apostol Pavel: „După omul cel lăuntric mă bucur de legea lui Dumnezeu; dar în mădularele mele o altă lege văd că se luptă cu legea minții mele și rob mă face legii păcatului, care este în mădularele mele. Om nenorocit ce sunt! Cine mă va mântui de trupul morții acesteia?” (Romani 7, 22–24). Răspunsul ne vine de la întreaga tradiție duhovnicească a Bisericii, de la sfinții presărați peste veacuri ca niște faruri luminoase, care trag la mal sufletele învolburate ale credincioșilor din toate timpurile.

În acest an se împlinesc 1000 de ani de la adorarea Sfântului Simeon Noul Teolog, aproximativ 7 secole de la trecerea la cele veșnice a Sfântului Grigorie Palama și 300 de ani de la nașterea Sfântului Paisie de la Neamț. Cei trei mari sfinți isihasti se înscriu pe linia autenticei experiențe a harului dumnezeiesc, miezul tradiției și al vieții creștin-ortodoxe, iar învățătura lor rămâne reper și mijloc de cunoaștere a lui Dumnezeu pentru cei ce trăim sub acest veac.

*

Sfântul Simeon Noul Teolog a trăit între anii 949–1022. La doar 31 de ani a devenit stareț al Mănăstirii Sfântul Mamant din Constantinopol, pe care a condus-o un sfert de veac. Dintre scrierile lui, amintim: *Capitole teologice și practice*, *Discursuri teologice și morale*, *Cateheze*, *Imnuri despre iubirea dumnezeiască* etc. În istoria Bisericii Ortodoxe, doar trei sfinți au primit supranumele de Teolog: Sfântul Apostol și Evanghelist Ioan, Sfântul Grigorie din Nazianz și Sfântul Simeon. Pomenirea lui se face pe 12 martie în fiecare an.

„Frământarea multă și la vreme nepotrivită întunecă și tulbură cugetarea și scoate din suflet rugăciunea curată și căința. Pe de altă parte, aduce oboseală în inimă și prin aceasta, înăsprire și învârtoșare. Iar prin acestea caută dracii să ducă la deznădejde pe cei duhovnicești... Precum cel ce

pune pământ pe o flacăra ce arde în cuptor o stingge pe aceasta, la fel grijile vieții și împătımirea de cel mai neînsemnat și mai mic lucru sting căldura aprinsă la început în suflet”.

Sfântul Ierarh Grigorie Palama, Arhiepiscopul Tesalonicului (1296–1359), a fost unul dintre cei mai profunzi și mai originali teologi. A fost hirotonit preot în 1326 și arhieru în 1347. Sfântul Grigorie Palama a structurat isihasmul ca învățatură și practică a tradiției răsăritene. El este prăznuit pe 14 noiembrie și în duminica a doua din Postul Paștilor.

„Oricine este chemat pe nume după Hristos, adică este creștin, orice rang ar avea, trebuie să practice neîncetată rugăciunea potrivit îndemnului apostolic care învață toată Biserica: *Rugați-vă neîncetat!* (I Tesaloniceni 5, 17) și potrivit prorocului David care spune, deși era împărat: *Văzut-am pe Domnul înaintea mea pururea* (Psalmi 15, 8)”.

Sfântul Paisie de la Neamț s-a născut în Poltava, în 1722. A studiat la Academia Teologică din Kiev. În anul 1745 vine în Moldova. Un an mai târziu, pleacă în Sfântul Munte, unde este tons în monahism de către Sfântul Vasile de la Poiana Mărului, duhovnicul său. Se va întoarce în Moldova și, împreună cu ucenicii săi, se va stabili la Mănăstirea Dragomirna pentru 12 ani. În urma căderii Bucovinei sub ocupație austriacă, starețul Paisie se mută cu obștea la Secu, apoi la Mănăstirea Neamț. Sub povățuirea sa duhovnicească, monahismul românesc a înflorit. Vorbim aici de o adevărată renaștere isihastă care a iradiat în lumea ortodoxă prin ucenicii săi. El este pomenit în rândul cuvioșilor în data de 15 noiembrie. A fost canonizat de Biserica Ortodoxă Rusă în anul 1988 și de Biserica Ortodoxă Română în anul 1992.

„Ce trebuie să facem ca mintea să fie îndreptată tot timpul către Dumnezeu? Dacă nu vom dobândi următoarele trei virtuți: dragostea față de Dumnezeu și oameni, înfrânarea și rugăciunea lui Iisus – atunci mintea noastră nu poate fi îndreptată în întregime către Dumnezeu; fiindcă dragostea potolește mânia, înfrânarea slăbește dorințele trupești, iar rugăciunea păzește mintea de gânduri și izgonește orice ură și trufie. Fii, deci, întotdeauna preocupat de Dumnezeu”. ■

Ierodiacon Dositei I.

Nichita Stănescu

Alte învățături ale cuiva, cătore fiul său

Atâta, fiule, îți zic
Nu te simți străin oriunde
ai fi! Eu, tatăl tău, pretutindenea sunt risipit și bag
rubedenie sub forma razei între tine și stea.

...

Nu te sfi să-ți mărturisești ție însuți, fiule,
propria ta nemernicie; – și nu te sfi să te miri că ești
și să binecuvântezi pentru aceasta tot ceea ce ți se pare ție a-ți fi timp.

...

Fiule, dacă ai mâini ține o mână în mâini, iar dacă
ai ochi ține un ochi în ochi. Nu te obosi prea mult, fiule,
murind.

O prietenie exemplară

În cuvântarea de înmormântare a Sfântului Vasile cel Mare, prietenul său, Sfântul Grigorie Teologul, mărturisește cât de apropiată era prietenia lor, cât de curată și de sfântă. Prietenia lor era „o unire strânsă a sufletelor și a firilor”, care le oferea amândurora încredere, siguranță, echilibru, putere. Această prietenie izvora dintr-o dragoste curată și a devenit la rândul său însăși temelia unei iubiri mai înalte. În acest sens, Sfântul Grigorie mărturisea tuturor:

„Iubirile curate și plăcute lui Dumnezeu, având o temelie solidă, sunt mult mai durabile, și cu atât se dezvăluie mai mult frumusețea lor, cu atât mai mult leagă de ele și leagă între ei pe cei ce iubesc aceleași lucruri... Pe amândoi ne îmboldeau aceleași speranțe spre învățătură, adică spre ceea ce e mai dorit de oameni, și cu toate acestea invidia era departe de noi, fiind împinși numai de râvnă. Ne luptam între noi nu pentru întâietate, ci ne luam la întrecere cum să ne-o atribuim unul altuia, întrucât fiecare socotea ca și a sa gloria dobândită de celălalt. Se părea că avem amândoi un singur suflet, care punea în mișcare două corpuri...

Numai două căi cunoaștem amândoi, cea dintâi de mare preț, cea de-a doua de-o valoare mai mică. Cea dintâi duce spre casele noastre sfinte și spre profesorii care propovăduiau în ele [Biserica], pe când cea de-a doua, la profesorii de științe profane [școala]”.

Grija de a păzi cinstea celuilalt și de a se feri de orice urmă de invidie care ar fi putut slăbi prietenia lor le-a fost permanentă. Într-una dintre cuvântările sale, Sfântul Vasile vorbește despre invidie ca despre o boală a prieteniei:

„După cum trebuie să avem grijă de a îndepărta cât mai mult de foc materialele ușor de aprins, tot așa trebuie, atât cât este cu putință, să nu avem legături de prietenie cu oamenii pizmași, pentru a ne așeza în afara săgeților invidiei. Într-adevăr, nici nu este cu putință de a veni în alt chip în contact cu invidia decât dacă ne apropiem de ea prin legături de prietenie... Invidia este o boală a prieteniei, după cum mătura este boala grâului”.

Material realizat de monah Vasile D.

Serbarea de la Putna – 150. Continuitatea unui ideal

Prima Serbare a Românilor de Pretutindeni, desfășurată la Mănăstirea Putna în 15 august 1871, de hramul Adormirii Maicii Domnului, a fost o manifestare determinantă pentru definirea identității românești și a idealului național, în perioada de după Unirea din 1859.

Scopul *Serbării* a fost afirmarea identității românești comune și lansarea unui apel la unitatea culturală a tuturor românilor, trăitori atunci în România (Muntenia, Oltenia, Moldova, Bugeac), în Imperiul Otoman (Dobrogea), în Imperiul Rus (Basarabia) și în Imperiul Austro-Ungar (Bucovina în Cisleithania și Transilvania, Banatul, Crișana și Maramureșul în Transleithania). Figurile reprezentative ale celor 3000 de români care s-au adunat atunci în jurul „creștinului pios, al românului mare” – Sfântul Voievod Ștefan cel Mare – au fost Mihai Eminescu, Ioan Slavici și Ciprian Porumbescu. După *Serbare*, a avut loc Primul Congres al Studenților Români, în 16–17 august.

La 150 de ani de la acest eveniment, din dorința de a-i cinsti pe înaintași și de a merge mai departe pe drumul lor, la Mănăstirea Putna, un Comitet de inițiativă, alcătuit din reprezentanți ai asociațiilor

studentești, ai tinerimii, ai mediului cultural și spiritual românesc, a gândit aniversarea în termenii continuității unui ideal: *Serbarea de la Putna – 150. Continuitatea unui ideal.*

14 august – Sosirea participanților la Serbarea de la Putna 150

În dimineața zilei de sâmbătă, 14 august, părinții mănăstirii au scos spre închinare moaștele Sfântului Iacob Putneanul și ale Cuvioșilor Sila, Paisie și Natan.

Primul moment important al zilei a fost întâmpinarea studenților veniți la *Serbare*. Pe urmele studenților din 1871, dar și ale celor din 1926, 1957, 2004, 2007, 2011, în jur de 600 de studenți au participat la *Serbarea de la Putna – 150*.

Sâmbătă dimineața, la ora 10.00, ei s-au întâlnit la Chilia Sfântului Daniil Sihastru și, de acolo, au venit împreună, pe jos, la mănăstire, interpretând cântece patriotice și religioase. La intrarea în mănăstire i-a întâmpinat părintele stareț, arhimandritul Melchisedec Velnic.

Părintele stareț i-a întrebat dacă se simt

urmașii lui Mihai Eminescu, Ioan Slavici și Ciprian Porumbescu. Studenții confirmând că se simt astfel, părintele stareț le-a spus: „Dacă sunteți urmașii lor din toată inima, atunci Putna vă aparține, România vă aparține, și neamul, și țara. Și acest gând al vostru ne bucură și ne mângâie. Bine ați venit la mormântul Sfântului Voievod Ștefan, bine ați venit, precum odinioară, cu 150 de ani în urmă, Eminescu, Slavici, Ciprian Porumbescu!”

În după-amiaza zilei de sâmbătă, Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, a fost întâmpinat la Mănăstirea Putna de Înaltpreasfințitul Părinte Calinic, Arhiepiscop al Sucevei și Rădăuților, Înaltpreasfințitul Părinte Ioachim, Arhiepiscop al Romanului și Bacăului, de Preasfințitul Părinte Damaschin Dorneanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sucevei și Rădăuților, de părintele arhimandrit Melchisedec Velnic, starețul Mănăstirii Putna, precum și de numeroși clerici, credincioși, reprezentanți ai autorităților locale și tineri participanți la *Serbare*.

De la ora 18.00, Părintele Patriarh, ierarhii prezenți și academicienii Ioan-Aurel Pop și Irinel Popescu au vizitat expoziția *Serbarea de la Putna – 150. Continuitatea unui ideal*, ghid fiind scriitorul Adrian Alui Gheorghe. În expoziție au fost expuse Urna din argint, epitafurile și steagurile, așezate în 1871 la mormântul Sfântului Ștefan cel Mare, dar și obiecte de la celelalte serbări naționale de la Putna.

Sâmbătă seara, slujba privegherii a fost oficiată de Preasfințitul Părinte Damaschin Dorneanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sucevei și Rădăuților, înconjurat de un sobor de preoți și diaconi. Răspunsurile liturgice au fost date de Grupul

„Eustatie Protopsaltul” al Mănăstirii Putna. A fost cântată și Slujba Prohodului Adormirii Maicii Domnului, moment încărcat de înaltă trăire duhovnicească.

15 august – Serbarea de la Putna 150. Continuitatea unui ideal

Pe 15 august 2021, la ora 8.30 dimineața, în sunet de buciom, soborul ierarhilor, condus de Preafericitul Părinte Daniel, s-a închinat la mormântul Sfântului Voievod Ștefan cel Mare. Alături de Preafericirea Sa au slujit Sfânta Liturghie Înaltpreasfințitul Părinte Teofan, Mitropolit al Moldovei și Bucovinei, Înaltpreasfințitul Părinte Calinic, Arhiepiscop al Sucevei și Rădăuților, Înaltpreasfințitul Părinte Ioachim, Arhiepiscop al Romanului și Bacăului, Preasfințitul Părinte Ignatie, Episcop al Hușilor, Preasfințitul Părinte Veniamin, Episcop al Basarabiei de Sud, Preasfințitul Părinte Nichifor Botoșăneanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Iașilor, Preasfințitul Părinte Damaschin Dorneanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sucevei și Rădăuților, și un sobor de preoți și diaconi.

Înaltpreasfințitul Părinte Calinic a oferit distincții celor care s-au implicat în organizarea manifestărilor aniversare și altor persoane care au sprijinit în mod deosebit lucrarea Bisericii. A urmat unul dintre momentele cele mai emoționante ale zilei: Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a sfințit candela din argint adusă de studenții români din țară și din afara granițelor. „Doamne, binecuvântează, sfințește și o arată podoabă a mormântului Sfântului Voievod Ștefan cel Mare, pentru a

răspândi lumina chemării spre unitate întru sfințenie tuturor românilor”, s-a rugat Părintele Patriarh.

Pentru realizarea Candelii aniversare, studenții au făcut o colectă publică, dând astfel prilejul multor studenți și credincioși români, din țară și din străinătate, să contribuie la realizarea acestui dar simbolic, precum înaintașii lor în 1871. Preafericitul Părinte Patriarh s-a mai rugat ca cei care au sprijinit financiar această lucrare și, în general, organizarea *Serbării de la Putna – 150* din acest an, să primească putere și înțelepciune de sus pentru împlinirea voii lui Dumnezeu în continuare.

Candela a fost inspirată de Urna comemorativă donată de Mihai Eminescu și colegii lui de generație. Mesajul inscripționat pe Candela îl reproduce pe cel de pe Urna din 1871, cu o singură adăugire – „marelui român” – și cu actualizarea anului și a numelui evenimentului: „Eroului, învingătorului, apărătorului existenței române, scutului creștinătății, mareului român, Sfântului Voievod Ștefan cel Mare. Junimea Română Academică, MMXXI *Serbarea de la Putna – 150*. Continuitatea unui ideal”. Candela are înălțimea de 40 cm și a fost lucrată de sculptorul bijutier Bogdan Popa.

În acordurile *Baladei* lui Ciprian Porumbescu, interpretată de violonistul Tudor Andrei – cel care a interpretat *Balada* și la serbarea organizată de Liga Studenților Români din Străinătate în 2011 –, doi reprezentanți ai studenților, Iulian Tomeac, președintele ASCOR Iași, și Silvia Mleşniță, au așezat Candela aniversară pe mormântul Sfântului Voievod Ștefan cel Mare. În această zi, câte doi studenți au făcut de gardă, cu schimbul, la mormânt.

În același timp, oficialitățile prezente au depus

flori la statuia lui Mihai Eminescu, iar reprezentanți ai studenților au depus jerbe de flori la efigiile în bronz ale organizatorilor *Serbărilor* din 1871 și 1904 și la plăcile comemorative inscripționate cu numele principalilor organizatori ai *Serbărilor* de la Putna din anii 1926, 1957, 1966, 1992 și 2004.

În continuare, domnul Ioan Aurel Pop, Președintele Academiei Române, a susținut un discurs intitulat *Patria noastră să fie credința noastră* pe tema *Serbării* din 1871. A urmat cuvântul Președintelui Consiliului Județean Suceava, domnul Gheorghe Flutur, adresat în mod special studenților și tinerilor. La final, părintele stareț, arhimandritul Melchisedec Velnic, i-a mulțumit Preafericitului Părinte Patriarh Daniel pentru bucuria prilejuită de participarea la hramul mănăstirii și la *Serbare*. Părintele stareț a mulțumit și soborului clericilor slujitori, invitaților, oficialităților, tuturor pelerinilor și, în mod special, studenților implicați în organizarea *Serbării*. În continuare, a prezentat albumul dedicat *Serbării* din 1871 editat de mănăstire: *Prima Serbare a Românilor de Pretutindenii. Putna, 1871*, și DVD-ul *Graiul neamului*, realizat de Grupul vocal-tradițional „Ai lui Ștefan, noi oșteni” al Liceului Tehnologic „Ion Nistor” – Vicovu de Sus.

Între orele 16.00 și 19.00, în parcare din fața mănăstirii a avut loc un concert de cântece patriotice și de muzică folclorică organizat de Centrul Cultural „Bucovina”, instituție a Consiliului Județean Suceava, condusă de managerul Vasile-Sorin Filip.

Seara, între orele 19.00 și 22.30, a fost săvârșită Slujba Privegherii în cinstea Sfinților Martiri

Brâncoveni și a ctitorilor sfinți ai Mănăstirii Putna – Sfântul Voievod Ștefan cel Mare și Sfântul Ierarh Iacob Putneanul –, la care a slujit Preasfințitul Părinte Veniamin, Episcopul Basarabiei de Sud.

16 august – Congresul Studențesc Aniversar

Luni, 16 august 2021, în ziua de pomenire a Sfinților Martiri Brâncoveni, Sfânta Liturghie a fost săvârșită de Preasfințitul Părinte Ignatie, Preasfințitul Părinte Veniamin și Preasfințitul Părinte Damaschin Dorneanul, alături de un sobor de preoți.

După Sfânta Liturghie, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a săvârșit Slujba de pomenire pentru ctitorii Mănăstirii Putna și pentru făuritorii Serbării de la Putna din 1871. Alături de Preafericirea Sa au slujit Înaltpreasfințitul Părinte Teofan, Înaltpreasfințitul Părinte Calinic, Preasfințitul Părinte Ignatie, Preasfințitul Părinte Veniamin, Preasfințitul Părinte Damaschin Dorneanul și soborul clericilor de la Sfânta Liturghie. Pentru parastas, mănăstirea a întocmit pomelnicul participanților și a celor care au sprijinit Serbarea din 1871, pe baza documentelor și a publicisticii din 1870–1871.

Apoi, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a luat parte la premiile câștigătorilor concursurilor organizate cu prilejul *Serbării* din acest an, după modelul concursului de discursuri din 1871, care a fost câștigat atunci de viitorul mare istoric A.D. Xenopol. Concursurile s-au adresat tinerilor cu

vârste între 14 și 35 de ani și s-au desfășurat pe patru categorii: creație literară (poezie, proză scurtă și eseu), discurs, creație plastică, creație video. Mai multe jurii, formate din personalități ale vieții culturale și științifice, au analizat cu atenție lucrările primite.

Premiile au fost înmânate de Președintele Academiei Române, domnul Ioan Aurel Pop. În continuare, Cosmin Țugui a prezentat discursul cu care a câștigat Marele Premiu la categoria Discurs: *Românii în Europa: între identitate și integrare*. Ceremonia de premiere s-a încheiat cu imnul *Serbării*. Cântecele, intitulat *Un ideal la Putna*, a fost interpretat de Silvia Mleşniță, membră ASCOR Iași și studentă la Facultatea de Matematică a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași.

La *Serbare* au participat și elevii care au câștigat premii la ediția a XII-a a concursului „Spune-mi o poveste pentru suflet”, organizat de asociația cu același nume, condusă de profesoara Ioana Revnic. Tema ediției a fost „Putna 1871 – Serbarea tuturor românilor”.

După-amiază, a avut loc premiera filmului artistic *Începutul unui ideal*, care a pus în scenă momentele din 1870–1871. Filmul a fost realizat pro-bono de tinerii Diana Paul – regizor, Ovidiu Ciobanu și Cristian Țuglea – filmare și montaj, Radu Afloarei – lumini, Maria Florea – machiaj, costumele de epocă fiind oferite de către Ateneul Național din Iași.

Începând cu ora 16.00, în incinta Centrului Cultural „Mitropolit Iacob Putneanul” al mănăstirii, a avut loc Congresul Studențesc Aniversar.

Congresul a început cu un cuvânt al Părintelui Patriarh Daniel, intitulat *Aniversare și comemorare pentru mai multă comuniune românească*. A urmat cuvântul domnului Ioan Aurel Pop, Președintele Academiei Române, apoi câte trei întrebări adresate Părintelui Patriarh și Președintelui Academiei de către studenți. Congresul Studențesc Aniversar a continuat cu luări de cuvânt din partea organizațiilor studențești din țară și din afara țării și a altor organizații de tineri invitate. În final, a fost citită *Declarația Congresului Studențesc Aniversar*, realizată pe baza consultărilor din perioada anterioară *Serbării*.

Studenții și tinerii participanți la *Serbare* au urcat luni seară pe

Dealul Crucii de lângă mănăstire, unde au aprins torțe și au format cu ele numărul aniversar 150 – o lumină spre cer, recunoștință pentru cei de acum 150 de ani și pentru lucrarea lui Dumnezeu prin ei. Și la Serbarea din 1871, pe dealurile din jurul mănăstirii au fost aprinse focuri, iar în ultimii ani, la diferite sărbători, studenții veniți la mănăstire au mai luminat Dealul Crucii cu diferite mesaje aniversare. Tinerii au coborât dealul cântând și au intrat în mănăstire cu torțele în mâini, înconjurând biserica. Ei au fost întâmpinați de Preasfințitul Părinte Ignatie, Preasfințitul Părinte Damaschin Dorneanu și părintele stareț Melchisedec. Monica, o tânără studentă din Elveția, a declarat pentru basilica.ro: „Oare tot așa, cu torțe aprinse, vom intra și în rai? Cred că da. Ne trage neamul”.

Seara s-a încheiat cu un foc de tabără organizat de studenți pe malul râului Putna.

Au fost zile de har și de nădejde, care se înscriu în istoria neamului și a mănăstirii ca o filă a cărții începute aici de Sfântul Voievod Ștefan cel Mare, în care și-au însemnat bunele doriri și Mihai Eminescu și generația sa în 1871: credința în Dumnezeu și patriotismul.

Aniversare și comemorare pentru mai multă comuniune românească

Biserica Ortodoxă Română a avut o contribuție majoră la promovarea conștiinței unității spirituale a neamului românesc. Ea a cultivat în sufletele credincioșilor români conștiința trează că ei au, ca popor, aceeași origine daco-romană, aceeași limbă și aceeași credință creștină majoritar ortodoxă.

Mihai Eminescu, cunoscând bine viața și istoria poporului român, precum și rolul Bisericii și al credinței creștine în dezvoltarea culturii și a limbii române, ca veșmânt viu al învățăturilor de credință și al cultului liturgic, a numit Biserica Ortodoxă „maica spirituală a neamului românesc,

care a născut unitatea limbii și unitatea etnică a poporului [...]”; fiind „păstrătoarea elementului latin [...] care a stabilit și a unificat limba noastră într-un mod atât de admirabil, încât suntem singurul popor fără dialecte propriu-zise”.

Așadar, limba română și credința creștină majoritar ortodoxă sunt componente fundamentale ale identității poporului român. [...] Sunt și tineri care poartă un ideal nu totdeauna exprimat și articulat suficient, dar care este

într-o stare latentă sau într-o stare de posibilă manifestare atunci când sufletul este stimulat de alți tineri. Așa cum spunea Sfântul Ioan Damaschinul: „cărbune din cărbune se aprinde”. Dacă ai prieteni credincioși, dacă ai prieteni iubitori de Dumnezeu și de popor, atunci ei îți transmit flacăra credinței încetul cu încetul, nu neapărat printr-o îndocinare, ci prin prezență și prin modul de a fi. [...]

Atunci când slăbește credința în societate, când se îngustează orizontul spiritual al oamenilor și totul este redus la existența biologică și telurică, este mare nevoie să ne reamintim cuvintele Mântuitorului Care spune: „Cel ce crede în Mine, chiar de va muri, viu va fi” (Ioan 11, 25). Deci, credința este izvor de viață veșnică. Noi, când suntem întrebați: „De ce crezi în Dumnezeu?”, răspundem: „Pentru că m-am hotărât să trăiesc veșnic”.

Extras din cuvântul Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, la Congresul Studențesc Aniversar

Să fim naționali, cu fața spre universal

Noi, tinerii români de pretutindeni, din țară și din afara granițelor țării, ne-am întâlnit în 15 și 16 august 2021, în locul sfânt al Mănăstirii Putna, să aducem cinstire celor ale căror mâini și suflete au plămădit în 1871 *Prima Serbare a Românilor de Pretutindeni* și *Primul Congres al Studenților Români de Pretutindeni*, spre afirmarea idealului unității poporului român.

Astfel, după 150 de ani, noi, în numeroase ateliere de lucru care s-au desfășurat înainte de aceste zile aniversare, am reflectat la istorie, am analizat prezentul și am gândit cum poate fi construit viitorul.

Am depus o candelă pe mormântul „apărătorului existenței române”. Continuitatea idealului unității naționale și binele pe care unitatea îl

revarsă sunt simbolizate de această candelă. (...)

Am realizat Congresul Studențesc Aniversar nu doar pentru noi, ci și pentru generațiile viitoare. Fie ca idealul unității, exprimat în 1871, idealul Marii Uniri, idealul libertății și adevărului care a continuat chiar și în timpul represiunii identității istorice și religioase din timpul regimului comunist să rămână datoria tuturor generațiilor care vor urma!

Motto-ul Serbării din 1871, „Uniți în cuget, uniți în Dumnezeu”, rămâne un ideal continuu, care se împlinește prin credința în el și prin fapta jertfelnică în clădirea lui perpetuă.

Având conștiința că „acolo unde este inima tinerilor, acolo este viitorul”, adresăm o chemare către tinerii din generația noastră: Să fim naționali, cu fața spre universal! Să fim verticali, păstrând același ideal!

Extras din *Declarația Congresului Studențesc Aniversar*

Mărturii ale studenților participanți la Serbare și Congres

Idealul este un punct spre care tinzi neîncetat, asimptotic. Cu cât mai înalt și cuprinzător este idealul și cu cât miza morală este mai mare, cu atât este mai potrivit pentru tineri. Perioada tinereții e perioada în care beneficiazi de o forță foarte mare, ce așteaptă să fie descoperită și pusă în slujba adevărului. Tinerilor le este specific să privească foarte concentrat spre viitor, să viseze, adică să aibă un ideal. Idealul *Serbării* de acum 150 de ani reprezintă drumul pe care fiecare generație de tineri și toți românii sunt chemați să pășească.

Iulian Tomeac, 22 ani,
Facultatea de Teologie Ortodoxă „Dimitru Stăniloae”, Iași,
Președinte ASCOR Iași

Nemurirea poporului român se traduce prin supraviețuirea lui. Și cum ar putea acesta

supraviețui fără o limbă comună, fără o credință comună sau fără să ne uităm în urmă la izvorul istoriei neamului românesc? Idealul unității este reamintirea constantă a sursei de unde am pornit, a poziției în care ne aflăm în prezent și a locului în care dorim să ajungem, pentru a reuși să îi aducem pe toți cei care sunt români de drept sub tricolorul întregului teritoriu românesc.

Teodora Diana Paul, 20 de ani,
Facultatea de Istorie și Filosofie, Universitatea Babeș-Bolyai,
Cluj-Napoca

A fost un moment unic în viața mea, care m-a învățat cât de important este să fii alături de oameni care îți împărtășesc valorile și principiile. Aș putea spune că abia acum am înțeles cu adevărat însemnătatea cuvântului *împreună*.

Atanasia Pântea Moglan, 18 ani,
Liceul „Varlaam Mitropolitul”, Iași

Cred că abia peste câțiva ani, când ne vom uita înapoi la zilele petrecute aici, ne vom da seama ce au însemnat cu adevărat *Serbarea* și *Congresul Studențesc* pentru fiecare dintre noi. Pentru mine, această *Serbare* a fost un impuls, așa după cum ne îndeamnă imnul național: „Deșteaptă-te, române, din somnul cel de moarte!” Participând la acest moment istoric, am simțit că m-am trezit dintr-o amorțelă în care uitasem demult de ce suntem capabili noi, tinerii, și cât de uniți putem fi. Eu mă rog ca unitatea pe care am arătat-o întregii țări zilele acestea să inspire întreg poporul român, care să creadă că încă mai putem fi o țară unită, frumoasă, demnă și cu un viitor strălucit.

Ana Radu, 30 ani,
absolventă a Facultății de Matematică la Stony Brook
University, Statele Unite ale Americi

Material realizat de Emanuel Buta

Ortodoxia românească din Ucraina prinsă între Kiev și Moscova

Marin Gherman

Românii din Ucraina sunt o comunitate istorică, autohtonă, reprezentând grupuri etnolingvistice care locuiesc compact în regiunile Cernăuți (nordul Bucovinei, Ținutul Herța, nordul Basarabiei), Transcarpatia (Maramureșul din dreapta Tisei) și Odesa (sudul Basarabiei). Anexarea acestor teritorii de către URSS și rămânerea lor în componența Imperiului Sovietic după cel de al Doilea Război Mondial a reprezentat o adevărată tragedie pentru ortodoxia românească. Regimul comunist a fost unul anti-bisericesc, a persecutat preoți și enoriași, a încercat prin toate metodele posibile să minimizeze încrederea populației în Biserică, familie, școală, înlocuind legăturile sociale tradiționale cu cele verticale pe axa stat (partid) – cetățean.

La 12 septembrie 1943, cu permisiunea liderului sovietic Iosif Stalin, își reia activitatea Patriarhia Moscovei și a Întregii Rusii, care a rugat imediat enoriașii să susțină „actul eroic de rezistență în fața invadatorilor naziști”. Toate lăcașele de cult care aparțineau canonic Bisericii Ortodoxe Române, dar care au nimerit teritorial în componența unui alt stat, au fost subordonate Patriarhiei de la Moscova.

Dezghețul gorbaciovist din URSS a reprezentat o gură de aer proaspăt pentru libertatea

confesională, iar proclamarea de către Ucraina a independenței statale a însemnat păstrarea subordonării canonice a tuturor bisericilor românești Mitropoliei Kievului și a Întregii Ucraine, care și-a păstrat legătura cu Patriarhia de la Moscova.

Ortodoxia românească și autocefalia bisericii ucrainene

După ce Ucraina și-a proclamat suveranitatea și apoi independența, au existat o serie de încercări

ale Bisericii Ortodoxe Ucrainene de a se separa de Moscova sau de a obține mai multă independență. Prima încercare a avut loc din inițiativa Mitropoliei de la Kiev, care i-a solicitat în mod oficial Patriarhului Alexei al Moscovei și Întregii Rusii un Tomos de autocefalie, obținând, în schimb, la 27 octombrie 1990, statutul de „biserică cu drepturi de autonomie extinsă”.

Mitropolitul Kievului și al Întregii Ucraine, Filaret, și-a dorit atunci să apară o Patriarhie separată a Ucrainei. El a fost înlocuit la Sinodul Arhieresc din 1992 cu Vladimir Sabodan. Mitropolitul Filaret nu a recunoscut decizia Sinodului Bisericii Ortodoxe și a anunțat apariția Patriarhiei Bisericii Ortodoxe Ucrainene. Această biserică, nerecunoscută pe parcursul mai multor decenii de comunitatea ortodoxă mondială, s-a bazat pe viziuni etnocentrice, fiind strâns legată de curentele politice și naționaliste ucrainene.

Mitropolitul Filaret, care s-a autoprocultat patriarh, a fost anatemitizat de Biserica Ortodoxă Rusă în 1997. Adepții săi și-au propus să atragă în noua structură bisericească cât mai mulți enoriași, încercând să convingă și comunitatea românească din Ucraina că ar trebui să renunțe la legăturile spirituale pe care le-a moștenit din perioada sovietică cu Patriarhia de la Moscova.

Românii din regiunile Cernăuți, Transcarpatia și Odesa, obișnuți să se roage în biserici în limba lor maternă, au întrebat în anii '90 ai secolului trecut pe reprezentanții noii structuri bisericești dacă le vor permite să-și păstreze limba română în lăcașele de cult. Răspunsul a fost negativ, noua biserică independentă susținând că în Ucraina trebuie să existe o singură limbă și un singur popor. Atitudinile naționaliste au fost respingătoare pentru comunitatea românească ce s-a opus prin preoții săi trecerii în subordinea auto-proclamatei patriarhii. Printre românii de vază, care au lăsat urme adânci în istoria ținutului bucovinean, se afla și regretatul părinte Mihai Ivăsiuc, preot martir, vrednic de amintire și de pomenire, care coordona în nordul Bucovinei asociația „Mitropolitul Silvestru Morariu Andrievici”.

O serie de ciocniri cu adepții noii structuri bisericești mai mult sau mai puțin mediatizate și poziția de respingere a autocefaliei din partea preoților, dar și a

liderilor vieții culturale românești, au determinat ruperea oricăror legături cu noul curent autocefal din Ucraina.

Tomosul Bisericii Ortodoxe Ucrainene

În pofida faptului că Biserica Ortodoxă Ucraineană a Patriarhiei de la Moscova devenea din ce în ce mai criticată în spațiul public din Ucraina, dar și în statele membre ale UE, în special după anexarea peninsulei Crimeea și lansarea operațiunilor militare din Donbass în 2014, bisericile din localitățile românești din Ucraina continuau să rămână fidele Mitropoliei Kievului și a Întregii Ucraine. Enoriașii s-au obișnuit cu ideea că dreptul lor de a se ruga în limba maternă în biserici este respectat și știau de respingerea acestui model fericit de către reprezentanții curentului autocefal. Mai mult, în urma unor campanii de informare și explicare, desfășurate de Mitropolia Kievului și a Întregii Ucraine, enoriașii români au fost convinși de faptul că Patriarhia Kievului este una necanonică și că Patriarhul Filaret este un lider bisericesc autoprocultat.

Dacă în anii '90 ai secolului trecut pentru români conta mai mult argumentul lingvistic, în ultimii ani pentru enoriași are o mai mare importanță canonicitatea. În același timp, după 80 de ani de la ruperea legăturilor firești cu Biserica Ortodoxă Română, nu s-au mai păstrat în memoria colectivă prea multe amintiri despre istoria ortodoxiei românești de până la subordonarea tuturor bisericilor Patriarhiei de la Moscova.

În 2019, Biserica Ortodoxă Ucraineană Autocefală, continuatoarea nerecunoscutelor Patriarhii de la Kiev, obține *Tomosul* Patriarhului

Bartolomeu de la Constantinopol, eveniment prezentat ca o victorie politică de către fostul președinte al Ucrainei, Petro Poroșenko. În același timp, Mitropolia Kievului și a Întregii Ucraine, subordonată canonic Patriarhiei de la Moscova, nu a recunoscut decizia Patriarhului Bartolomeu, iar Biserica Ortodoxă Rusă a rupt relațiile cu Patriarhia Constantinopolului.

Presa ucraineană a scris despre acel eveniment ca despre o ruptură civilizațională de „lumea rusă” și construirea unei lumi noi, a „lumii ucrainene”. Conceptul de „lume ucraineană” continuă tradițiile naționale ale nerecunoscutei Patriarhii de la Kiev, bazându-se pe concepția de biserică a tuturor ucrainenilor. Ținând cont de politizarea excesivă a acestui subiect, în preajma alegerilor prezidențiale din aprilie 2019 – când nou alesul Mitropolit Epifanie, recunoscut de Patriarhul Bartolomeu de la Constantinopol, umbla cu Petro Poroșenko prin localități și participa la agitație electorală – comunitatea românească a decis și de această dată să rămână sub aripa Mitropoliei Kievului și Întregii Ucraine, subordonată canonic Patriarhiei de la Moscova.

Logica etnicilor români a fost simplă: „De ce să schimbăm un lucru care funcționează?” Românii au decis să nu-și transfere bisericile în subordinea Mitropoliei recunoscute de Patriarhul de la Constantinopol, luând în calcul funcționarea lor fără probleme pe parcursul ultimilor 30 de ani.

Limba română în biserici

Fiind întrebat de mai multe ori la diverse emisiuni de radio și televiziune care este poziția Mitropoliei Kievului și a Ucrainei subordonate canonic Patriarhiei de la Constantinopol față de posibilitatea oficerii serviciului divin în alte limbi decât în ucraineană, Mitropolitul Epifanie nu a formulat un răspuns clar. De cele mai multe ori, liderul Bisericii Ortodoxe Ucrainene Autocefale a subliniat că în Ucraina toți trebuie să se roage în limba maternă, dar se referea doar la cei care sunt etnici ucraineni.

În Ucraina s-a produs o confuzie terminologică gravă în ultimii 10 ani – mulți jurnaliști, politicieni sau fețe bisericești consideră că noțiunile de „limbă maternă” și „limbă ucraineană” sunt sinonime. La 22 februarie 2022, în preajma războiului ruso-ucrainean, Mitropolitul Epifanie a spus că toți în Ucraina trebuie să se roage în limba maternă, apoi a argumentat de ce în biserici trebuie să fie pe primul loc ucraineană, demonstrând, de fapt, că e dominat și el de confuzia terminologică amintită mai sus.

Într-un alt interviu, Mitropolitul Epifanie a criticat ideologia „lumii ruse” care ucide civilii din Ucraina, dar a spus că nu este împotriva oficerii serviciului divin în slavona veche în unele biserici. Această reticență în a explica clar dacă Mitropolia Kievului și a Ucrainei este pentru sau împotriva

unor limbi ale minorităților naționale în biserici este un argument important pentru românii care nu vor să schimbe ceva ce funcționează de câteva decenii pe ceva ce ar reprezenta riscuri identitare pentru ei.

Războiul ruso-ucrainean

Conflictul militar dintre Rusia și Ucraina a adâncit și mai mult clivajele din societatea ucraineană. Biserica Ortodoxă Ucraineană, subordonată Patriarhiei de la Moscova, sub presiunea mediului politic și a unor inițiative legislative, a declarat că s-a rupt definitiv de Biserica Ortodoxă Rusă. Chiar la începutul invaziei ruse, Mitropolitul Onufrie a cerut Patriarhului Kirill să-l influențeze pe președintele Vladimir Putin pentru a opri războiul. Decizia de a rupe relațiile cu Moscova complică și mai mult ecuația din lumea Ortodoxiei. Bisericile românești din Ucraina vor rămâne în continuare subordonate Mitropolitului Onufrie al Kievului și Întregii Ucraine, iar decizia de a-și declara independența de Moscova – destul de atipică canonic, dar și juridic – a fost întâmpinată sărbătorește de românii din regiunile Cernăuți, Transcarpatia și Odesa.

În martie 2022, bisericile românești din regiunea Transcarpatia au anunțat că se rup de Patriarhia Moscovei. Parohiile care se află pe teritoriul comunei Slatina – cea mai mare comună românească din Ucraina, din regiunea Transcarpatia (Maramureșul din dreapta Tisei) au condamnat decizia Patriarhului Kirill de la Moscova de a

binecuvânta războiul din Ucraina. Rămâne incert care va fi jurisdicția următoare a acestor parohii după finalizarea tuturor procedurilor legale.

„Lumea rusă” plus „lumea ucraineană” minus „lumea română”

Ortodoxia românească din Ucraina este prinsă între Kiev și Moscova, adaptându-se la procesele ce au zguduit societatea în ultimii 30 de ani. Legătura cu Patriarhia Moscovei a acestor biserici nu este determinată ideologic sau geopolitic, ci se explică prin dorința românilor de a se ruga în limba maternă în biserici, dar și de conexiunile exemplare cu duhovnicii lor. Sunt false acuzațiile din presa ucraineană sau uneori română, potrivit cărora românii din Ucraina sunt pro-ruși sau pro-Kremlin pentru că nu acceptă proiectul bisericesc al Mitropolitului Epifanie.

Dacă numărul școlilor cu predare în limba română din Ucraina descrește de la un an la altul, numărul bisericilor – nu. Nicio biserică românească nu a fost închisă. Dacă în 100 de localități românești din Ucraina funcționează biserici, unde oamenii se adună și se roagă în limba lor maternă, doar în 50 din acestea mai funcționează școli românești. Biserica este ultima barieră în calea deznaționalizării comunității românești.

Trebuie să recunoaștem faptul că enoriașii români beneficiază în aceste biserici de o mare libertate lingvistică, dar nu și de o educație în spirit național românesc. Nu mai funcționează, de fapt, nicio asociație a preoților români din

Ucraina. Dacă Moscova încearcă să mențină românii în „lumea rusă” a ortodoxiei, iar Kievul în „lumea ucraineană”, în absența instituțională a Bisericii Ortodoxe Române la Cernăuți, Slatina sau Ismail, nimeni nu se mai ocupă de „lumea românească”. Din păcate, viitorii ani vor fi pentru ortodoxia românească din Ucraina, prinsă între Kiev și Moscova ca într-o menghină geopolitică, o perioadă de bătălii pentru supraviețuire. ■

Bunicii lui Ion Moraru, Pintilie și Alexandra, cu fiica lor, Vera

Am crescut pe lângă bunelul...

*Ion Moraru,
satul Mândâc, Basarabia*

Când aveam opt luni, tata, din pricina unor neînțelegeri iscate de zestre, a părăsit-o pe mama, s-a dus în armata română și mai mult nu s-a întors. Și nu l-am cunoscut niciodată.

Eu am crescut pe lângă bunelul, care a fost stâlpul înțelepciunii de care m-am sprijinit toată viața, până când s-a dus în lumea celor drepti.

Satul copilăriei mele, Slănina, era întocmai ca toate satele Basarabiei de dinainte de război. Așezat de-a lungul unui fir de apă, cu case josuțe, făcute din nuiiele pe furci, cu acoperiș din ocoloți (*snopi din paie de seară*). Toate casele erau construite cam la fel. Uneori gospodarii le ridicau singuri, dar cel mai adesea erau zidite prin clăci, la care lua parte tot satul: vara, se făcea lut, călcătură vârtoasă, bărbații suflecau mânecele și care lipea lutul de nuiiele, care netezea pereții, care pune podul.

Femeile pregăteau mâncare multă și când te uitai, casa era ridicată într-o zi! În luna lui cuptor așteptau să se usuce, pe urmă îi puneau acoperișul și apoi se putea trăi într-însa.

Pe vatra satului era o bisericuță veche de lemn, unde se adunau duminica toți gospodarii. Oamenii erau credincioși, era lucru de rușine să nu fii la slujbă de sărbători.

Și acasă, rugăciunea stătea întâi de toate. Bunica mea, Alexandra, avea rânduiala ei în fiecare dimineață și seară – să fi ars satul, să fi ars casa că ea tot n-ar fi renunțat la rugăciune! După ce termina să se roage, se așeza, își pieptăna părul negru ca pana corbului, îl prindea în foflic (*coc*) și după ce încheia tot ritualul acesta: hai la lucru! Se ducea la cuptorașul de piatră și lut din fața casei și acolo își făcea munca ei toată ziua: două-trei

măligi pe zi – măligă cu scrob, măligă cu pește, măligă cu jumeră, măligă cu brânză de oaie – ca tot românul de pe la noi. Nu m-ajunge capul cum de n-au pierit basarabeni de atâta măligă!

În zilele de sărbătoare era altă tocmeală, că sărbătorile la noi erau sfinte. Sâmbăta, pe la chindii, când soarele se dădea în jos de trei sulite, bunicul se ducea, cosea lucernă, aducea mâncare pentru cai, pentru vite, ca să nu aibă de cosit duminica. Bunica, la fel, făcea mâncare din vreme, iar dimineața mergeam toți la biserică.

Oamenii pe atunci nu aveau multă știință de carte, traiul lor curgea firesc, după datul vieții. Multe știau a le face din firea lucrurilor.

Bunelul, de pildă, nu știa agronomie multă, însă știa precis când să semene păpușoiul. Primăvara, numai ce-l auzeam că-mi spunea:

– Vaniușă, hai și-om vedea dacă-i de semănat!

Pe pământul nostru era o cruce mare de piatră, puțin prăvălită pe o coastă. Bunelul făcea o țigară din pănuș de păpușoi, se așeza pe piatră și pufăia țaharca, o pufăia, o pufăia și la un moment dat se ridica:

– Hai acasă, că nu-i de semănat!

Și mă întrebam: cum de știa? Pe urmă mi-am dat seama de unde-i venea știința: piatra era rece, lui nu-i trebuiau studii academice ca să priceapă că-i prea frig pentru semănat.

Oamenii din sat erau mai toți gospodari cu inimă bună, însă se găseau și din ceilalți, ca peste tot. Erau și hoți mărunței, găinari, erau și hoți de drumul mare. Aceștia din urmă mai ales, spiritual vorbind, erau condamnați definitiv, erau respinși total de către sat. Nu-i sufereau nicăieri, nu erau poftiți la nunți, la cumetrii, nu erau chemați la clăci.

Majoritatea țăranilor erau însă la locul lor, oameni cu respect pentru tradiții. Când veneau sărbătorile de iarnă sau Sfintele Paști, în sat cobora parcă Împărăția cerului pe pământ. Să fi auzit la Crăciun câte colinzi frumoase legate de numele Mântuitorului, câte urături și datini... Sărbătoarea sărbătorilor era însă Paștele. Învierea Mântuitorului pentru toți era minunea minunilor! Oamenii credeau și nădăjduiau că va fi și pentru ei această Înviere. Cum va fi însă, nimeni nu știa, și de aceea moartea era privită cu frică. De cum se vestea în sat că cineva, fie de boală, fie de bătrânețe, e pe cale să plece, veneau toți să

își ia iertare de la dânsul și-i străjuiau în preajmă să-i ție lumânarea, că se socotea păcat să mori fără lumânare.

Cununiile se făceau și ele după datină. Se luau și cu flăcăi ori cu fete din alte sate, numai să fie din gospodari cu nume bun. Dacă fata nu era fată, a doua zi, când se juca cearceaful, era mare scandal, chiar și despărțire era. Se mai întâmplau și dintr-astea, că de la Eva până acum omu-i păcătos și patimile trupești se încaieră cu sufletul omului...

În sat, cuvântul preotului era lege de Evanghelie. De altfel, preotul era foarte respectat, chiar dacă avea și el metehne. În sinea lui putea să fie păcătos ca toți ceilalți, dar era înveșmântat cu harul preoției și prin asta el cobora binecuvântarea lui Dumnezeu pe pământ. În afară de slujbele din sărbători, preotul preda religia în școală, o oră pe săptămână la fiecare clasă. Iar în Postul Paștelui și al Crăciunului, toți copiii mergeau de mână, doi câte doi, la spovedanie și împărtașanie.

Cei mai stimați oameni din sat erau preotul și învățătorul. După ei urmau, ca importanță, perceptorul și șeful de post cu jandarmii, dar pe aceștia țăranii nu-i iubeau, fiindcă perceptorul îi jupuia cu impozitele, iar jandarmii erau, cum se zice pe la noi, „smuciți din botez”, adică apucați – băteau, înjurau, lucruri de felul ăsta.

Conducerea în sat o avea primarul. Existau și partide politice, dar mare lucru nu era cu dânsese, că omul vota cum îl prindea vremea. Îi plăcea oratorul care venea și-i dezghioca brașoave? Îl vota! Că ce înțelegea țăranul din programă?!... ■

Fragment din interviul luat de Părintele Moise pentru cartea *Sub semnul Sabiei dreptății*

Ion și Profira Moraru, 8 noiembrie 2017

Sfințirea bustului preotului Iraclie Porumbescu din curtea bisericii din Boian, regiunea Cernăuți, 2 iunie 2019

Osânda Limbii Române

*Maria Toacă,
jurnalistă, membră a Societății Scriitorilor Bucovineni, Cernăuți*

Anul trecut am avut fericitul prilej să fiu alături de Cristina Paladean și îndrumătoarea ei, Alexandrina Cernov, timp de trei zile, la hramul Adormirii Maicii Domnului și la Marea Serbare de la Putna. Am văzut cât de mult regretau ambele că la această sărbătoare, cu laitmotivul „Continuitatea unui ideal”, au lipsit tineri din nordul Bucovinei. Atât din cauza conjuncturii geopolitice, cât și din lipsa unui lider care să-i fi organizat și mobilizat la un pelerinaj. După Congresul studențimii române la Putna, organizat sub patronajul Patriarhiei Române și al Academiei Române, Cristina Paladean mi-a împărtășit o idee veche – organizarea într-o Ligă a studenților români din regiunea Cernăuți. Aceasta le-ar facilita legăturile cu Țara și deschiderea către organizații de tineret din România, din Occident, ar stimula desfășurarea multor activități comune, consolidând unitatea spirituală și ajutându-le tinerilor noștri să nu-și piardă identitatea.

Sunt ferm convinsă că toate lucrurile mari se realizează în floarea tinereții. Mihai Eminescu avea

numai 17 ani când i s-a deschis în față un viitor strălucit odată cu publicarea în revista „Familia” a poemului „Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie”, iar Ciprian Porumbescu la 18 ani „a cântat Daciei întregi” la Marea Serbare de la Putna. Nu împlinise 30 de ani când a plecat în veșnicie, dar ne-a lăsat geniala „Baladă”, opereta „Crai nou” – prima în istoria muzicii românești, „Pe-al nostru steag e scris Unire”. Istoricul Nicolae Bălcescu, cel de la care avem în limba română „Cântarea României” – poemul în proză scris de Alecu Russo în franceză – și „Istoria lui Mihai Viteazul”, și-a încheiat sorocul pământesc la 33 de ani. Numai 21 de primăveri a trăit poetul Nicolae Labiș, dar în pofida suspinului „Câte doruri, câte vise, câte suflete ucise”, ne-a lăsat o extraordinară operă poetică.

Făcând o incursiune în istoria neamului, nu găsec o anticipație mai importantă a viitoarei unități naționale decât cea de la 15 august 1871. Din curajul, optimismul, credința în idealuri, entuziasmul nebunatic, de care omul are parte numai la

vârsta tinereții, când se crede nemuritor, a izbucnit scânteia ce a aprins flacăra Marii Uniri.

Să nu uităm că ei, asemenea tinerilor de astăzi din nordul Bucovinei, trăiau sub stăpânire străină. Fiind instruiți în școli germane, nu învățau în limba lor maternă, nu li se preda istoria națională. Mihai Eminescu a fost adus, în 1858, de taică-său să facă școala primară la Cernăuți, într-un oraș germanizat, unde limba oficială era cea nemțească, unde nu exista nicio societate culturală românească, nicio mișcare națională. În școli, cu excepția celei primare greco-orientale (National-Hauptschule), toate obiectele se predau în limba germană, iar la Ober-Gymnasium numai o oră pe săptămână era rezervată pentru Limba și literatura română. Trăim într-un alt secol, eliberați de imperiul totalitar sovietic, însă istoria parcă se repetă – tot în defavoarea românilor. Ba chiar mai rău decât atunci, căci copiii lui Gheorghe Eminovici aveau de acasă un bagaj bogat de cunoștințe în domeniul literaturii și istoriei române. Nu întâmplător, Mihăiță Eminovici era cel mai bun la profesorii Aron Pumnul și Ioan Sbiera.

Tinerii noștri, care trec astăzi prin școli ucrainene, n-au o educație națională de acasă, pentru că nici părinții lor crescuți la aceeași școală ucraineană, nici bunicii educați în perioada sovietică n-au avut-o. A scribit o scânteie pe la începutul anilor '90, însă, din păcate, din ea nu s-a aprins flacăra. La un congres al intelectualității românești din regiunea Cernăuți, în 2005, un oaspete din București a vorbit, ca reprezentant al comunității armene din România, despre imposibilitatea schimbării identității naționale, adică a neamului. Poate că o astfel de anormalitate este cu neputință printre conaționali săi sau alte etnii trăitoare în România. La noi avem destule dovezi că asemenea intervenții sunt posibile, mai ales în învățământ, după adoptarea, în septembrie 2017, a Legii educației conform căreia toată instruirea în Ucraina se va desfășura exclusiv în limba de stat, limba ucraineană. A doua zi, dimineața, m-am întâlnit cu un profesor de la Liceul „Alexandru cel Bun” din Cernăuți, care-mi spunea: „Parcă mi-a murit mama. Numai la moartea mamei m-a durut atât de tare”.

Scriam atunci că „...o astfel de nedreptate în domeniul învățământului n-a existat nici în perioada regimului totalitar stalinist. Pentru noi, românii, care alcătuim numeric a doua minoritate în Ucraina și care nu suntem diaspora, ci popor autohton cu rădăcini milenare pe aceste teritorii, desființarea școlilor cu predarea în limba maternă înseamnă pierderea irecuperabilă a identității. Degrabă vom ajunge ca românii din Bulgaria, care abia de mai țin minte câte o vorbă românească,

spunând că-i furnică prin sânge când aud o doină. Iar limba română în regiunea Cernăuți va fi învățată doar de ucrainenii care se pregătesc să plece la București pentru a obține pașaport românesc”. Am adunat materiale pentru o voluminoasă carte despre OSÂNDA LIMBII ROMÂNE și despre cum ne pierdem treptat limba, care este „cea mai mare dreptate pe care poporul și-a făcut-o sieși” (Mihai Eminescu). Oare ce timpuri vor veni pentru noi? Cine le va mai spune copiilor despre limba română? Vor mai auzi ei povești despre Ștefan cel Mare, cum îmi spunea tatăl meu în copilărie? Poveștile tatei m-au însoțit prin viață. Când înserarea îi strângea pe părinți în casă, mama se „odihnea”, împletind sau brodând pe cămăși de pânză aspră la flacăra palidă a lămpii cu petrol, iar tata ne spunea povești adevărate despre vitejia, credința și bunătatea lui Ștefan cel Mare. Lampa proiecta pe pereții albi umbre fantasmagorice în care întrezăream chipul unui călăreț cu sabia în mână. Mama zicea că nu e sabie, ci Sfânta Cruce, căci numai cu ajutorul ei omul învinge tot răul. Nu-mi imaginez de unde știa el atâtea istorii minunate despre isprăvile de luptă și cucernicia Marelui Voievod. Cu siguranță că nu citise din „O seamă de cuvinte” a lui Ion Neculce, din nuvelele lui Gheorghe Asachi sau legendele lui Vasile Alecsandri. Le-o fi auzit pe la clăci și șezători din gura bătrânilor. Transmise prin viu grai din negura veacurilor, aceste mici povestioare cu tentă miraculoasă încălzeau inimile țăranilor noștri, mângâindu-i cu credința că acest domn bun, care-i iubea și făcea dreptate săracilor, îi vede din ceruri și se va pogori odată să-și răzbu-ne poporul năpăstuit de vitregiile istoriei.

Au fost zile, prin anii '90, când nu se sfârșeau pelerinajele românilor din nordul Bucovinei la altarul credinței strămoșești – mormântul lui Ștefan cel Mare și Sfânt. Acum nici cu mașina nu e ușor să ajungem pe unde ne dorește fierbinte inima. Parcă prevăzând aceste timpuri, cei cu mare dragoste de istoria neamului l-au adus pe Ștefan Vodă mai aproape – în casele și pe lângă gospodăriile lor. Gospodarul Ilie Bezușcu din Oprișeni și-a mobilizat consătenii să înalțe un bust lui Ștefan cel Mare. Și deoarece a contribuit cel mai mult la această lucrare, de vreo patru ani îl are pe Sfântul Voievod mereu aproape, chiar lângă casa lui. Vasile Botă din Boian îl are pe Marele Ștefan pictat pe un perete din casă. Românii din Ropcea și cei de la Buda-Mahala și-au zidit biserici cu hramul Sfântului Ștefan cel Mare, care este sărbătorit cu mare evlavie de enoriași. Inițiativa lor vine să răstoarne părerea că toate se uită ușor, mai ales momentele care ne învrednicesc ca neam, că generației tinere de astăzi nu-i pasă ce a fost în trecut. ■

Încoronarea Regelui Ferdinand și a Reginei Maria, Alba Iulia, 15 octombrie 1922

Monarhia românească la ceas aniversar. 100 de ani de la încoronarea Regelui Ferdinand

Camelia Csiki

În urmă cu 100 de ani au fost încoronați la Alba Iulia Regele Ferdinand și Regina Maria, primii Regi ai României Mari. Frumusețea, eleganța și personalitatea puternică a Reginei Maria au făcut-o cea mai cunoscută și îndrăgită dintre reginele României. Regele Ferdinand, în schimb, numit pe drept *Întregitorul* sau *Lealul* pentru gesturile sale istorice, a rămas, prin timiditatea și caracterul său introvertit, învăluit încă în mister pentru mulți dintre noi.

Predestinat să devină rege, Ferdinand Victor Albert Meinrad s-a născut în 24 august 1865, la Sigmaringen. A fost al doilea copil al Infantei Antónia de Braganza, fiica Reginei Maria a II-a a Portugaliei și a regelui consort, Ferdinand al

II-lea. Tatăl său a fost Principele Leopold de Hohenzollern, fratele mai mare al Regelui Carol I al României. Ferdinand a devenit prinț moștenitor în 1889, după ce tatăl și fratele său mai mare au renunțat la drepturile de succesiune la coroana României.

Puțini știu că Ferdinand a fost cel mai educat rege al României. A urmat gimnaziul și liceul la Düsseldorf, la școala publică, la care a mers pe jos, pe ploaie, frig sau soare. A fost „supus acasă la disciplina militară, sculat la șase dimineața și băgat într-o baie rece, la aceeași temperatură tot timpul, hrănit negreșit mai bine decât un spartan, dar destul de frugal, dus la biserici în toate duminicile, ținut departe de toate petrecerile, deprins

în sfârșit a auzi repetându-se des cuvintele de aur ale moșului său, A.S. Principele Carol Anton: Nu-i destul că v-ați născut principii, trebuie să munciți ca să dovediți că vă meritați titlul vostru”, după cum a descris istoricul Nicolae Iorga educația spartană ce a format caracterul de mai târziu al Principelui Ferdinand.

A urmat Școala de Ofițeri din Kassel, apoi și-a desăvârșit studiile la Universitatea din Leipzig și la Școala Superioară de Științe Politice și Economice din Tübingen. Marea lui pasiune a fost botanica și va rămâne pentru tot restul vieții, unul dintre obiectele pe care le-a lăsat la Peleș fiind un ierbar pe care l-a făcut chiar el. Tânărul Ferdinand avea un talent deosebit pentru a învăța limbi străine: vorbea germană, latină, franceză, engleză, rusă, greacă veche și apoi a învățat și limba română. În 1893, prințul german s-a căsătorit cu Maria de Edinburg, prințesă de Saxa-Coburg-Gotha, nepoata Reginei Victoria, realizând o alianță politică de mare importanță pentru Regat.

Ferdinand a devenit rege al României la 27 septembrie 1914, după ce Regele Carol I s-a stins din viață. A jurat în fața Parlamentului că va fi „bun român” și așa a fost. A avut o domnie de treisprezece ani... de zbucium neîncetat. Ferdinand a fost regele care a condus țara în Primul Război Mondial și, aflată aproape de tragedia destrămării, a reușit performanța de a o transforma în România Mare.

Cel mai puternic gest politic al Regelui Ferdinand, pentru care și-a căpătat renumele de *Ferdinand cel Leal*, a fost cel din 1916, când a decis ca România să intre în război împotriva țării sale natale, alături de Antanta. A fost o declarație de război făcută propriei sale familii, în interesul dinastiei române, a țării în care domnea și pe care a iubit-o. A înfruntat cu stoicism tot ce i-a adus războiului, pierderea celui mai mic copil, prințul Mircea, ocuparea țării de către nemți și refugiul de la Iași. A fost numit răspunzător de toate nenorocirile ce s-au abătut asupra țării, dar a primit fiecare lovitură cu tărie și credință.

Războiul României s-a încheiat cu realizarea statului național-unitar – format din unirea Basarabiei, Bucovinei și Transilvaniei cu Vechiul Regat – și cu încoronarea Regelui Ferdinand și a Reginei Maria ca suverani ai României Mari în 15 octombrie 1922, în catedrala ortodoxă din Alba Iulia. Orașul încoronării a fost ales datorită importanței simbolice covârșitoare pentru istoria românilor, fiind în trecut capitala lui Mihai Viteazul și locul în care s-a proclamat Unirea Transilvaniei cu România la 1 Decembrie 1918. Coroana de Oțel care a stat atunci pe capul lui Ferdinand a fost cea

realizată pentru Regele Carol I în 1881, turnată din oțelul unui tun turcesc capturat la Plevna în timpul Războiului de Independență, marcând continuitatea ideii de unitate națională în cadrul monarhiei române.

În perioada interbelică, Regatul României condus de Ferdinand I a cunoscut transformări profunde prin introducerea votului universal, aplicarea reformei agrare și adoptarea unei noi Constituții, în 1923. Loialul Ferdinand s-a stins din viață la Sinaia, la 20 iulie 1927, în urma unui cancer, accentuat de dezamăgirea provocată de fiul său, Carol, care renunțase la drepturile succesoriale la tron.

În ciuda timidității și a sensibilității sale, Ferdinand Întregitorul a fost un monarh și un om profund credincios, animat de un înalt simț moral al datoriei, iar marile sale gesturi, dublate de răbdarea și de sacrificiul lui, au dus la realizarea României Mari. ■

Regele Ferdinand al României,
pictură de Philippe de Laszlo, 1936,
Muzeul Național de Artă al României

Nimic nu este mai frumos în viață decât să-L slujești pe Dumnezeu prin darul dăruit ție de El

Ribale Wehbe

„M-am născut într-o familie de muzicieni și am trăit în această atmosferă a muzicii. Împreună cu familia mergeam de mică la biserică, unde tatăl și fratele meu cântau în strană. Ascultam muzica psaltică și îmi plăcea mult. Apoi, am început să cânt această muzică. Părinții m-au încurajat să învăț muzica psaltică și cea orientală. Acum, la 22 de ani, pot spune că faptul de a cânta este un dar primit de când eram copil și pe care am încercat să-l formez”. Așa se caracterizează succint Ribale Wehbe, din Liban, căreia îi suntem recunoscători pentru că a binevoit să ne răspundă la câteva întrebări.

Care sunt valorile care te-au călăuzit în viață și cum le-ai dobândit? Ce te atrage cel mai mult spre Biserică?

Din copilărie am mers la biserică și acolo am simțit că pot să fiu aproape de Dumnezeu și să ascult cuvintele Lui. În Biserică omul învață multe valori folositoare pentru viața lui, pe care începe să

le aplice. Începe să învețe să lucreze cu smerenie, dragoste și bunătate. Bineînțeles, educația de acasă are un rol esențial! Însă, pentru mine, faptul că îmi place să cânt m-a atras foarte mult spre biserică. Deci, două lucruri în mod esențial: muzica psaltică și credința care era trăită acasă, care mi-au aprins iubirea de a merge la biserică.

Care sunt valorile transmise de Biserică societății?

Iubirea, comuniunea, smerenia și împărtășirea. În Biserică există o atmosferă de comuniune prin rugăciune și acest lucru afectează pozitiv și viața socială, în măsura în care reușim să transmitem această atmosferă a rugăciunii sau a comuniunii. Astfel, omul poate să simtă nevoia aproapelui și să trăiască în iubire cu el. Bineînțeles, și cuvântul Evangheliei rostit de preot și explicația ei au un rol profund. Dacă am fi urmat cuvintele Evangheliei sau viața bisericească, nu s-ar fi ajuns la războaie. Biserica ne învață, în primul rând, să ne înfrânăm, să scăpăm de lăcomie și că nu putem lua absolut nimic cu noi în viața veșnică din cele pământești.

Cât de importantă este viața liturgică pentru formarea unui tânăr?

Este foarte important ca omul, de când este copil, să intre în viața Bisericii, pentru că este mult mai ușor să primească în sufletul lui aceste valori când e mic. Pentru adolescenți este mai greu. Părinții trebuie să aibă o anumită „strategie”, care să fie cât mai blândă, pentru a fi acceptată mai ușor de tineri. Și atunci, tânărul poate trăi cu sentimente mult mai plăcute, cu iubire și cu bunătate, realizând adevărata comunicare și comuniune cu ceilalți.

Cum ai început să cânti în corul bisericii? Cum ai ajuns să cânti muzică psaltică? La noi, în România, este neobișnuit ca femeile să cânte muzică psaltică, o muzică interpretată în principal de bărbați.

Mergeam la biserică de când eram foarte mică, unde stăteam în strană și cântam împreună cu tatăl și cu fratele meu. Eram atrasă de muzica psaltică de foarte mică. M-a ajutat mult că Dumnezeu mi-a dăruit acest talent de a cânta. Legat de acest lucru, vreau să povestesc o experiență pe care am avut-o pe când aveam opt ani, cu corul de la Muntele Libanului, care se numește Sem, și în care am

cântat. La un concert ținut de corul Sem, care se numea „Din generație în generație”, s-a permis să participe și copiii mici. Au cântat un solist mai în vârstă, unul tânăr și un copil, iar copilul eram eu. Când am văzut că oamenii s-au bucurat de felul cum am cântat și m-au încurajat, am simțit că vreau să merg mai departe pe această cale. A fost o provocare pentru mine, mai ales pentru faptul că la noi nu sunt multe femei sau fete care cântă muzică psaltică. În schimb, în lume sunt multe fete sau femei care cântă, deși numărul lor nu este foarte mare în comparație cu numărul băieților.

Iubirea, comuniunea, smerenia și împărtășirea.

Dar am fost ajutată să depășesc această provocare, pentru că Dumnezeu mi-a dat acest talent sau dar.

Presupun că muzica psaltică este doar unul dintre lucrurile pe care le faci în viață. Care sunt activitățile în care te regăsești, în afară de muzica psaltică?

Într-adevăr, sunt și alte activități sau domenii, dar toate au legătură cu muzica. De exemplu, sunt specialistă în muzicologie. Muzica mă inspiră, predau muzică orientală și îmi plac foarte mult cântările orientale și tradiționale, dar mai cu seamă cele care au un anumit mesaj sau care transmit anumite sentimente. Chiar și în timpul

pandemiei, nu am întrerupt predarea. Chiar dacă s-au suspendat toate adunările și întâlnirile publice, am făcut numeroase cursuri online și am reușit să am mulți studenți din întreaga lume.

Dar predau anumite cursuri și copiilor mici, cu vârste între 3 și 5 ani, ca să-i fac să descopere ce fel de muzică li se potrivește sau care le place mai mult. Se numește educație muzicală sau, probabil, conștientizare muzicală. În special în Liban, sunt foarte mulți oameni care își trimit copiii la această școală, ca să știe în viitor ce fel de muzică ar fi mai potrivită pentru ei. Predau muzica prin joc. Este un alt fel de muzică.

Există momente când simți că viața în Biserică este oboșitoare sau dificilă?

Cred că momentele grele prin care trece un om în viață nu sunt cele petrecute în Biserică, ci în afara Bisericii. Biserica este scăparea noastră. În Biserică Îl chemăm pe Dumnezeu și simțim că suntem deja în altă lume. De aceea este foarte important ca tinerii să meargă de foarte mici la biserică, pentru că acest lucru îi ajută de-a lungul întregii vieți. Cei care merg la biserică primesc educația de a avea duhul bunătății, și nu al răului. Prin această misiune, Biserica elimină sau reduce multe probleme din lume, pentru că tinerii care nu merg la biserică ajung în multe rele. Pentru mine, momentele grele sunt confruntarea cu cei care nu merg la biserică, atât întâlnirea cu ei, cât și disputele

Ce ar trebui să le ofere Biserica tinerilor ca să vină și să se simtă parte a Bisericii?

Lumea noastră este plină de îndoieli. Și de aceea, tinerii, în primul rând, caută în Biserică tihna, odihna sufletească, în această lume tulburată de multe întrebări și îndoieli. Pe mine, ceea ce mă atrăgea mai mult erau activitățile desfășurate în Biserică. Eu am învățat psaltica prin tabere de psaltică organizate de Biserică. Mergeam la mănăstiri și învățam psaltică, dar făceam și anumite activități și jocuri pentru copii. Tinerii vor să petreacă un timp frumos în Biserică și de aceea, de multe ori, învățătura Bisericii trebuie transmisă pe căi indirecte, nu prin predici, ci prin activități adaptate la nivelul lor de pregătire, la vârsta lor, după cum le place. Este foarte important să fie transmis

Biserica este scăparea noastră. Aici Îl chemăm pe Dumnezeu și simțim că suntem în altă lume.

care apar. Este foarte greu să vorbești cu oameni care nu înțeleg ce înseamnă viața spirituală. Este ca un blocaj.

cuvântul Evangheliei în mod accesibil, practic, să poată fi înțeles de oricine.

Cum ai găsit România și oamenii de aici?

România este a doua mea casă. Țin foarte mult la români și simt că ei sunt ca noi. Și îmi place foarte mult România, pentru că primul meu concert internațional a fost în România, la Brașov. Românii sunt foarte generoși, și în privința asta ne asemănăm.

Din punctul tău de vedere, cum este trăită credința în Liban în comparație cu România?

Am vizitat România de opt ori și în curând va fi a nouă oară. Credința este vie și în România, și în Liban. Multă lume merge la biserică și participă la slujbe. Nu prea am găsit diferențe semnificative în această privință. Probabil diferența este că noi, ortodocșii, în Liban suntem o minoritate. Și deși suntem o minoritate, acest lucru nu afectează viața noastră bisericească. Mergem în mod firesc la biserică, facem slujbe, nu avem nicio problemă sau tensiune politică în această privință. În România, cultura este foarte înrădăcinată în tradiție. În schimb, în Liban lucrurile nu stau așa. De exemplu, am observat, când am ascultat

colindele în România, că de multe ori au această atmosferă bisericească, caldă, uneori și psaltică. În schimb, noi nu prea avem această atmosferă pe care o transmit colindele în România. La noi, colindele sunt departe de tradiția bizantină sau psaltică, pentru că sunt influențate de mai multe secte și confesiuni creștine.

Tinerii caută în Biserică, în primul rând, tihna sufletească, în această lume tulburată de multe întrebări și îndoieli.

Care ar fi invitația pe care ai vrea să o faci unui tânăr?

Să-L iubească necondiționat pe Dumnezeu, să aibă încredere în mesajul pe care Biserica vrea să-l transmită și să primească o educație bazată pe valorile bisericești. Doar așa reușim să scăpăm de toate problemele și războaiele prin care trecem. Până la urmă, nu ne însoțește în veșnicie nimic din cele pământești. Iar pe tinerii care au talent și vor să-L slujească pe Dumnezeu prin acesta îi încurajez și le spun că nu este nimic mai frumos în viață decât să-L slujești pe Dumnezeu prin talentul tău, prin talentul dăruit ție de Dumnezeu. ■

Împreună cu unii colegi de la Facultatea de Teologie Ortodoxă, în pelerinaj la Muntele Athos

Ortodoxia pune accentul pe sfințenie, lăsând loc Tainei

Adrian Androne

Născut și crescut într-o familie penticostală, tatăl său având poziția de prezbiter, Adrian Androne a urmat inițial Institutul Teologic Penticostal. La un an de la absolvire, după o perioadă de căutare și zbucium interior, a îmbrățișat credința ortodoxă și ulterior a absolvit și Facultatea de Teologie Ortodoxă din București. A cunoscut-o pe soția sa, Mirela, în biserica în care slujește actualul lor duhovnic, părintele Antim, care le-a fost alături de la începutul vieții de familie. În prezent, este profesor de Religie Ortodoxă, străduindu-se să pună sămânța cea bună în sufletele elevilor.

Vă rugăm să ne vorbiți despre mediul familial și cultural-religios în care ați crescut și despre educația pe care ați primit-o.

Am crescut într-o familie penticostală în care Biblia și rugăciunea erau prezente în viața de zi cu zi. În fiecare seară, împreună cu familia aveam un moment de rugăciune unde erau amintiți și cei „nepocăiți” (ortodocșii). Penticostalii pun accentul pe convertire, de aceea orice persoană care nu a fost botezată la maturitate este privită ca necreștină. Viața imorală a celor din jurul meu îmi creștea convingerea că eu sunt plăcut lui Dumnezeu, iar ceilalți sunt în rătăcire.

Ce v-a ajutat să sporiți credința în Dumnezeu, înainte să veniți la Ortodoxie?

În primul rând, familia a fost un exemplu de răbdare și credință în Dumnezeu, având în vedere faptul că suntem o familie mai numeroasă. Diferitele forme de bullying din partea vecinilor sau colegilor, din cauza apartenenței religioase, mă ajutau să îi compătinesc și mai mult, întărindu-mi convingerea că sunt persecutat pentru credința în Hristos. Mărturiile unor misionari neoprotestanți, care își primejduiau viața în diferite țări africane sau islamice, îmi sporeau și mai mult credința în Dumnezeu. Nu știam de miile de preoți ortodocși

prigoniți și omorâți în țările comuniste, de creștinii ortodocși români care au suferit chinuri groaznice în închisorile comuniste pentru credința în Hristos. Când am citit cartea „Sfântul închisorilor”, am realizat că nu cunoșteam niciun creștin penticostal care să fi suferit atât de mult, să ierte și să iubească atât de plener cum a făcut-o Valeriu Gafencu. Mai târziu am aflat despre zecile de mărturisitori ai credinței ortodoxe, fapt ce mi-a confirmat că Biserica Ortodoxă are sfinți chiar și după 2000 de ani de istorie.

Ce v-a făcut să căutați altceva decât mediul religios în care v-ați născut?

La început, descoperirea Ortodoxiei a fost ceva involuntar și neprogramat. Căutând materiale pentru teza de licență, care își propunea o abordare critică cu privire la Taina Pocăinței, a trebuit să cercetez scrierile Sfinților Părinți. Sfântul Simeon Noul Teolog a fost cel care m-a făcut să zic: Uau, nu am găsit un scriitor atât de profund în neoprotetantism! Pentru prima dată am simțit că citesc o carte „vie”, nu scolastică, așa cum sunt cărțile de teologie protestantă. Când am dat peste scrierile Părintelui Stăniloae mă întrebam de ce un astfel de om este ortodox și nu „pocăit”. Cum poate un ortodox să scrie atât de frumos fără să se „pocăiască”, aceasta era nedumerirea mea.

Cum ați ajuns să cunoașteți Biserica Ortodoxă?

Episcopul Kallistos Ware, în cartea sa „The Orthodox Church”, scrie: „Cei care doresc să cunoască Ortodoxia n-ar trebui să citească mult în cărți ci... să participe la Sfânta Liturghie”. Acest lucru s-a întâmplat în cazul unui prieten care fusese martor al lui Iehova și nu-și găsea locul nicăieri, iar de Ortodoxie nici nu voia să audă. Într-o zi, mi-a spus că vrea să vadă cum este o slujbă ortodoxă, fără să fi avut discuții teologice în prealabil. La finalul slujbei, reacția lui m-a uimit: „Nu-mi vine să cred, întreaga slujbă este alcătuită din versete și pasaje din Sfânta Scriptură!” Azi este un bun creștin ortodox care Îl mărturisește pe Hristos și credința ortodoxă.

În cazul meu, lucrurile au fost mai nuanțate. În procesul căutărilor mele, partea academică m-a convins de adevărul ortodoxiei, cu toate că factorul decisiv l-a avut Duhul Sfânt, după cum spunea și Petre Țuțea: „Dacă nu există revelație,

intelectul este neputincios”.

Primul contact cu Biserica ortodoxă a fost la slujba Învierii din anul 2008, în ultimul an de facultate. Biserica era plină, nu am reușit să intru, însă m-a frapat repetarea ecteniilor. Nu am stat la toată slujba, nefiind obișnuit să stau în picioare. Îmbulzeala, plus faptul că nu vedeam nimic au contribuit și mai mult la lipsa de atenție.

Am terminat facultatea în anul 2008, fără vreun gând de convertire, însă Duhul Sfânt lucra în interiorul meu, deoarece simțeam un conflict între predicile mele și trăirea mea, care nu corespundea cu sfaturile pe care le dădeam altora. În tot acest timp, articolele de pe blogul unui profesor de la Facultatea de Teologie Penticostală mă provocau, deoarece vorbeau despre nevoia unei întoarceri la scrierile și interpretarea Sfinților Părinți. Din păcate, după convertirea mea, blogul cu toate articolele a fost șters, dar nu înainte de a salva anumite pasaje care îmi erau dragi. Redau mai jos un pasaj dintr-un articol scris de profesorul respectiv, pentru a înțelege lupta ce se naștea în interiorul meu:

Nevoia de o Biserică statornică și vizibilă, care să păstreze adevărul Revelației, m-a condus către Biserica Ortodoxă.

„În opinia mea, în tradiția protestantă textul este un idol, «în orice punct»... Teologul biblist protestant a ajuns mult mai interesat de text decât de Hristosul pe Care ar trebui să-L cunoască cu ajutorul textului. E o discuție lungă aici și despre «sola Scriptura» care, în opinia mea, este un concept străin de spiritualitatea Bisericii primare. Ce șanse avem noi să susținem interpretările textului în fața bolovanilor raționaliști-seculari? Spun asta pentru că textul are toate șansele de a rămâne același. Șansa noastră de a rămâne fideli mesajului său este... cu toată revolta protestantului din mine... alipirea de Sfinții Părinți... În opinia mea, mesajul creștin, așa cum era înțeles de Biserica primară, s-a transmis prin intermediul Părinților. La ei s-a renunțat abia atunci când nu ne-au mai interesat înțelegerea și spiritualitatea Bisericii primare. Din dorința de a se desprinde de practicile romano-catolice, reformatorii au mers prea departe, desprinzându-se de tot ce a însemnat Tradiție. În acel moment au încercat de fapt să reinventeze Biserica și spiritualitatea creștină originală, pornind de la propria lor viziune cu privire la acestea. Și de atunci se tot reinventează... De aceea avem nevoie de o întoarcere la Părinți.

Împreună cu părintele Sava, cel care l-a botezat

Am simțit că m-am convertit nu la cultul ortodox ca organizație religioasă, ci la Biserica din care au făcut parte Apostolii, sfinții și martirii care au murit pentru Hristos timp de 2000 de ani.

Gândirea și spiritualitatea lor constituie șansa noastră de a nu ne lăsa furați de raționalismul secular”.

Mărturisesc că aceste lecturi m-au aruncat într-o acerbă căutare a adevărului. La început căutam acele aspecte din Biserica Ortodoxă pe care le-aș fi putut însuși fără a deveni ortodox, însă, pe măsură ce mintea se lumina, mi-am dat seama că aveam nevoie de o autoritate absolută în vederea interpretării Scripturii. Într-un mediu invadat de un pluralism confesional, era din ce în ce mai greu să-mi definesc ca fiind adevărată învățătura teologică în raport cu celelalte confesiuni. Tocmai acest aspect m-a făcut să-mi pun întrebarea: dacă poporul lui Dumnezeu formează un trup nedespărțit, conform Efeseni 4, 5: „este un Domn, o credință, un Botez”, de ce există atât de multe variante ale adevărului? Cum pot neoprotestanții, care cred în principiul „Sola Scriptura”, să ajungă la atât de multe afirmații contradictorii în chestiuni nu de puțină însemnătate? Cum poate fi călăuzit fiecare cult în parte în interpretarea Scripturii de către Duhul Sfânt și, în același timp, să ajungă la adevăruri diferite? Astfel, mi-am dat seama că deviza „Sola Scriptura” nu este suficientă. Biserica, ca și dogmă, era punctul de plecare în înțelegerea relativismului teologic contemporan, cât și una dintre dogmele

cele mai răstălmăcite pentru justificarea identității și continuității comunităților neoprotestante. După protestanți și neoprotestanți, Biserica se definește ca fiind comuniunea nevăzută a credincioșilor din toate timpurile, a celor care au crezut în Hristos și au fost născuți din nou. Ideea unei biserici invizibile convine protestantismului, deoarece își poate justifica atât identitatea creștină, cât și multitudinea de confesiuni la care a dat naștere. Biserica, după învățătura ortodoxă, trebuie să fie în același timp vizibilă și identificabilă, având o succesiune neîntreruptă cu Apostolii. Apelând la ideea unei biserici invizibile, orice confesiune religioasă care crede în Iisus, dar care are doctrine total diferite raportate la învățăturile unei alte grupări creștine (a se vedea Martorii lui Iehova), nu poate fi acuzată de erezie, făcând imposibilă păstrarea unității și sobornicității

bisericești, lăsând loc sciziunilor și confuziei în rândul credincioșilor. Nevoia de o Biserică statornică și vizibilă, care să păstreze adevărul Revelației așa cum a fost predicat de Sfinții Apostoli, m-a condus către Biserica Ortodoxă.

Un alt aspect, care a fost determinant în călătoria mea spirituală, a fost dogma privitoare la Sfânta Euharistie. Scrierile de la sfârșitul primului secol mi-au

arătat că, pentru primii creștini, pâinea și vinul nu erau doar simboluri, ci erau, într-un mod mistic, Trupul și Sângele reale ale lui Hristos, cu toate că Ortodoxia nu are o doctrină a transsubstanțierii. În Ortodoxie, pur și simplu se acceptă această Taină, deoarece, până în secolul al XII-lea, creștinii au văzut în Sfânta Euharistie ceva mistic fără a dori să o explice.

Trăind într-un mediu evanghelic, unde Împărtășania este considerată un simbol în majoritatea cultelor neoprotestante, mi-am dat seama de faptul că sunt în afara Trupului lui Hristos atâta timp cât sunt rupt de Biserica vizibilă.

Când și cum a fost trecerea la Ortodoxie?

Pe măsură ce deveneam mai conștient de adevărul ce se găsește în Biserica Ortodoxă, am încetat să mai frecventez adunările penticostale, căutând un preot deschis la ideea de convertire, care să înțeleagă frământările mele, fără să devină suspicios. În tot acest timp mergeam la Liturghie, dar nu vorbeam cu nimeni. Familia mea a început să fie suspicioasă, vedea cărțile ortodoxe pe care le citeam, însă a avut o abordare corectă față de mine, fără presiuni și amenințări.

Căutând, am dat peste Părintele Arhimandrit Antim David, care era mare eclesiarh al catedralei din București, actualmente stareț al Mănăstirii „Schitul Măgureanu”. Am avut o discuție de câteva ore cu părintele, iar după trei săptămâni de la întâlnire, pe 9 august 2009, a avut loc trecerea la Ortodoxie, părintele devenindu-mi naș de botez. Am simțit că m-am convertit nu la cultul ortodox ca organizație religioasă, ci la Biserica din care au făcut parte Apostolii, sfinții și martirii care au murit pentru Hristos timp de 2000 de ani.

Care este specificul Ortodoxiei în raport cu denumirile neoprotestante?

Ortodoxia este diferită în multe privințe, însă, ca fost neoprotestant, ceea ce m-a atras în mod deosebit a fost liniștea și atmosfera de semi-întineric de la slujbe, în special de la vecernie. Icoanele ce mă priveau, mirosul tămâiei, sunetul cădelniței mă ajută în procesul de interiorizare, care lipsește cu desăvârșire în adunările neoprotestante. Tăcerea și starea de umilință pe care mi-o transmit sfinții, cântările mă apropie mai mult de Dumnezeu, regăsindu-mă în starea de ființă nevrednică ce spune: „Doamne, miluiește-mă”! Aceste stări le-am resimțit cel mai puternic în biserica unde am fost botezat și în Muntele Athos. Din păcate, în unele biserici ortodoxe se pune accentul prea mult pe formă (cum a cântat, cum s-a mișcat, cum a cădit, iluminat excesiv etc.), pierzându-se caracterul tainic pe care ar trebui să-l aibă întreaga slujbă, pentru a-l conduce pe credincios într-o stare de rugăciune care să producă dorința de pocăință în viața lui. Ortodoxia pune accentul pe sfințenie, de aceea întreaga biserică este pictată cu sfinți care au ajuns la cunoașterea lui Hristos prin despățimire. În neoprotestantism, accentul este pus pe exaltarea trupului; pastorul, corul, fanfara sunt elementele care atrag și captează atenția oamenilor. Creștinul ortodox respinge emoționalitatea excesivă, exaltarea sau triumfalismul, lăsând loc Tainei, deoarece întâlnirea omului cu Dumnezeu se produce în tăcere, în liniște, nu în sunet de fanfară sau ritmuri de tobă care gâdilă doar simțurile.

Cum v-ați împăcat cu cinstirea Maicii Domnului, a sfinților și a sfintelor icoane? Ce înseamnă acum pentru dumneavoastră aceste realități?

În Biblie, Fecioara Maria, când o vizitează pe

La botez, cu părinții Nicolae (actual Sava) și Antim

Elisabeta căreia îi saltă pruncul în pântec, plină de Duhul Sfânt, profețește modul în care neamurile o vor privi: „de acum mă vor fericii toate neamurile”. Dacă Maica Domnului este Născătoare de Dumnezeu, înseamnă că statutul ei este unul special, iar credincioșii o pot cinsti în rugăciune și prin cântări. Predici și simpozioane despre întemeietorii protestantismului sunt destul de frecvente la neoprotestanți, însă nicio vorbă despre Maica Domnului care L-a născut pe Salvatorul lumii. Odată ce am înțeles că nu există separare între cei de pe pământ și sfinții din ceruri, deoarece Dumnezeu nu este al morților, ci al viilor, conform dialogului dintre Iisus și saducheii, atunci rugăciunea adresată sfinților a căpătat sens.

Tăcerea și starea de umilință pe care mi-o transmit sfinții, cântările mă apropie mai mult de Dumnezeu.

Am descoperit că în Catacomba lui Sebastian se păstrează rugăciuni adresate sfinților Petru și Pavel datând din secolele III-IV. Tot în catacombe se păstrează imagini cu scene din Noul Testament, iar în biserica din *Dura Europos* se păstrează cel mai vechi chip al lui Hristos. În Vechiul Testament găsim heruvimi care străjuiau chivotul, cu toate că Dumnezeu interzisese orice reprezentare a vreunui chip din cer sau de pe pământ. Ceea ce nu pot înțelege neoprotestanții este că icoanele nu sunt idoli, deoarece nu-L înlocuiesc pe Dumnezeu, așa cum idolii neamurilor păgâne aveau menirea de a-i îndepărta pe evrei de Iahve. Când am înțeles că toți

Nașii de cununie, și ei convertiți la Ortodoxie

Împreună cu părintele Antim, nașul și duhovnicul său, la botezul unei neoprotestante

sfinții din icoane sunt, de fapt, slujitorii și prietenii lui Hristos, am început să le îndrăgesc chipul, așa cum o mamă poate săruta poza fiului ei ce se află într-o altă țară, fără să fie acuzată de idolatrie.

Care sunt lipsurile cultelor (neo)protestante?

Teologia neoprotestantă este dominată de rațiune, este o teologie scolastică. Acesteia îi lipsește latura tainică, apofatică, acest aspect fiind o consecință a iluminismului, perioada în care a apărut Reforma.

Hristos nu poate fi iubit de frica iadului! Credința în Dumnezeu trebuie să fie liberă și din dragoste.

Neoprotestanții încearcă să-și găsească identitatea, de aceea istoria bisericii pe care o cunosc începe de cele mai multe ori cu Luther, iar martirii sunt cei care au fost persecutați de biserica catolică sau misionarii din secolele XIX și XX. Eroii sau martirii din primele veacuri sau până în secolul al XVI-lea sunt aproape necunoscuți. Marea majoritate nu știe cum s-a format Noul Testament, iar când aud că un Sfânt Părinte a întocmit lista celor 27 de cărți canonice, sunt cam nedumeriți. Nu mai vorbim de doctrinele de bază ale creștinismului care au fost fixate de sinoadele ecumenice! Lipsa de tradiție în sensul de legătură și continuitate cu Biserica primară, de raportare la scrierile creștine din primele secole îi face vulnerabili în fața relativismului teologic, de aceea ei sunt într-o continuă schimbare care produce zeci de sciziuni în cadrul

grupării lor. Toate aceste aspecte reprezintă un mare dezavantaj pentru cultele neoprotestante.

Legat de „vorbirea în limbi” practică de penticostali, este ea o formă de înșelare? Cum o puteți defini?

Vorbirea în alte limbi (glosolalia) era o practică foarte întâlnită în biserica primară, însă ceea ce pretind a avea penticostalii nu are nimic în comun cu darul glosolaliei. Din punctul meu de vedere, cred că este vorba mai mult de o autosugestie. Pericolul pentru comunitatea penticostală este

unul mare, deoarece îi face să se simtă superiori, însă, din fericire, acest fenomen este în scădere de mulți ani.

Neoprotestanții consideră că mântuirea constă într-un act singular de adeziune prin credință la jertfa lui Hristos. Cum înțelegeți acum lucrul acesta și care este atitudinea și viziunea ortodoxă?

Neoprotestanții împart oamenii în două categorii, mântuiți și nemântuiți, convertirea urmată de botez fiind evenimentele prin care un om devine „mântuit”. Botezul este și un mijloc prin care noii convertiți sunt prinși în noua structură religioasă. Pasajul scripturistic pe care se bazează este cel din Evanghelia după Marcu 16, 16: „Cel ce va crede și se va boteza se va mântui, iar cel ce nu va crede, se va osândi”. Problema cultelor neoprotestante este cu acei ortodocși nominali care nu fac cinste Bisericii, din cauza comportamentului care trădează o viață libertină, fără principii creștine.

Teologia ortodoxă nu face această distincție

între oameni, convertirea, pocăința și mântuirea fiind etape diferite din viața omului. Mântuirea este un proces, nu un eveniment, de aceea Biserica nu dă verdictul de „mântuit” sau „nemântuit”. Starea de mântuire a omului se va decide la judecata finală, de aceea Biserica Ortodoxă are slujba de parastas cu rolul de a mijloci pentru sufletul celui adormit. Un creștin ortodox se poate afla pe calea mântuirii, din dorința de a se uni cu Hristos, iar altul poate trăi în păcat, indiferent față de iubirea lui Dumnezeu. Biserica Ortodoxă vorbește despre cei aflați sau nu pe calea mântuirii, nu despre mântuiți și nemântuiți. Când am înțeles acest lucru, am putut să-l văd pe cel de lângă mine, egalul meu, fratele meu, iar pe mine, un păcătos care se încrede în dragostea și mila lui Dumnezeu.

Creștinii ortodocși nominali au într-adevăr nevoie de pocăință, nu însă de convertire, așa cum este privită de neoprotestanți. În Ortodoxie, primirea lui Hristos nu este un eveniment unic, ci o necesitate de fiecare zi, iar în mod plener acest lucru se face prin Sfânta Euharistie.

Cum trăiți credință ortodoxă la nivel personal și în familie?

Credința ortodoxă este temelia vieții noastre de familie, pe care, împreună cu soția, încercăm să ne construim toate celelalte aspecte ale vieții. Participăm la Sfintele slujbe care se săvârșesc în biserica mănăstirii păstorită de părintele duhovnic, în care ne-am și cunoscut. La nivel personal, Ortodoxia ar trebui să fie un stil de viață pentru fiecare dintre noi, însăși firea noastră. Ca ortodox, am simțit că spovedania în prezența duhovnicului este cu adevărat o Taină, deoarece Hristos Se află lângă mine, în chip tainic, vindecându-mi sufletul prin cuvintele duhovnicului.

Care este cheia cu care deschideți inimile copiilor și ale tinerilor pentru a se apropia de Dumnezeu și de Biserică?

Din experiența pe care o am la catedră, de profesor de religie, aspectul principal constă în apropierea față de elevi, felul cum o facem și metodele pe care le folosim pentru a le transmite mesajul

creștin. Consider că libertatea de gândire, respectul față de opinia cuiva, fără a jigni sau a intra în dispute, face ca mesajul nostru să fie receptat. Elevii devin reticenți atunci când simt din partea noastră dorința de a le inocula un adevăr cu orice preț. Trebuie să-i ajutăm să conștientizeze că sunt responsabili de hotărârile pe care le iau în viață, iar credința în Dumnezeu trebuie să fie liberă și din dragoste, nu din frică. Hristos nu poate fi iubit de frica iadului!

Mântuirea este un proces, nu un eveniment, de aceea Biserica nu dă verdictul de „mântuit” sau „nemântuit”.

De ce este importantă prezența în biserică, de vreme ce mulți spun că au credință în Dumnezeu și e de ajuns?

În Sfânta Liturghie avem o experiență reală a întâlnirii cu Dumnezeu, ne atingem de El, ne împărtășim din El, trăiri pe care nu le putem experimenta acasă. Atmosfera din timpul Liturghiei nu este una de exaltare emoțională, ci o atmosferă tăcută, mistică, în care Duhul Sfânt sensibilizează ființa umană. Lumânările și tămâia ajută simțurile noastre să rămână concentrate spre Dumnezeu, iar sfinții care ne privesc ne amintesc cât au pățimit pentru Hristos, acum slujind cu îngerii în rai. Prin participarea la slujbă arătăm că suntem una cu ei, că facem parte din Trupul lui Hristos care nu poate fi despărțit. ■

Alături de soția Mirela

Marșul pentru viață 2022: mii de inimi care bat pentru o nouă viață, zeci de mii de lumini ocrotitoare

Marșul pentru viață 2022 s-a desfășurat sâmbătă, 26 martie, cu participare fizică, în peste 150 de localități din România și din Republica Moldova. Tema din acest an, „Egalitate, echitate și sprijin – din prima secundă și întreaga viață”, a fost inspirată de tema „Equality Begins in the Womb” („Egalitatea începe din pântecul mamei”), a March for Life 2022 de la Washington, DC, cel mai vechi marș pentru viață din lume, care se organizează de 49 de ani.

Evenimentul a încununat Luna pentru viață 2022, pe parcursul căreia s-au desfășurat, atât în format fizic, cât și online, acțiuni de sprijin pentru mame și pentru copii, ateliere de povești sau de creare de pancarte pentru viață, acțiuni de oferire de flori de Ziua Femeii, conferințe, ateliere, dezbateri ale tinerilor pro-viață, activități ecologice, crosuri, concerte, strângeri de fonduri pentru

femeile în criză de sarcină și pentru refugiații din Ucraina, majoritatea acestora fiind femei cu copii mici.

Anul acesta, ca efect al pandemiei, s-au organizat mai puține marșuri decât în 2019, când a avut loc ultima ediție desfășurată fizic în 670 de localități din țară și din Republica Moldova, însă a crescut foarte mult numărul activităților pro-viață

din luna martie și s-a dezvoltat componenta on-line a acestora.

Însă, mai important decât numărul participanților la un marș, la o activitate, mai important decât numărul total al localităților unde se organizează activități pentru viață în luna martie este lumina din sufletul fiecărui participant. În sute de localități din țară, în Luna pentru viață, mii de activități pro-viață au reprezentat mii de mănunchiuri de inimi care bat pentru o nouă viață, zeci de mii de lumini ocrotitoare pentru mamă și pentru copil. Acea lumină poate să aprindă la rândul ei multe alte lumini. Astfel, poate să devină o lumină salvatoare pentru multe conștiințe și pentru multe vieți.

Viitorul este al celor care se lasă cuprinși de această lumină a dragostei și ale căror inimi bat pentru alte inimi aflate în situații dificile. Viitorul este pro-viață, pentru că doar așa există viitorul.

Vom continua sprijinul până când fiecare copil va trăi într-o lume în care va fi întâmpinat cu grijă și cu dragoste și până când fiecare femeie însărcinată se va simți ocrotită, fără a se teme de ostilitatea și de violența îndreptate spre ea de către cei care nu acceptă copilul. Comportamentul nostru față de cei mai vulnerabili și cu cea mai mare nevoie de ocrotire este măsura umanității și a omeniei noastre, a demnității și a sufletelor noastre.

Avorturile la cerere sunt făcute – majoritatea – dintr-o lipsă de alternative, care vine din lipsa de sprijin exterior. De aceea, soluția este în inimile și în mâinile tuturor: ale bărbatului care poate să sprijine o femeie în criză de sarcină, chiar dacă nu este el tatăl copilului; ale femeii care a trecut printr-o criză de sarcină și poate să mărturisească ce înseamnă aceasta, pentru o mamă; ale femeii care nu a trecut printr-o astfel de experiență și care poate

să înțeleagă că există femei care au nevoie de susținere; ale elitelor care au în mână atât instrumente politice, cât și instrumente de modelare a mentalităților publice, de implementare a unor măsuri de protecție socială; ale oamenilor simpli care cunosc femeii în criză de sarcină pe care ei pot să le ajute dacă își propun și fac un efort în acest sens.

Ca în fiecare an, Marșul pentru viață România și Republica Moldova a propus măsuri concrete de sprijin pentru femeile în criză de sarcină și pentru copiii lor nenăscuți: instituirea, după a 14-a săptămână de sarcină, a unei indemnizații pentru femeia însărcinată, prin extinderea indemnizației pentru creșterea copilului și în timpul ultimelor luni de sarcină; acordarea unei indemnizații minime și femeilor care nu au lucrat în ultimele 12 luni înainte de naștere; înființarea de centre de sprijin pentru femeile însărcinate; legiferarea începerii procedurii de adopție din timpul sarcinii și a adopției deschise și valorizarea, în societate, a tuturor celor implicați în adopție etc.

Fiecare copil e un dar către lume, pe care suntem chemați să îl ocrotim, sprijinind mama care îl poartă. Egalitatea oamenilor începe din momentul concepției, dar ea devine o realitate pentru fiecare om doar într-o societate echitabilă, într-o societate care le oferă tuturor șansa la viață și la dezvoltare.

Marșul pentru viață România și Republica Moldova este un eveniment apolitic și neconfesional, nu militează pentru interzicerea avortului și nu susține nicio formă de ostracizare a femeilor.

În România, Marșul pentru viață a ajuns anul acesta la a 12-a ediție națională. În Republica Moldova, prima ediție a avut loc în 2015. ■

Alexandra Nadane,
Președintele Asociației „România pentru viață”

O criză de sarcină, un șir de minuni și o tânără curajoasă

Mihaela plângea. Seara le spusese părinților ei că e însărcinată. Simțea că vor fi împotriva deciziei de a păstra copilul, dar s-a gândit în sine ei: „Le voi spune. Ce vor putea să-mi facă? Am 26 de ani, am terminat o facultate, un master și am un job. Sunt independentă și mă voi lupta pentru acest copil. Voi merge mai departe, indiferent de reacția lor. Mama și-a avortat primul copil la îndemnul părinților. Probabil va înțelege ce e în sufletul meu și mă va susține. Cu tata nu mă înțeleg prea bine, dar voi vedea ce va fi”.

Deși dorința Mihaelei de a păstra copilul era clară și părea că e stăpână pe situație, reacția mamei a dat-o peste cap. Aceasta a început să țipe și să-i zică: „Nu se poate așa ceva! Noi ne-am chinuit să te creștem așa cum am putut, iar tu ne distrugi viețile? Trebuie să faci avort orice ar fi! Cum o să crești un copil fără bărbat? Dacă el era lângă tine, nu era nici o problemă. Te-ai gândit ce o să spună lumea de la noi din oraș? Cum o să se uite la tine?”.

Într-un moment de furie, mama ei i-a spus: „N-am făcut doar un avort. Am făcut 20 de avorturi după tine! Viața mea a fost distrusă. Nu a fost nimeni cu adevărat lângă mine. N-am avut de ales”.

Mihaela a avut un șoc la auzul acestor cuvinte. Mama ei a trecut prin multe traume și suferință, însă din păcate tragedia propriilor avorturi și mentalitatea pro-avort formată de-a lungul anilor nu i-au permis să se bucure de faptul că fiica ei are un copil.

Cearta cu părinții a fost un episod dintr-o criză de sarcină care a durat trei luni. Ea începuse mai devreme, odată cu plecarea bărbatului cu care era, Silviu.

Silviu a început să facă glume: „Oare ești însărcinată?”, „Cum ar fi să avem un copil?”. A dus-o cu tachinele vreo săptămână, după care i-a zis: „Hai să luăm un test să vedem”. Ea i-a răspuns: „Sigur nu este, dar hai să îl facem”.

Mihaela a făcut un test. L-a făcut și pe al doilea.

Pentru prima dată în viața ei, e mamă! Ce poate fi mai frumos pentru o femeie, mai ales că a aflat acest lucru cu 3 zile înainte de ziua ei de naștere? El a zis: „Uau! Vom avea un copil! Ce nume punem copilului? Indiferent ce alegi să faci, relația merge înainte”.

Peste câteva zile însă, sentimentele lui s-au schimbat: „Mihaela, îmi pare rău! Nu putem să avem un copil. Nu suntem pregătiți pentru asta. Mama a făcut 15 avorturi. Nu te panica. Vei depăși momentul, voi avea grijă de tine. Vom face un copil anul viitor, când vom fi deja mutați împreună. Uite, vine ziua ta. Știi ce, o să-ți fac cadou o programare și banii necesari pentru avort”.

Mihaela se uita la Silviu și se gândea că e ireal ce trăiește. Omul care zicea că o iubește și vrea o relație pe termen lung, brusc dă bir cu fugiții. Și nu doar că dă bir cu fugiții, dar îi oferă o programare la avort de ziua ei, „din dragoste”.

Mihaela se uită la el și zice: „Cum poți să îmi spui așa ceva? Așa mă iubești tu pe mine? Mă pui să omor copilul nostru de ziua mea? Așa mă respecti tu pe mine, călcând în picioare sentimentele și existența mea? Nu-ți dai seama că avortul o să mă distrugă pe mine ca femeie, că nu voi mai fi la fel după? Ce fac dacă mă apucă depresia? Ce fac dacă nu mai pot să am alți copii? Cine îmi alină mie durerea pierderii copilului meu? Știi ceva? Bărbații vin și pleacă. Un copil oferă dragoste necondiționată. Dacă vrei să pleci, pleacă, dar nu mă obliga să renunț la copil pentru tine, că asta e o prostie”.

Silviu a plecat. Frica de responsabilitate a fost mai puternică decât ceea ce părea și numea dragostea pentru Mihaela. Când a rămas singură, complet lipsită de sprijinul partenerului și de cel al părinților, pe Mihaela a apucat-o disperarea. S-a tot gândit ce să facă. Poate că avortul l-ar fi adus înapoi pe Silviu și totul ar fi fost ca înainte, dar cum să îi ia viața copilului ei pentru că un bărbat o șantajează cu asta?

Într-o dimineață s-a trezit și a zis: „Dumnezeu m-a ajutat de multe ori în viață. O să merg la biserică să vorbesc cu un preot”. Biserica la care a mers era deschisă. Ajungând acolo își repeta încontinuu: „Doamne, dă-mi un semn și spune-mi ce să fac”.

Preotul spovedea. Când Mihaela i-a povestit prin ce trece, preotul a ascultat-o și a încurajat-o mult să meargă mai departe în mod firesc, să ocrotească viața din pântecul ei, pentru că unde Dumnezeu a pus viața nimeni nu are dreptul să intervină. „Dumnezeu ți-a dat copilul. Tot Dumnezeu îți va da și cu ce să îl crești. Nu îți face griji, draga mea!”

La finalul discuției, i-a făcut cunoștință cu o doamnă pe nume Mihaela, o femeie care a susținut-o mult pe tânăra mămică. Au vorbit în fiecare zi la telefon, s-au întâlnit. Pentru ea a contat enorm. Într-o zi, doamna Mihaela a găsit din întâmplare site-ul Centrului „Sfânta Împărăteasă Elena” din București și a încurajat-o să sune la linia verde 0800.070.013.

Peste mai puțin de nouă luni de zile, în august 2021, Mihaela a născut un băiețel. Sprijinul oferit Mihaelei a făcut diferența între viață și moarte. ■

Situația avorturilor și nașterilor în România în perioada 1990–2020

Statisticile acestea se referă doar la spitalele de stat și nu includ: numărul avorturilor realizate în clinicile private după 1990, numărul avorturilor medicamentoase, numărul avorturilor făcute de românii plecați la muncă în străinătate.

An	Număr avorturi ^[1]	Nr. copii născuți vii ^[2]	Număr sarcini	Procent avorturi	Procent nașteri	Reprezentare grafică
1990	992.265	314.746	1.307.011	76%	24%	
1991	866.934	275.275	1.142.209	76%	24%	
1992	691.863	260.393	952.256	73%	27%	
1993	585.761	249.994	835.755	70%	30%	
1994	530.191	246.736	776.927	68%	32%	
1995	502.840	236.640	739.480	68%	32%	
1996	455.340	231.348	686.688	66%	34%	
1997	346.368	236.891	583.259	59%	41%	
1998	270.930	237.297	508.227	53%	47%	
1999	259.266	234.600	493.866	53%	47%	
2000	257.267	234.521	491.788	52%	48%	
2001	253.426	220.368	473.794	54%	46%	
2002	246.714	210.529	457.243	54%	46%	
2003	223.914	212.459	436.373	51%	49%	
2004	189.683	216.261	405.944	47%	53%	
2005	162.087	221.020	383.107	43%	57%	
2006	149.598	219.483	369.081	41%	59%	
2007	136.647	214.728	351.375	39%	61%	
2008	127.410	221.900	349.310	37%	63%	
2009	115.457	222.388	337.845	34%	66%	
2010	101.271	212.199	313.470	32%	68%	
2011	102.896	196.242	299.138	34%	67%	
2012	87.477	201.104	268.191	30%	70%	
2013	85.742	214.932	268.055	30%	70%	
2014	77.806	202.501	280.307	28%	72%	
2015	70.447	206.190	276.637	26%	74%	
2016	63.085	209.641	272.726	23%	77%	
2017	55.931	214.928	270.859	20%	80%	
2018	52.018	206.575	258.593	20%	80%	
2019	47.167	203.109	250.276	19%	81%	
2020	31.681	201.849	233.530	14%	86%	
Total 1990-2020	8.139.482	6.986.847	15.073.320	54%	46%	

Sursa datelor:

^[1] Institutul Național de Statistică, 2022, Baza de date Tempo-Online, „Înteruperi de sarcină, pe grupe de vârstă” și „Născuți vii pe județe și localități”, online la <http://statistici.insse.ro:8077/tempo-online/#/pages/tables/insse-table>

^[2] Institutul Național de Statistică, „Anuarul Demografic al României”, ediția 2015, Mișcarea

naturală a populației. Notă: Născuții-vii din anii 2012 și 2013 nu includ născuții-vii din străinătate. Datele din 2013 au fost rectificate față de cele publicate anterior. Din acest motiv, datele nu sunt comparabile cu anii precedenți. Începând cu anul 2014 sunt incluși numai născuții-vii cu reședința obișnuită în România. ■

Ioana Lupașcu: „Am regretat mereu avortul făcut. Un copil nu vine să încurce viața cuiva, ci să i-o așeze și să i-o înfrumusețeze”

Ioana Lupașcu a ales să vorbească public despre drama avortului, pentru a sprijini alte femei să urmeze o cale diferită și să aleagă viața. După avort, relația cu tatăl copilului s-a destrămat. Mai mult de 10 ani nu a vorbit aproape cu nimeni despre durerea ei.

La momentul la care s-a întâmplat să recurg la avort, fiind și foarte tânără, la începutul anilor '90, nu existau centre de consiliere sau eu nu știam de existența lor. Nu era un subiect adus în discuție în societate. Era privit ca pe o eliberare, însă la momentul acela nu știam că, de fapt, va fi o încarcerare a propriului suflet. Eu n-am înțeles acest lucru de la început, ci mult mai târziu.

Aveam 19 ani, eram la începutul facultății. M-am temut, iar toți cei din jurul meu mi-au spus că îmi va fi greu să îmi continui studiile, că voi fi privită ciudat în societate pentru că rămăsesem însărcinată nefiind căsătorită. După ce m-am maturizat și am privit în trecut, mi-am dat seama că puteam să îmi continui școala în timp ce îmi creșteam copilul.

Un copil nu vine să încurce viața cuiva, ci să i-o așeze și să i-o înfrumusețeze. Fiecare copil vine în lume cu îngerul lui păzitor, cu sprijin și ajutor de la Dumnezeu.

Am regretat mereu avortul făcut, care nu a lăsat urme fizice, cum se întâmplă în alte cazuri. Mi-am dat seama că motivul care stă la baza

avortului este acela care nu se va împlini niciodată în viața omului – nu poți să construiești nimic având la bază o astfel de crimă teribilă. Avortul este o crimă, lucru de care eu n-am fost conștientă la vârsta de 19 ani.

Este ca și când am înjunghia un copil mic pe stradă. Ni se pare de necrezut ca cineva să facă acest lucru, dar de fapt asta se întâmplă în timpul unui avort: un copil fără apărare este omorât cu brutalitate pentru un motiv anume al mamei, al tatălui sau al celor din jur.

Eu am făcut asta pentru studii, pe care le-am terminat, dar nu le-am putut folosi niciodată, iar acesta este un lucru drept și firesc, pentru că Dumnezeu este drept. Știu multe alte motive care pot sta la baza avortului: pentru iubirea unui bărbat, dar se poate ca relația să nu meargă și se destramă; pentru carieră, care nu se va împlini în felul dorit, fiindcă pe un asemenea sacrificiu nu se poate construi nimic.

Avortul este teribil și te lipsește pe tine, ca mamă, de miracolul vieții care se naște din tine. ■

Arta – poezie, revelație, vindecare și sens

Jonathan și Elisabeth Jackson

Familia Jackson: Jonathan, Elisabeth, Caleb, Anastasia și Titus. O familie frumoasă de artiști, un model de unitate, de dragoste, de asumare și trăire a credinței ortodoxe în Hristos. Întreaga familie a primit botezul în Biserica Ortodoxă în Sâmbăta Mare a anului 2012. Jonathan este câștigătorul a cinci premii Emmy, este interpretul formației Enation, însă pentru el, actoria și muzica sunt mijloace de a promova frumosul. Îi mulțumim lui și soției sale pentru amabilitatea de a ne oferi un interviu, din care vom reda mai jos câteva fragmente.

Vă rog să ne descrieți anii copilăriei alături de familia dumneavoastră. Ce anume v-a influențat formarea religioasă în tinerețe?

Jonathan: Copilăria mea s-a schimbat radical la vârsta de 11 ani, când m-am mutat la Hollywood. Din primii zece ani ai copilăriei am amintiri foarte frumoase. Nu știu cum este în România, dar în America astăzi copiii nu mai au ocazia să petreacă afară singuri, pentru că nu este un mediu foarte

sigur. În vremea copilăriei noastre, ieșeam câte cinci-șase ore afară, ne plimbam, ne jucam în pădure, inventam povești și multe alte activități. Exista și un sentiment al apartenenței la familie, sentimentul că aparțin unei generații, părinților, bunicilor, străbunicilor mei, și că am o legătură cu trecutul. Părinții ne-au învățat, pe mine, pe fratele și sora mea, despre dragostea lui Dumnezeu, pe care au reușit să-L aducă în viața noastră. Pe la 12 ani, am avut o întâlnire cu Hristos care a

schimbat totul, și asta s-a întâmplat la Hollywood. Într-o seară, ascultam niște casete cu predici, iar una dintre ele aparținea unui pastor evanghelic din Australia, despre sfințenia lui Dumnezeu și mândria din inima omului, despre cât de greu este să Îl impresionăm pe Dumnezeu sau să trăim la un anumit standard doar prin propriile noastre puteri. Am avut această dublă revelație despre cât de departe eram de Dumnezeu și, totodată, cât de păcătos eram, lucru pe care nu-l înțelesesem niciodată pe deplin. În același timp, am trăit și revelația de a fi totuși cunoscut și iubit de Dumnezeu.

Am început să-mi conștientizez gândurile, să constat că îmi judecam pe oameni, să văd lipsa de iertare și amărăciunea pe care o aveam față de ei. Cu toate acestea, a existat și acel sentiment de plină-tate a harului. Cu cât citeam mai mult din Sfintele Scripturi, îmi spuneam că este imposibil să împlinești ce scrie acolo. Iar în acele momente, Duhul Sfânt îmi șoptea în inimă: „Exact asta îmi doresc să simți. Vreau să simți imposibilul ca să poți primi harul Meu”. Acesta a fost începutul schimbării tuturor lucrurilor. Noi nu aveam o biserică de care să aparținem cu adevărat, la început ascultam doar casete și predici. Și apoi am descoperit scrierile lui C.S. Lewis și ale lui G.K. Chesterton și citeam mult din Sfintele Scripturi. Lucram la Hollywood și citeam aceste cărți în cabină și în rulota mea. Era modul în care Dumnezeu mă ținea în starea de trezvie și sănătate sufletească.

Elisabeth: Când aveam opt ani – vârsta inocenței, la care Îl primești pe Hristos mai ușor, am urmărit *Romeo și Julieta* și *Iisus din Nazaret*, regizate de Franco Zeffirelli, și am rămas impresionată de expresia dragostei adevărate. Momentul Bunei Vestiri a fost atât de puternic pentru mine, încât am simțit că Dumnezeu îmi spune: „Așa ești tu, ca fiică a lui Dumnezeu, în genunchi, ascultându-l pe Cel Atotputernic”. Privind în urmă, realizez că Dumnezeu a vrut să-mi spună cine sunt cu adevărat în Hristos, să-mi descopere adevărata identitate.

Era modul Lui de a vorbi cu mine. Mi-a schimbat viața și mi-a arătat ce îmi doresc cu adevărat. Credeam că trebuie să fiu actriță, însă aceasta a fost doar călătoria care m-a condus la întâlnirea mea cu Hristos. Prin anii '90, când eram la Hollywood, eram flămândă după ceva de ordin spiritual. În Los Angeles, la fiecare colț existau cabinete de medium și locuri unde puteai să-ți ghicești viitorul, iar yoga era în plină ascensiune. Mulți oameni se îndepărtează de credință în lipsa unei vieți duhovnicești. După aproape șase ani în

care am încercat toate aceste idei și spiritualități New Age, m-am prăbușit pentru că nu au reușit să-mi împlinească sufletul. În cele din urmă, am căzut în genunchi și am strigat la Dumnezeu. A fost ca și cum Dumnezeu m-a trezit un pic. Mai târziu, creștin fiind, înțelegi că ai de fapt de-a face cu spirite necurate, demonice, care sunt înșelătoare și care te fac să te simți ca și cum totul e în regulă.

De ce ați ales actoria? Ce v-a determinat să continuați în acest domeniu?

Jonathan: Am ales actoria, dar simt în sufletul meu că ea nu ocupă un loc central. Cred că artele, în sens mai larg, sunt cele cu care rezonăm mai mult, fie că este vorba de muzică, literatură, actorie sau altele. Cred că există o posibilitate de a ajunge la inimile și sufletele oamenilor prin parabole și povești, care ne pot uni. Dar sunt și multe elemente dificile, cu încărcătură spirituală, pe care aceste lucruri le implică.

Elisabeth a menționat modul în care două filme i-au mișcat inima. Și eu am experiențe similare. Un film ca *Inimă neînfricată*, al lui Mel Gibson, care mi-a readus în atenție valoarea sacrificiului de sine, curajul și, deși nu știam asta la momentul respectiv, filmul se apropie foarte mult de ecranizarea portretului martirilor. Iar *Ultimul mohican* are câteva momente asemănătoare cu cele din viața Mântuitorului Hristos, de sacrificiu de sine al eroului principal. Aceste lucruri mi-au oferit perspectiva asupra a ceea ce înseamnă să protejezi și să iubești. Și cred că filmul, ca orice tip de artă, are potențialul unui catharsis. Cred că operele de artă, în general, pot contribui la vindecare. Singurul lucru care îi poate ajuta pe oamenii care au trecut printr-o traumă este frumusețea. Din păcate, ma-

„Vreau să simți imposibilul ca să poți primi harul Meu.”

JORITATEA filmelor și emisiunilor TV se încadrează în alte tipare, cu scene de violență și sex sau orice alt fel de vulgaritate. Ele au un anumit grad de propagandă și de spălare a creierului.

Ca familie, suntem și mai recunoscători pentru biserică, pentru că există icoane sfinte care au rolul de a combate fluxul constant de imagini profane. Sfintele icoane inspiră o stare de liniște și calm. Există o liniște și o tăcere în biserică ce nu se schimbă odată cu trecerea timpului. Indiferent

de haosul din jurul nostru, ne putem odihni sufletește prin simpla prezență în fața icoanelor și a sfinților. Pentru că atunci când intrăm în biserică, îi primim pe sfinți și primim Sfânta Împărtășanie sau spovedanie, mintea poate fi cu adevărat refăcută și vindecată.

Indiferent de haosul din jurul nostru, ne putem odihni sufletește prin simpla prezență în fața icoanelor și a sfinților.

Elisabeth: Oamenii nu înțeleg cât de traumatizante au devenit filmele și televiziunea. Ele pot provoca traume copiilor și adolescenților prin violență și imagini întunecate, dar mai ales prin imoralitatea sexuală. Sunt ca o armă încărcată care stă în permanență îndreptată spre lume. Oamenii se obișnuiesc atât de mult cu ea încât nici măcar nu mai cred că este distructivă.

Ați scris o carte, „Misterul Artei. Devenirea unui artist după chipul lui Dumnezeu”. Există un mister al artei?

Jonathan: Un mister nu poate fi surprins cu adevărat. Îmi place acest citat din Sfântul Porfirie: „Cine vrea să devină creștin trebuie să devină mai

întâi poet”. Cred că arta este un meta-limbaj. Artă este o limbă pe care o vorbim și pe care conversația obișnuită nu ne-o poate oferi, fie că este vorba de muzică, de o icoană sfântă, de literatură sau de oricare alt tip de artă.

Există o experiență pe care o putem trăi în artă, iar aceasta înseamnă poezie, revelație, vindecare și sens. Acestea reflectă întrucâtva ceea ce ne poate oferi o adevărată operă de artă. Este căutarea sensului vieții. Cu toate acestea, arta rămâne o taină, deoarece conține în sine elemente aflate dincolo de capacitatea noastră de a le înțelege pe deplin. Artă ar trebui să devină, poate dintr-o perspectivă spirituală, un sacrificiu de sine și de mijlocire pentru viața lumii, iar artistul, un om care se roagă.

Care a fost momentul în care v-ați simțit atras de Ortodoxie? Și care credeți că este specificul Ortodoxiei?

Jonathan: M-am simțit atras de Ortodoxie înainte de a ști că există Biserica Ortodoxă. Am citit scrisorile Sfinților Ignatie al Antiohiei și Clement al Romei și ale altor Părinți ai Bisericii, dar tot nu știam despre Biserica Ortodoxă. În timp ce strigam către Dumnezeu, mă simțeam destul de

deznădăjduit și întrebam: „Unde este Biserica Ta?”. Iar răspunsul a fost: „Privește Marea Schismă”. De îndată ce am aflat ce s-a întâmplat la Marea Schismă, a fost ca și cum tot ce s-a petrecut în cei patru ani de căutare să se clarifice. Am descoperit cartea *The Orthodox Church (Biserica Ortodoxă)*, scrisă de părintele John Anthony McGuckin, și nu m-am mai putut opri din citit. Apoi am citit *Biserica Ortodoxă* de Kallistos Ware și *Muntele tăcerii*. I-am spus soției mele, Elisabeth: „Ascultă, o să sune foarte ciudat, dar cred că Biserica Ortodoxă este Biserica adevărată”.

Apoi am descoperit frumusețea din cadrul Bisericii ortodoxe. Deși exista o mulțime de lupte, era atât de multă frumusețe – misticismul trinitar, viața de rugăciune, de pocăință și de smerenie. Nu este doar teologie intelectuală, sistematică. Este mistică. Este relație, este o întâlnire cu Duhul Sfânt. Când am citit la Sfântul Atanasie *Despre întruparea Cuvântului*, m-am gândit: „Nu cred că am fost vreodată cu adevărat creștin”. Adică, am fost, dar m-a făcut să simt că nu am fost cu adevărat creștin, dacă asta înseamnă să fii creștin. Este ca acea comoară ascunsă într-o țarină despre care vorbește Hristos. Asta este cu adevărat Biserica Ortodoxă, Biserica Una, Sfântă, Catolică și Apostolică. Îmi amintesc că am fost la vecernia din Duminica Ortodoxiei, când preoții declară „aceasta este credința Apostolilor, aceasta este credința care susține universul”. A spune Crezul în Biserica Ortodoxă este o minune. Să te apropii de Sfântul Potir și să știi că din acesta se împărtășesc nu numai toți ceilalți creștini ortodocși din întreaga lume, ci și din toate timpurile. Ai parte de multă frumusețe și slavă. Este dincolo de cuvinte.

Este atât de mult mister în Biserica Ortodoxă! Iar una dintre cele mai profunde sau evidente dovezi ale Bisericii sunt sfinții. Dacă Biserica Ortodoxă ar avea un singur sfânt, ar fi de ajuns. Dar Dumnezeu ne-a dat atât de mulți! Avem nevoie de ei mai ales în aceste vremuri. Cred că în Biserica Ortodoxă există o unicitate și o frumusețe deosebită în jurul acestor două lucruri care se manifestă în viețile sfinților: iubirea față de vrăjmași și smerenia asemenea lui Hristos. Și poate că cel

mai bun mod de a înțelege ce este Ortodoxia este întâlnirea cu acești sfinți.

După Sfânta Împărtășanie totul pare mai luminos. Cred că avem o nevoie enormă de vindecare.

Cât de importantă este prezența unei mănăstiri ortodoxe în mijlocul lumii occidentale?

Jonathan: Cred că prezența mănăstirilor ortodoxe, în special în Occident, este vitală în acest moment. Când am vizitat o mănăstire pentru prima dată, am avut o experiență foarte profundă, pentru că există un proces de vindecare ce are loc într-un astfel de lăcaș.

La prima vizită în Sfântul Munte, un bătrân mi-a zis: când o persoană căsătorită vine într-o sfântă mănăstire, va pleca cu căsnicia întărită. Ce taină minunată! Călugării trăiesc viața monahală și dau vitalitate căsătoriilor! Pentru oameni, este o binecuvântare să poată intra într-o mănăstire și să simtă pacea, calmul, rugăciunea și liniștea de acolo. Este ca și cum sfințele mănăstiri țin lumea departe de haosul total.

Ce schimbare putem aduce pentru a face această lume mai bună?

Jonathan: Ar trebui să punem accentul pe ceea ce Sfântul Serafim de Sarov spune: „Dobândește Duhul Sfânt și mii de oameni din jurul tău se vor

mântui”. Aici este ceva foarte profund și adevărat. Iar Sfântul Siluan ne spune că există o modalitate de a ști dacă Îl avem pe Duhul Sfânt – dacă ne iubim dușmanii. Iubirea de vrăjmași și smerenia asemenea lui Hristos sunt ceea ce lumea trebuie să vadă. Sunt lucruri reale, pentru că nu ne putem preface. Trebuie să te lepezi de sine pentru a experimenta harul Duhului Sfânt.

Ortodoxia este o taină și o întâlnire. Lupta noastră cu depresia are în centru lipsa de sens.

Cum putem face față astăzi depresiei și tristeții?

Elisabeth: Am avut de-a face cu crize de depresie și a trebuit să ajung la rădăcina ei, pentru că a apărut în viața mea în momentele cele mai fericite. Creșteam în credința ortodoxă, aveam o familie frumoasă și aveam slujbe bune. Vorbeam pe atunci cu un călugăr din Muntele Athos și i-am spus: „Am nevoie de ajutor. Nu știu de ce am crize de depresie”. Iar el mi-a spus: „Nu-ți face griji! Hristos te va vindeca, dar este un proces diferit pentru fiecare om în parte”. Am descoperit că atunci când depresia se abătea asupra mea, nu aveam nevoie de medicamente, ci de terapie harică, aveam nevoie să merg la un preot și să las să iasă unele lucruri la iveală prin spovedanie. Iar

lacrimile mele spălau orice anxietate. Și apoi mă simțeam din nou bine, fericită și ușoară.

Sfânta Împărtășanie m-a ajutat, pentru că după ce primim Sfintele Taine totul pare mai luminos, lumea este diferită. Cred că noi am acumulat prea multă cunoaștere a răului. Oamenii nu au avut cu adevărat șansa de a se vindeca și avem o enormă nevoie de vindecare.

Jonathan: În general, lupta noastră cu depresia are în centru lipsa de sens. Am multă empatie și compasiune pentru oamenii care se simt singuri, pentru că se luptă. Hristos dă sens vieții. Există și o rugăciune frumoasă: „Doamne Iisuse Hristoase, Cel ce ești plinirea tuturor bunătăților”. Fără Hristos, nici măcar lucrurile bune nu-și pot avea împlinirea. Cred că în societatea și cultura noastră există o mare izolare. C.S. Lewis spunea: „Citim ca să aflăm că nu suntem singuri”. Nu știu cum ar fi fost viața mea dacă nu aș fi reușit să intru în legătură cu oameni din trecut, prin lectură.

Cum ați experimentat Taina Căsătoriei în Biserică?

Jonathan: Am fost căsătoriți mulți ani înainte de a deveni ortodocși. Iar după ce am devenit ortodocși, un preot care ne este foarte apropiat a spus: „Puteți să vă binecuvântați căsătoria în Biserica Ortodoxă”. Acasă, am o fotografie cu botezul meu ca protestant. În momentul în care am primit

botezul ortodox, preotul a spus:

„Îți amintești de poza aceea de pe perete? Aceasta este împlinirea ei”. Și acest lucru l-am simțit și cu binecuvântarea căsătoriei în Biserică. Nu este ca și cum nu am fi fost căsătoriți înainte, ci că acum este împlinită.

Cum vă trăiți credința în familie? Ce face ca dragostea dintre voi doi și copii să fie atât de solidă?

Elisabeth: Cu cât trăiesc mai mult ca un creștin, cu atât mai mult copiii sunt martori ai acestui lucru. Atunci când mă vor vedea plângând în biserică, sau mergând la spovedanie, sau pierzându-mi cumpătul și încercând să mă stăpânesc – vor înțelege că mama își lucrează mântuirea. Dragostea și respectul pe care le avem, pacea de după o ceartă, toate acestea fac parte din trăirea credinței în familie.

Fundamentul iubirii noastre este binecuvântat de Hristos. Atunci când cei doi soți se iubesc, copiii se simt în siguranță, fericiți și mulțumiți. Suntem

foarte apropiați în familie, pentru că există multă comunicare. Iar pentru adolescenți este o perioadă dificilă, întrucât trebuie să Îl găsească pe Hristos pentru ei înșiși. De aceea, uneori, discutăm până târziu în noapte despre lucruri pe care ei nu le pot înțelege. Dar există atât de multă dragoste și încredere între noi! Aș spune că dragostea pentru Hristos, dragostea dintre soț și soție, comunicarea și viața în Biserică ne sunt principiile.

Jonathan: Nu suntem o familie perfectă, dar, prin harul lui Dumnezeu, vrem ca locuința să fie o extensie a Bisericii, un loc de vindecare, un loc de iubire pentru Dumnezeu. La Sfânta Liturghie sau în rugăciunile noastre personale, Dumnezeu lucrează în fiecare dintre noi, individual și ca familie, dincolo de ceea ce putem înțelege cu mintea. Dacă o familie respectă viața liturgică doar în exterior, dar nu are o viață interioară, de comunicare, dragoste și răbdare unii cu alții, atunci viața în Biserică poate deveni superficială și se poate produce o deconectare între noi.

Ce valori transmițiți copiilor dumneavoastră?

Jonathan: Un lucru important este să nu ne plângem și să nu cedăm în fața plictiselii. Pe lângă acestea, să vorbim cu respect unii cu alții. Ceea ce sperăm să transmitem copiilor noștri este o dragoste autentică, adevărată pentru Hristos, pentru Sfânta Sa Biserică și pentru sfinți, să fie orientați spre veșnicie și nu spre cele deșarte. Dar toate, cu echilibru. Vrem ca ei să fie capabili să trăiască în lume, dar să nu fie ai lumii. Un alt lucru pe care îl spunem copiii noștri este că nu orice gând este gândul tău. Trebuie să-l aduci în ascultare de Hristos. Încercăm să vorbim cu ei despre lucrurile chibzuite temeinic: „Gândește-te la consecințe. Gândește cinci pași înainte – este asta ceea ce vrei?”. Prin harul lui Dumnezeu, încercăm să fim clari și fermi în privința învățăturilor lui Hristos și ale Bisericii. Una dintre ele este să iubim lumea. Să fim clari și cu privire la ceea ce este adevărul. Să iubim, să nu condamnăm pe nimeni și să spunem că oricine se poate lupta cu orice. Aceștia ar putea ajunge la porțile raiului cu mult înaintea mea și aș vrea să pună o vorbă bună pentru mine acolo: „Nu m-a condamnat, nu m-a judecat. Așa că, Doamne, fii milostiv față de păcatele lui”. Hristos ne învață: „Cel care este fără de păcat să arunce primul piatră”. Îi învățăm să nu condamnă niciodată oamenii, să rămână credincioși și să condamnă ceea ce nu face parte din învățătura lui Hristos.

Aveți un mesaj pentru adolescenții din ziua de azi?

Jonathan: Un singur lucru aș spune: să îi tratăm cu mai mult respect și să credem că sunt capabili de mai mult decât credem noi. Cu cât vor avea această viziune a curajului, cu atât mai mult ar putea fi impulsionați de acest lucru.

Elisabeth: Când văd adolescenți cu probleme, simt multă dragoste față de ei și îmi vine să îi îmbrățișez. Vreau ca ei să se deschidă față de mine și nu să se teamă. Pentru că eu m-am îndepărtat de Dumnezeu odată, simt că vreau să-i ajut în orice

Tinerii au nevoie de curaj. Ei sunt capabili de mai mult decât credem noi.

fel pot, să-i inspir să caute adevărul din toată inima, înainte de a accepta ideile și îndochinările lumii. Fiți sinceri cu voi până la capăt, pentru că atunci veți găsi adevărul și libertatea. Dacă vreți un viitor bun, căutați adevărul, nu doar ascultați ceea ce spunem noi. Căutați și veți găsi! ■

Interviu realizat de protos. Gherasim S. și monah Artemie C.

Cultura.

Slujire, talent, har și strădanie

Costion Nicolescu

Cercetător științific în cadrul Muzeului Țăranului Român din București, doctor în teologie la Institutul de Teologie Ortodoxă „Saint-Serge” din Paris, scriitor și etnolog de prestigiu, Costion Nicolescu este un intelectual fin care a avut parte în viață de multe întâlniri providențiale ce l-au ajutat să devină omul care este astăzi.

Ce v-a ajutat să vă formați în viață? Care au fost lucrurile, momentele sau persoanele care au contat cel mai mult?

M-a ajutat educația în sensul bunului simț pe care am primit-o de la părinții mei în cei șapte ani de acasă. M-a ajutat (deși unii ar putea judeca împotriva) o anumită cumințenie funciară pe care Dumnezeu a sădit-o în mine. M-a ajutat anturajul colegilor, care a fost unul stimulat, ce a provocat o bună și prietenească concurență culturală. M-a

ajutat dragostea mea pentru poezie. M-a ajutat întâlnirea cu soția mea. M-a ajutat cel mai mult întâlnirea cu Dumnezeu, Care apoi avea să mă pună în destule situații, mai mult sau mai puțin dificile, cu încărcătură pedagogică la scara ființei. În prelungire, m-a ajutat ființarea în Biserica noastră Ortodoxă. M-a ajutat întâlnirea cu Părintele Dumitru Stăniloae. M-a ajutat întâlnirea cu zeci de preoți minunați, mulți dintre ei sfinți. M-au ajutat cei doi copii dăruți de Dumnezeu.

L-ați cunoscut pe părintele Sofian Boghiu. Ce impact a avut acesta asupra vieții dumneavoastră?

Am participat în mai multe rânduri la slujbe oficiate de el la Mănăstirea Sfântul Antim în calitate de protos. Mai ales la slujbele de seară, la care atmosfera de rugăciune și de taină era copleșitoare. Era starețul Mănăstirii Antim, cu o aparență fragilă, cu o prezentare smerită, transmitea cu o forță incredibilă un sentiment de sfințenie funciara. Cuvintele-i erau măsurate, blândețea și fermitatea se însoțeau la el în chipul cel mai firesc. În plus, felul lui de a fi prezent te îndemna la o comportare asemănătoare, erau molipsitoare. Înfățișarea îi era cu totul mângâietoare, îndemnând la o credință trăită simplu și intens. Totodată, pentru mine, îmi părea a fi și o muștrare vie; străvedea în sufletul meu întreaga-mi micime duhovnicească. Era cu precădere un om al rugăciunii, mai mult decât unul al cuvântului predicat. Părea că orice ar fi făcut, în inima sa rugăciunea continua neîntreruptă și netulburată. Era înconjurat de un halou, unul palpabil parcă, care atunci când trecea pe lângă tine te atingea.

Ce ne puteți spune despre părintele Dumitru Stăniloae?

A fost un adevărat Everest al Teologiei, înțeleasă în sensul ei original, acela de convorbire cu Dumnezeu despre Dumnezeu întru Dumnezeu. Era un vulcan al iubirii de Dumnezeu, al iubirii de Biserică și al iubirii de oameni. Iubirea lui se revărsa firesc, binefăcătoare, spre tine, te lumina, te întărea, te ferecea. Îți venea să faci colibă în preajma lui, căci în preajma lui în preajma lui Dumnezeu și se părea a fi!

M-a cucerit la Părintele Dumitru Stăniloae teologia sa poetică. Era de o inteligență teologică incredibilă, ceea ce a condus la genialitatea și unicitatea multor formulări. Ne-a învățat că adevărul de credință și iubirea sunt deopotrivă și împreună nenegociabile. Vorba-i era așezată, parcă mereu punând temeinice temeuri. Dar deschiderea și interesul său nu rămâneau numai în zona teologiei, ci se întindeau spre varii domenii ale culturii din toate timpurile.

Prezența sa în altar era de o concentrare nesfârșită sau sfârșind în rai. Spunea că simte în preajmă prezența miilor de arhangheli și a zecilor de mii de îngeri și a heruvimilor cei cu ochi mulți și a

serafimilor cei cu câte șase aripi, care se înalță zburând, despre care ne spune la Sfânta Liturghie *Rugăciunea de sfințire a cinstitelor daruri*.

Era de o omenie fără margini. Simțeau dragostea sa cu adevărat părintească nu numai la nivel sacerdotal, dar și la cel mai pur și mai simplu nivel uman. Era fascinantă familiaritatea cu Dumnezeu, prezența continuă a lui Dumnezeu cu el.

Vă rugăm să ne vorbiți despre geneza creștină a folclorului românesc. Ce legătură există între folclorul românesc și tradiția creștină?

Faptul că poporul român s-a născut creștin este o realitate istorică, atât în plan etnic-biologic, cât și în plan spiritual metafizic. Nu au existat români necreștini. Românii nu sunt un desant etnic picat din cer. Ei vin din amestecul și asimilarea biologică și culturală a multor etnii, în proporții diferite, cu contribuții diferite, toate asimilate în ceea ce numim generic *români și spirit românesc*, într-o perioadă destul de tainică și de puțin cunoscută de formare pe care unii cercetători au numit-o protoromânism sau străromânism. Istoricul martir Gheorghe Brătianu vedea în formarea poporului român „o enigmă și un miracol”. Ceea ce face ca un neam să răzbată și să se acrediteze în istorie este cultura dezvoltată de el. Toate aceste componente etnice care au contribuit la formarea poporului român au fost precreștine, păgâne. Intrând în creuzetul care au condus la formarea poporului român, ele au îmbrăcat veșmântul spiritual creștin, chiar dacă unele elemente ale păgânismului au persistat. Dar și majoritatea acelorora au fost încreștinate. Biserica și satul au mers împreună. Satul a fost în chip copleșitor furnizorul de oameni al monahismului; monahismul nostru a fost unul de

inspirație și de factură țărănească. Putem considera că monahismul românesc, în marile mănăstiri, a constituit elita intelectuală a țărănimii române.

Tradiția creștină preromânească, ca să-i spunem într-un fel, puțin forțat, a fost prezentă ca un element constitutiv al genezei poporului român, ca atare și al tuturor manifestărilor care intră în ceea ce acoperă termenul de *folclor*. Tradiția creștină a devenit de la început și *lege românească, rânduială* de viață. Cultura țărănească română a exprimat cu strălucire spusa lui Feodor Dostoievski, aceea că „Frumusețea va mântui lumea!”, însușită și de Horia Bernea atunci când l-a considerat cu geniu pe țaranul român. Pe urmele tatălui său, a lui Ernest Bernea...

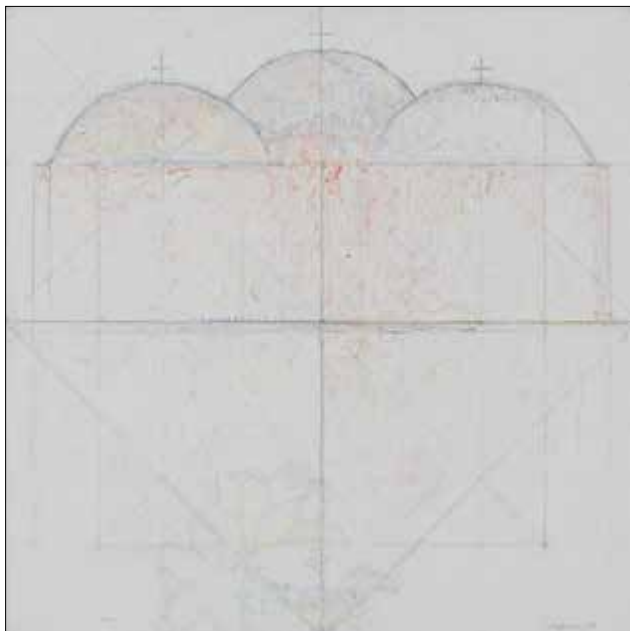
Ar putea folclorul să nască în tineri un sens?

Mă întorc la termenul de *folclor*. Așa cum se reflectă el public astăzi, nu poate avea un impact considerabil, pentru că este cultură devenită spectacol. Uneori poate fi și tratat cu seriozitate, dar de cele mai multe ori este „distracție”. Este bun pentru petreceri câmpenești și pentru desfătarea unor oameni care nu sunt preocupați să caute la rădăcini. Scandalizat și întristat, Horia Bernea a scris la un moment dat un foarte vehement text critic la adresa unor astfel de manifestări, care adesea frizează kitschul și jignesc adevărata cultură țărănească.

Cea care l-ar putea ajuta pe un tânăr din zilele noastre într-un regăsirea unui sens cu filon național în viața sa, care să implice cu necesitate și iubirea de Patrie, ar putea să fie cunoașterea apropiată a culturii țărănești, în toată profunzimea universului ei ideatic și în măiestria exprimării ei artistice. În principal, cunoașterea istoriei naționale, cu parcursul ei de jertfe, de biruințe și de eșecuri, precum și cunoașterea culturii naționale în excelența ei, în deplinătatea ramurilor ei, ar trebui să ajute la trezirea în sinea omului a unui sentiment de iubire de Patrie. Dacă ajungi să înțelegi ce este Patria, anume pământ al părinților tăi înșămânțat cu

oase-moaște și stropit cu sânge-jertfă, nu poți să nu o iubești. Dacă însă îi ignori istoria și cultura, atunci ea nu există pentru tine, te mulțumești cu noțiunea de stat și cu cetățenia, lucruri cu caracter administrativ teritorial, și doar în foarte mică măsură spiritual.

Îndemnul meu pentru tineri este să viziteze muzeele etnografice, fie ele pavilionare sau în aer liber, ca să vadă cultura țărănească în toată autenticitatea și splendoarea ei. Să citească mai mult din literatura de etnografie și folclor. Le-aș propune la loc de frunte pe Ernest Bernea, îndeosebi cu *Civilizația română sătească* și cu *Spațiu, timp și cauzalitate la poporul român*. Și neapărat cartea Părintelui Dumitru Stăniloae *Reflecții despre spiritualitatea poporului român*. Apoi, sunt texte țărănești de o frumusețe tulburătoare. Poezii, povești, basme, snoave, legende... Câtă filosofie subtilă a scos Constantin Noica din *Tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte!*

Treime, Horea Paștina, 2019

Cum vedeți posibilă rămânerea ca mădular în Biserică a tânărilor contemporan modern aflat mereu în fuga de trecut, nepreocupat de prezent, ci tot mai mult în căutarea unui viitor dezlănțuit de „limitările tradiționale”?

În primul rând ajungerea în Biserică este ceva tainic. Sigur, sunt unii care au un parcurs mai ușor, sunt și rămân în Biserică pe tot parcursul

copilăriei și al adolescenței. Probabil îi ajută mult mediul familial. Alții, cum este și cazul meu, vin în Biserică la o vârstă a maturității, în urma unor experiențe spirituale de viață și a unor descoperiri pe care le fac și care conduc în această direcție. Problema rămânerii în Biserică se pune într-adevăr mult pentru copiii și adolescenții zilelor noastre. Lucrul acesta se poate lesne observa din participarea la Sfânta Împărtășanie. Vedem puzderie de copii făcând-o, dar pe măsură ce cresc în vârstă numărul lor se împuținează drastic. Cu timpul, mulți se lasă răpiți de ofertele de distragere ale lumii sau de o propagandă materialistă ideologică anticreștină agresivă. Sigur, vârsta adolescenței își are oricum provocările ei. Credința este un

dar general, precum darul vieții. Dar ea este dată fiecăruia numai în stare de sămânță. Din varii motive, la unii această sămânță încolțește, crește, rodește, în măsuri diferite, iar la alții nu. Există în fiecare suflet o tânjire către Dumnezeu. Pesemne resimțim durerea despărțirii din Paradis. Urmând firul acestei chemări, unii găsesc comunicarea corectă și bine așezată cu El. Pe alții însă ea îi conduce, rătăcitor, la tot felul de idolatrii contemporane acaparatoare, înrobitoare. Cei care au în ei, lucrător, darul credinței se miră de cei care nu-l au și adesea se indignază pe cei la care el rămâne latent; la rândul lor, cei care îl ignoră se miră de cei care-l văd, considerându-i înapoiți.

Ca să ajungi în Biserică trebuie să duci până la capăt căutările ființei tale, iar lucrul acesta este posibil atât academicianului, cât și analfabetului.

Pentru a ajuta la rămânerea tinerilor în Biserică este necesar ca aceasta să-i fie prezentă și prezentată în toată atractivitatea ei. Să li se arate că tradiția, cu vechimea ei, rămâne ceva dinamic, mereu în creștere organică sub adierea Duhului Sfânt, Care nu și-a oprit lucrarea la vreun sinod sau altul din istoria Bisericii. Tradiția, așa cum este ea gândită și trăită în Biserică, nu este împotriva modernității, dar ea ajută la o bună evaluare a noilor propuneri, la o filtrare a lor pe baza unor juste criterii de valoare, inspirate de Hristos. Ca să rămâi mădular al Bisericii se cere cu necesitate să participi la viața ei liturgică comunitară. Să dai de frumusețea Ortodoxiei. Să realizezi o întâlnire cu Dumnezeu ca Persoană, deci una foarte intimă și foarte directă. Teama de Dumnezeu să-ți fie creatoare și constructivă, iar nu blocaj.

Mai este omul de azi interesat de lectură? Ce pierde un tânăr când ignoră actul lecturii?

Aparent, din cele pe care le aud și din unele pe care le și văd, omul de astăzi pare în general mai puțin interesat de lectură. Când văd în librării oferta extrem de generoasă de titluri în varii domenii, când văd îmbulzeala de la târgurile de carte, mi se pare că sunt totuși și semne bune. În ciuda unui incredibil progres tehnologic și al unei robotizări spectaculoase, omul contemporan pare să aibă tot mai puțin timp. Lectura bună cere efort, cere jertfă, cere concentrare, cere alocare de timp.

Împreună cu pictorul Horea Paștina

Cititorul bun ajunge să devină coautor, în sens mistic. După cum și credinciosul simplu din biserică nu este simplu spectator, ci, dacă se implică sufletește, devine co-slujitor.

O bună lectură este ziditoare de ființă. Ea ar trebui să o pregătească pentru o mai lesnicioasă întâlnire cu Dumnezeu. Lipsa de lectură lasă ființa necizelată, adesea chiar grosieră. Lecturile bune pot conduce la cunoașterea tainelor abisale ale tainicului suflet omenesc, la înțelegerea cât de cât a acestora, la trezirea unei milostiviri față de dramele omenirii și ale fiecărui om, la educarea întru a deveni om de atitudine și de acțiune pentru apărarea adevărului, dreptății, demnității umane, într-un cuvânt – întru facere de bine prin iubire de semen. În toate acestea se cuprinde și cunoașterea de sine, foarte importantă pentru fiecare dintre noi, pentru ca să ne împrietenim ziditor cu noi înșine și să știm cum să facem să rodească așa cum se cuvine talanții proprii.

Lectura este necesară și pentru o bună deprindere a minunatei limbi române. O limbă cu structură poetică și cu valențe teologice. Este tras deja un serios semnal de alarmă în ceea ce privește cunoașterea limbii române și modul ei de folosire astăzi. Limba este unul dintre principalele semne de identitate ale unui neam. Uzurparea limbii roade dramatic la rădăcina conștiinței etnice.

Se poate spune că există numeroși oameni admirabili care n-au lecturi, ba unii care nu au avut sau nu au nici măcar știință de carte. Lucrul acesta poate fi valabil în anumite contexte. Putea fi, de pildă, deplin valabil pentru țăran, care avea

știința unor altfel de lecturi, anume, în principal, din cartea Naturii, și care avea o conștiință a unei prezențe apropiate și personal comunicative a lui Dumnezeu în lumea care îl înconjura. Pe de altă parte, iarăși este valabil și faptul că lecturile nu sunt suficiente adesea spre a forma caractere. Pentru aceasta mai este nevoie și de altceva. De o sensibilitate a lecturii, de o sensibilitate a gândirii, de o sensibilitate a rezonanței. De a-L lăsa pe Dumnezeu să Se însoțească cu tine. Așa cum Își dorește El cu un drag infinit!

Cum vedeți tehnologizarea vieții? Duce ea la o degradare sau la un progres al vieții comunitare?

Tehnologia zilelor noastre este de-a dreptul copleșitoare. Multe par astăzi ieșite direct din science-fictionul de acum puține zeci de ani. Ne-am obișnuit să umblăm continuu cu astfel de produse și de obiecte și ni se pare că suntem oameni superiori, chiar dacă nu avem habar despre principiile lor de funcționare și nici despre ceea ce se ascunde în producerea lor.

Din păcate, tehnologizarea aceasta, deși este extrem de spectaculoasă și spunând ceva despre cât de minunat a făcut Dumnezeu intelectul uman, nu contribuie la sporirea comunicării adevărate dintre persoane. Dimpotrivă, deși cantitatea de comunicare, pe nenumărate canale, a sporit excesiv,

calitatea ei a slăbit îngrijorător. Ne scriem sute de mesaje, dar substanța lor este diluată. Până și formularea unor replici este tehnologizată, ca să nu ne mai obosem „să spunem cu cuvintele noastre”. Altădată scrisorile, care cereau și o anumită elaborare, erau mai rare, dar ce comunicări esențiale se făceau adesea prin ele! În principiu, tehnologizarea ar trebui să conducă la o ușurare a muncii, la oferirea posibilității de a aloca mai mult timp pentru sine, pentru suflet, pentru cunoaștere, pentru sporire spirituală. Or, se vede că nu este așa. Omul zilelor noastre nu este mai puțin obosit de truda sa decât cel din vremurile precedente, deși este clar că foarte multe lucruri le face cu mult mai mare înlesnire, datorită sculelor mecanizate, automatizate, robotizate. Și, totodată, nu are mai mult timp pentru cultivarea sa spirituală. Pe de altă parte, chiar și puținul timp câștigat este îndreptat spre „distracții”, deci nu spre zidire sufletească, ci spre risipire de sine.

Tehnologia servește, pe de altă parte, societății de consum, aflată, din păcate, mai mereu într-un consum exagerat și nejustificat vital. În plus, ea produce o întreagă industrie de mijloace de distragere a oamenilor de la preocupări existențiale substanțiale. Adevărul este că orice progres tehnologic vine la pachet cu o vădită tendință spre despiritualizare.

Tehnologizarea este un proces ce nu poate fi evitat și nici măcar încetinit. Va trebui să învățăm să conviețuim cu ea și să încercăm să o folosim convenabil supraviețuirii sufletului nostru.

Ați scris o carte cu titlul „Spre o cultură liturgică”. Ce înseamnă această expresie? Care considerați acum că trebuie să fie direcția culturii române?

A fost prima mea carte. Ea se încheia cu un text pe această temă. Următoarea mea carte (*Cine se teme de biserică?*) avea să înceapă cu un material intitulat *Spre o cultură euharistică*. Părea o treaptă mai sus, dar nu era decât o altă nuanțare al aceluiași aspect al culturii. Sigur, există o admirabilă cultură bisericească, dar nu la ea mă refeream. În realitate, mă gândeam mult la caracterul implicit liturgic și la aspectul oarecum euharistic al marii culturi a lumii. Pentru noi, pentru creștinii de succesiune apostolică, liturgicul și euharisticul merg împreună. Nu există liturgic fără ca el să conducă la euharistic, nu există euharistic care să nu aibă un parcurs liturgic. Acel „spre” ar fi cu dublă trimiteră: pe de o parte, îndreptarea culturii spre a fi cât mai liturgică, cât mai aproape de o rânduială creștină bine întemeiată; pe de alta, îndreptarea

iubitorului de cultură spre o astfel de cultură, cu caracter accentuat liturgic. Cultura nu își hrănește iubitorii fideli cu trupul și sângele lui Hristos, ea îi hrănește cu creații de geniu venite prin inspirație de la Duhul Sfânt. Majoritatea marilor creatori, fie ei creștini sau nu, recunosc că regăsesc în capodoperele lor mult mai mult decât și-au imaginat ei că pun și că spun.

În același timp, cultura autentică majoră va avea în sine un caracter euharistic, în sensul că se împarte multora în chip foarte personal și îi hrănește fără să se împuțineze, păstrându-și integralitatea, îi unește comunitar în ciuda diferențelor de receptare, participă la construcția lăuntrică a sufletelor lor într-o descoperire a lui Dumnezeu și întâlnirea cu El. Oameni ai Bisericii, îndeosebi clerici, sunt uneori prea restrictivi față de propunerile culturii laice, prea dispuși să găsească hibe, judecând în general cu instrumente critice inadecvate. Trebuie să vedem substratul creștin în orice capodoperă, oricât de adânc s-ar ascunde el, așa cum se cere să vedem chipul lui Hristos în orice semen, oricât de sărman ar fi el din punct de vedere spiritual. Și să recuperăm acel substrat spre folosul tuturor, al iubito-

rului de cultură, dar și al creatorului însuși. Avea dreptate Părintele Justinian Chira când observa: „În vechime orice carte era considerată sacră, chiar dacă nu avea nimic religios în ea și era citită și ascultată cu un fior de sfințenie, cu un mesaj trimis de undeva dintr-o lume aparte” (*Scrisoare către Ioan Alexandru*, din 11 februarie 1971).

Cuvântul de ordine al culturii ar trebui să fie slujire. Slujire plus talent plus har plus strădanie.

Ce așteptări aveți de la generația tânără de astăzi? Aveți nădejdi, temeri?

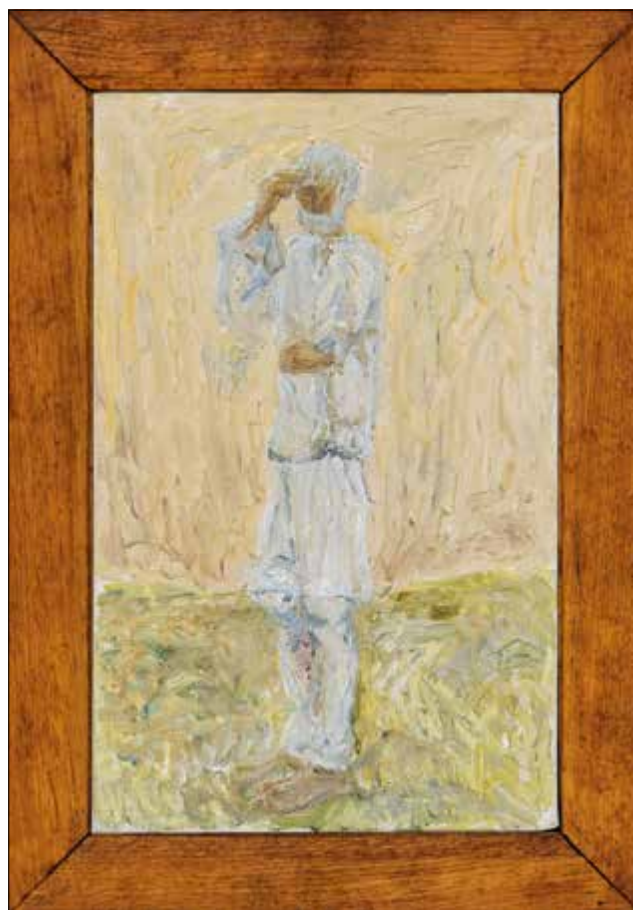
Așteptările mele sunt mai puțin importante, dar așteptările societății românești, la scara

istoriei, sunt majore. Singura speranță într-o bună evoluție la nivel de țară este mereu tânăra generație, calitatea ei. Ea este cea care urmează să se confrunte cu provocări inimaginabile. Unele fâțișe, altele perfide. Poate, în primul rând, cu provocările ideologice. Apoi cu provocările morale. Apoi provocările de comunicare. Apoi cu provocările ecologice, economice, sociale. Plus toată nebunia generată de ideologia *political correct*, în fapt de o incorectitudine totală. Toate acestea și încă și altele vor fi foarte greu de rezolvat și eventual de depășit.

Se cere o temeinică învățătură de carte, se cere onestitate, se cere implicare jertfelnică, se cere inteligență, se cere abilitate, se cere dreptă judecată. Și, sigur, s-ar cere, ca un coagulant pentru toate acestea, credință. Întemeiere pe valorile creștine și acționarea în virtutea lor.

Lumea, în evoluția ei istorică, are un caracter tot mai sinucigaș. O pândește însingurarea; ea se produce în ciuda îmbulzelii tot mai mari. Creștinilor le revine un rol major în a ține cât de cât trează conștiința lumii asupra valorilor inalienabile cu care ea a fost înzestrată de Dumnezeu. Așteptarea de la tânăra generație ar fi ca ea să fie una animată de o minimă credință, să aibă respect

pentru Hristos și învățătura Lui. Să dețină cât de cât o cultură generală. Să cunoască valorile create de neamul nostru și să lucreze într-o prezervare a lor, îndeosebi a spiritului lor. Să se angajeze pentru cauzele bune ale neamului. Toate cauzele bune sunt implicit creștine. Să nu se teamă și să nu dea înapoi când se va vedea minoritară. Să aibă ochi să vadă și urechi să audă. Să simtă lumea, cu corola ei de minuni. Să treacă de pojghița superficială a lucrurilor, nu fără să se bucure de frumusețea ei, atunci când ea există, și să își tragă seva spirituală din ceea ce este mai profund și mai autentic în Biserică și în Istorie. Și în felul acesta să înainteze cu implicare entuziastă într-o întâlnire totală și definitivă cu Hristos. ■

Țăran, Paul Gherasim

Moștenirea Mușatină – credință, cultură, istorie

În 2022, Arhiepiscopia Sucevei și Rădăuților a derulat programul manifestărilor aniversare „Moștenirea Mușatină – credință, cultură, istorie” prilejuite de 500 de ani de la sfințirea bisericii „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe” a Mănăstirii „Sfântul Ioan cel Nou” de la Suceava, 500 de ani de la sfințirea bisericii „Tuturor Sfinților” a Mănăstirii Părhăuți și 400 de ani de la sfințirea bisericii „Sfinții Apostoli Petru și Pavel” a Mănăstirii Solca.

Mănăstirea „Sfântul Ioan cel Nou” 500

În anul 1513, Biserica Mirăuți (catedrala mitropolitană a Sucevei din acel moment) a fost puternic devastată de un incendiu. Ca urmare, domnitorul Bogdan al III-lea al Moldovei (1504–1517), fiul Sfântului Voievod Ștefan cel Mare, a început în anul 1514 construirea unei noi biserici cu rol de catedrală mitropolitană, cu hramul „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe”, pe locul unde existase în trecut o biserică.

Bogdan al III-lea a trecut la cele veșnice în anul 1517, biserica fiind ridicată numai până la nivelul ferestrelor. Ștefăniță Vodă (1517–1527), fiul lui Bogdan al III-lea, a finalizat biserica în anul 1522. A fost pictată, atât la interior, cât și la exterior, între anii 1532-1534, în timpul domniei lui Petru Rareș. În 1579, Mitropolitul Teofan de la Râșca a adăugat pridvorul.

În anul 1564, domnitorul Alexandru Lăpușeanu a mutat capitala Moldovei de la Suceava la Iași, dar scaunul mitropolitan a rămas în vechea capitală. Viitorii mitropoliți au condus treburile administrative ale Mitropoliei fie din noua capitală, fie din Suceava. Biserica „Sfântul Gheorghe” a rămas cu numele de „vechea catedrală” și era condusă numai de un proistos, care era și duchiul Mitropoliei.

În anul 1589, domnitorul Petru Șchiopul a mutat aici moaștele Sfântului Ioan cel Nou de la Biserica Mirăuți (unde fuseseră aduse de Alexandru cel Bun). Tot atunci, a fost adăugat un pridvor și s-a construit turnul clopotniță de pe latura nordică a incintei.

Biserica a fost restaurată de Mitropolitul Iacob Putneanul între anii 1751–1760, după cum arată un pomelnic din 1805: „s-au apucat cu a sa cheltuială și au acoperit-o, tocmind și tencuind turnul ce s-au fost stricat deasupra. Și alte lucruri ce au fost înlăuntru stricate le-au înnoit”.

În anul 1991, odată cu înființarea Arhiepiscopiei Sucevei și Rădăuților, Biserica „Sfântul Gheorghe” din cadrul Mănăstirii „Sfântul Ioan cel Nou” din Suceava devine catedrală arhiepiscopală.

În curând, mănăstirea va intra într-un proces de restaurare.

Mănăstirea Părhăuți 500

În 19 iunie, în Duminica Tuturor Sfinților, hramul Mănăstirii Părhăuți, în mijlocul credincioșilor, la Sfânta Liturghie aniversară, au slujit Înaltpreasfințitul Părinte Calinic, Arhiepiscop al Sucevei și Rădăuților, Preasfințitul Părinte Ignatie, Episcop al Hușilor, și Preasfințitul Părinte Damaschin Dorneanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sucevei și Rădăuților.

Biserica „Tuturor Sfinților” a fost ctitorită în anul 1522 de marele logofăt Gavriil Troțușan în satul Părhăuți, pe locul unei biserici mai vechi, de la care se păstrează trei pietre de mormânt, din anii 1494, 1506 și 1521. Pisania este următoarea: „† Cu voia Tatălui, cu ajutorul Fiului și cu săvârșirea Sfântului Duh, robul lui Dumnezeu pan Gavriil Troțușan logofăt a zidit această biserică în numele Tuturor Sfinților care au strălucit în toată lumea, pentru mântuirea sa și a soției sale Ana, în zilele evlaviosului și de Hristos iubitorului Io Ștefan Voievod, Domnul Țării Moldovei, fiul lui Bogdan Voievod, la anul 1522, luna iunie, 15”.

Biserica nu are abside laterale, ci doar absida altarului, și nu are turlle. Intrarea se face prin pridvorul deschis cu două arcade, peste care se află clopotnița. Pictura bisericii este cea originală, realizată în jurul anului 1530. În prezent, urmează a fi restaurată.

La 500 de ani de la sfințirea acestui locaș, prezența noii obști monahale va însemna o mai bună conservare a patrimoniului cultural și spiritual de aici și o mai bună punere în valoare a bisericii din punct de vedere al formării culturale și duhovnicești a pelerinilor și turiștilor care o vor vizita.

Starețul mănăstirii este părintele Siluan Bouleanu, venit de la Mănăstirea Sihăstria Putnei.

Mănăstirea Solca 400

„Pe locul arătat de Dumnezeu” – cu aceste cuvinte descrie Voievodul Ștefan Tomșa al II-lea, ctitorul mănăstirii, locul pe care, în perioada 1612–1622, a construit Mănăstirea Solca.

Una dintre cele mai importante mănăstiri construite în secolul al XVII-lea și, în general, una dintre marile mănăstiri ale Moldovei, istoria Solcăi, supusă și ea nestatorniciei acestei lumi, este zbuciumată.

După perioada de înflorire din timpul arhimandritului Vartolomei Mazareanu, stareț între anii 1768–1774, a urmat perioada cea mai grea din istoria mănăstirii. Solca a împărțit soarta regiunii dintre orașul Suceava și Nistru – intrarea sub ocupația Imperiului Habsburgic între anii 1774 și 1918. La 29 aprilie 1785, Mănăstirea Solca a fost închisă, iar călugării au trebuit să plece.

În anul 2020, după instalarea ca Arhiepiscop al Sucevei și Rădăuților, Înaltpreasfințitul Părinte Calinic a prezentat proiectul redeschiderii tuturor mănăstirilor închise în perioada austriacă și a început punerea în faptă a acestuia. Prima mănăstire redeschisă a fost Solca, la 1 martie 2021, după 236 de ani de la închiderea ei de către regimul austriac. Primii viețuitori au venit de la Mănăstirea Putna, stareț fiind părintele Elefterie Ionesie. ■

Protos. Dosoftei D.

Experiența de voluntar pentru refugiați

Ce înseamnă să fii voluntar? A fi voluntar înseamnă a aloca resurse din timpul tău pentru o cauză cu care te identifice emoțional, în care crezi și pentru care ești dispus să acționezi. Cel mai mare dar pe care îl poți oferi cuiva este timpul tău, căci este cel mai prețios.

Trăim vremuri în care, mai mult ca oricând, este necesar să dezvoltăm cooperarea, comunicarea și empatia. Este nevoie ca oamenii să revină la esența lor. Binele este o parte din esența noastră și îl implică pe cel de lângă noi.

Voluntariatul este o experiență formatoare. Spun aceasta deoarece am avut ocazia să mă număr printre acei tineri care au fost voluntari în vama Siret, în această perioadă destul de încercată prin războiul din Ucraina.

Experiența de acolo a fost una care m-a zidit. În acel loc, mi-am golit sufletul de mine și l-am umplut cu alții. Slabă din fire, credeam că voi fi afectată de problemele refugiaților ce ne treceau vama, dar alta a fost trăirea mea. M-am simțit ca un altfel de *apostol* al lui Hristos, care este *trimis* să ajute și să mângâie. Acest simțământ a fost întărit și de faptul că alături de noi s-au aflat ca voluntari preoți și

monahi din Arhiepiscopia Sucevei și Rădăuților.

Am cunoscut, astfel, fel și fel de oameni, m-am bucurat că le-am putut oferi ajutorul, fie cu un ceai, cu ceva de mâncare sau o informație. Toate acestea au însemnat mult pentru ei.

Încercând să fiu de folos altora, m-am cunoscut mai bine pe mine, văzându-mă în situații mai puțin obișnuite. Locul meu de suflet din vama Siret a fost centrul „Mama și copilul”, amenajat în clădirea de trecere a frontierei, în care mamele refugiate, împreună cu copiii lor, își trăgeau sufletul după zile de mers pe jos. Aici am trăit două experiențe care m-au marcat profund.

Prima a fost alături de doi oameni căsătoriți, de vârsta bunicilor mei. Veniseră în vamă pentru a le da mamei bani spre a le fi mai ușor, lor și pruncilor. A fost cu totul impresionant să văd cum o bătrânică își scoate din plic economiile și le

oferă altora. Atunci am văzut pe viu ce înseamnă dragostea. Mamele refugiate izburneau în plâns și o îmbrățișau pe această bătrânică, încercând să îi mulțumească, unele în rusă, altele într-o română foarte stâlcită. La ușa centrului se afla o mamă care a ținut să ne spună că soțul ei a murit chiar înainte ca ea să plece și că nu a avut timp să îl petreacă la groapă, dar simte că s-a dus la Dumnezeu și Îl roagă să-i trimită familiei bătrânei putere, că mult bine le-a mai făcut acum când nu mai au pe nimeni.

A doua întâmplare s-a petrecut tot la acest centru, când am mers pentru a lăsa mai multe produse necesare pruncilor. Intrând în locul destinat femeilor însărcinate, am văzut o mamă cu un copil foarte mic, ambii întinși pe o saltea. Era foarte albă și transpirată, aparent credeam că îi este rău, dar asistenta prezentă acolo mi-a spus că abia născuse. Lăcrimând de bucurie, dar și cu o oarecare tristețe, am întrebat cum a născut, iar cadrul medical mi-a spus: „Foarte greu. Este cu adevărat o minune”. Am mângâiat-o pe fetița ce abia văzuse lumina zilei și mi-am zis: „Atât de unic din prima secundă! Cât de milostiv ești, Doamne!”

Prin această experiență am simțit că dau răspuns la o altfel de invitație a lui Dumnezeu în a face binele. Milostenia pe care ne-o cere Mântuitorul – „Fericiți cei milostivi, că aceia se vor milui” – este o exteriorizare prin fapte a iubirii față de aproapele. Ne invită Dumnezeu să ajungem prin milostivire în Locul cel mult dorit.

M-am odihnit sufletește, în ciuda oboselii și a frigului, uneori. După fiecare ajutor oferit celui alt mă simțeam atât de ușoară, parcă abia ieșisem de la spovedit. În fond, poate aceasta este cu adevărat valoarea voluntariatului în fața lui Dumnezeu, un fel de spovedanie prin care te lepezi de tine pentru a fi de folos celui alt, o revenire în firesc. „Când faci bine, oare nu-ți este fața senină?” (Facere 4, 7).

La fel ca mine, au mai fost și alți voluntari pe care i-am rugat să ne împărtășească din experiența lor:

„Voluntariatul, pentru mine, reprezintă acel timp liber prin care Îmi slujești lui Dumnezeu, făcând bine sufletului tău și altor persoane. Ca voluntar în vama Siret și în gara Burdujeni din Suceava, am simțit o liniște și o bucurie sufletească ce m-au întărit psihic și m-au făcut să-mi doresc să vin cu drag pentru a aduce măcar un zâmbet, un gând bun și o încurajare oamenilor care au fugit din cauza cumplitului război. Am întâlnit persoane cu care am legat prietenii și mi-au rămas amintiri de neuitat. Zâmbetul de pe chipul copiilor și îmbrățișările de la ei te făceau să uiți de toate gândurile negative din viața ta. Mă bucur enorm că am putut fi de folos acestor persoane încercate.”

Nicoleta Cristina Pînzari

„A fi voluntar înseamnă a oferi din viața ta celui alt. Aici, în vamă și în gară, am văzut fel și fel de cazuri, de la copii la oameni vârstnici, care aveau nevoie de ajutor. M-am simțit pe deplin împlinită că mă pot afla acolo ajutându-i, fie cu o informație, fie cu un gest sau un lucru. Voluntariatul m-a ajutat să cunosc și alți oameni dornici a se dăruia pe sine. M-au motivat mult părinții de la Mănăstirea Putna, alți părinți, dar și tinerii pe care i-am cunoscut. M-am simțit o cărămidă dintr-un zid, datorită comuniunii pe care am simțit-o.”

Magdalena Apetroaiei

Material realizat de Mădălina Țapu

Trăiți-vă tinerețea cu sens

Ne întrebăm mereu ce înseamnă a fi tânăr. Încercăm să le oferim cuvinte întăritoare și frumoase. Avem încredere în ei pentru că și noi am vrut ca cei din jur să aibă încredere în noi la vremea tinereții noastre. Dar cel mai frumos și mai întăritor cuvânt pentru ei este cel pe care și-l oferă ei înșiși. De aceea, am selectat câteva îndemnuri și răspunsuri oferite de tinerii participanți la „Serbarea de la Putna 150 – Continuitatea unui ideal” și cu ocazia Zilei Internaționale a Tineretului Ortodox (2 februarie) de anul acesta.

Înfrumusețează-ți viața sprijinindu-i pe ceilalți

În 1871, 3000 de studenți din diferite colțuri ale țării și din Diaspora au făcut efortul de a se întâlni și a organiza Prima Serbare a Românilor de Pretutindeni la Putna. Inimile lor ardeau pentru un ideal: românii să fie uniți în aceeași țară, să mărturisească același crez, să vorbească aceeași limbă. Noi ce idealuri vom promova? Cred că noi, generația de astăzi, avem două datorii foarte importante: recunoștința față de trecut și dorința de a construi un viitor bun pentru cei care vor veni după noi. Recunoștința față de trecut se manifestă în principal prin recunoștința față de cei care ne-au născut, față de cei care ne-au educat,

față de cei care ne-au purtat de grijă. Dacă ne gândim că drama pe care o trăiesc românii în prezent este faptul că peste 23 de milioane de copii și-au pierdut viața prin avort, nu au avut șansa să se nască, și milioane de femei au trăit criza de sarcină și au suferit din cauza lipsei de sprijin, este un moment potrivit să ne manifestăm recunoștința pentru mamele care s-au luptat să ne dea viața, pentru cei care poate le-au sprijinit în momente de cumpănă, pentru toți cei care ne-au ajutat să venim pe lume și să îi ajutăm și pe alții să se nască. Dacă ne gândim la grija față de viitor, să fim conștienți că dacă un copil își pierde viața acum se distruge

nu doar o viață, ci și toate idealurile, menirea și vocația cu care Dumnezeu l-a trimis pe pământ.

Fiecare dintre noi putem contribui la salvarea unei vieți și la sprijinirea unei femei în criză de sarcină. Peste ani, acești copii ne vor fi recunoscători, iar mamele lor ne vor mulțumi. Cine știe, poate se va naște un sfânt, un cercetător, un campion mondial, un medic, un profesor sau cineva care va schimba complet destinul acestei țări! Înfrumusețând viețile altora veți trăi multă frumusețe și bucurie în viețile voastre.

Alexandra Nadane,
Președintele Asociației „România pentru viață”

Încurajarea natalității și a excelenței, un ideal național realist

Armonizarea societății – un concept în același timp greu și totodată ușor de atins.

Cu veacuri în urmă, strămoșii noștri se confruntau cu războaie și cu invazii. Deși astăzi nu mai suntem chemați la arme, totuși trăim și noi un război, cel al dezbinării. Armonizarea societății n-ar fi greu de atins dacă am fi dispuși să ne întoarcem la rădăcinile împământenite în seva neamului nostru.

Un ideal național realist ar trebui să se concentreze pe atingerea anumitor valori în societatea românească, între care văd două puncte foarte importante: încurajarea natalității (când un popor are un anumit potențial demografic lucrurile înflorește) și încurajarea excelenței (până la urmă, tinerii care au făcut excelență sunt și tinerii care au făcut istorie).

Cristiana Chircu,
studentă la Istorie

Noi avem măcar vreun ideal?

Imaginează-ți o țară în care fiecare poate spune că e mulțumit, în care și cel mai sărac duce o viață decentă, în care oamenii sunt politicoși și își iubesc aproapele pentru că au conștiința că sunt cu toții copiii lui Dumnezeu. O țară în care banul și lucrurile materiale nu înlocuiesc sufletul, iar oamenii au mai mult timp de petrecut cu cei dragi. O țară în care educația nu este tratată cu indiferență, iar principiile, valorile și idealurile sunt mai presus decât lucrurile artificiale.

Poate pentru unii ar suna utopic, dar așa au gândit marii noștri înaintași, datorită cărora existăm astăzi ca popor. Ei au luptat pentru credința, cultura, limba și istoria acestei țări, fiind conștienți că doar păzindu-le pe acestea pot păstra integritatea și demnitatea poporului românesc.

Noi avem măcar vreun ideal? Mai sunt valorile noastre comune cu ale celor ce au suferit și murit pentru demnitatea acestui popor? Să conștientizăm că direcția greșită în care se îndreaptă această țară este cauzată în primul rând de mine și de tine, deoarece „fiecare dintre noi este vinovat pentru toți” (Dostoievski). Identificându-ne cu gândirea, aspirațiile și simțirea înaintașilor noștri, țara noastră și generațiile viitoare mai au o șansă.

Emilia Ciobanu,
studentă la Pedagogie și Științele Educației

Să ne întoarcem la simplitatea firească a românului

Viața noastră, care ne-a fost dată în dar de Dumnezeu, este o continuare a vieții părinților noștri; deci este și o responsabilitate enormă, pentru că noi suntem puși în postura de a alege modul în care ne purtăm cu ea, cu viața: putem să o cinstim sau putem să o batjocorim. Iar neamul nostru românesc a rezistat de-a lungul timpului poate chiar datorită simplității țaranului român care, înainte de toate, era firesc, era ancorat în realitatea timpului său istoric, trăia în prezent și trăia cu frică de Dumnezeu. El nu-și imagina lumea după mintea lui, nu trăia în teorii fictive de tipul erei noi, cum fac mulți oameni astăzi, el era

prezent. Și cred că s-a ajuns la punctul în care cu toții trebuie să ne întoarcem la simplitatea aceea inițială a românului. Cred că ar ajuta mult să fim cine suntem.

Laura Dinu,
cântăreață

Să facem obicei din valorile noastre

Sunt multe valori care îl pot ajuta pe un tânăr: Scinștea, curajul, credința în Dumnezeu, dragostea de neam. Însă o mare provocare este să fii fidel și consecvent valorilor tale. Pentru că sunt momente în care ne entuziasmăm, iar după câteva zile ajungem din nou în punctul din care am plecat. Cred că foarte important este să fim consecvenți valorilor noastre. Valorile pe care le declarăm să devină obiceiuri. Aceasta este principala diferență între un tânăr care reușește și unul care eșuează. Primul a făcut din valorile sale obiceiuri. Cel de-al doilea le-a păstrat doar la nivel declarativ. Binele nu este bine dacă nu îl facem bine.

O situație pe care o văd ideală este dacă am reuși ca acolo unde suntem să ne asigurăm că tuturor din jurul nostru le este bine. Atunci și mie îmi va fi bine, viața mea se va îmbunătăți și va avea mai mult sens. Dacă mă străduiesc să îmi

fie doar mie bine, să mă ocup doar de mine, mă voi izola. Ceilalți se vor îndepărta, pentru că văd egoismul din mine.

Pr. Andrei Grosu

Prin jertfă și credință vei dobândi un strop de iubire

În 1871, un grup de tineri cu inimi îndrăznețe și cu suflete atinse de ideal au pus la cale un eveniment istoric: Serbarea Românilor de Pretutindeni, la Mănăstirea Putna. Printre ei, nume ilustre: Slavici și Eminescu, unul ungurean, celălalt moldovean. Cei doi scriitori erau însuflețiți de același ideal – unitatea culturală a românilor de pretutindeni. Au existat în nobilul lor demers momente în care lucrurile păreau imposibil de îndeplinit, dar credința lor puternică, în bine și frumos, a făcut ca visul să devină realitate. Aducându-și aminte de zilele în care lucrau fără odihnă, Slavici mărturisește cu o ușoară melancolie: „Fericiți noi care avem parte de asemenea amintiri din tinerețile noastre și încă mai fericiți am fi dacă am ști că le e dat copiilor noștri să le aibă”.

Tu și cu mine suntem copiii care am putea avea parte de astfel de amintiri, dar ele necesită jertfă, credință și iubire. Ce-ar fi să jertfești puțin

din timpul tău ca să citești mai mult despre evenimentele din trecutul neamului tău, pentru a le înțelege în profunzime semnificația? Ce-ar fi să crezi că nimic nu este de neînfăptuit? Și ce ar fi dacă, făcând acestea, la final vei dobândi un strop de iubire?

Roxana Busuioc,
studentă la Litere

Tinerețea, o invitație la a trăi cu sens

Între diferitele daruri pe care Dumnezeu le-a dat fiecăruia dintre noi există unul foarte valoros: darul tinereții. Sunt momente în care ne dorim să rămânem mereu tineri și să ne bucurăm de roadele acestei frumoase perioade. Uneori ne folosim prea puțin de darul acesta, alteleori îl resimțim ca pe o povară. Deoarece, pe lângă bucuria, entuziasmul, curajul și avântul caracteristice tinereții, noi ne confruntăm cu tot felul de provocări. Vestea bună este că acestea pot fi depășite. În jurul nostru, dar mai cu seamă în Ortodoxie, avem foarte multe modele de tineri care au făcut față vânturilor potrivnice din lumea aceasta, care au valorificat cum se cuvine darul tinereții și, astfel, s-au învrednicit de alte mari daruri, unii dintre ei chiar de darul sfințeniei.

Ce înseamnă a fi, cu adevărat, tânăr? Ce fac eu, ca tânăr ortodox, ca să pun în valoare darul tinereții dat de Dumnezeu? Tinerețea nu înseamnă

doar o vârstă cronologică, nu se restrânge doar la simpla tentativă de a te distra la maximum. Cred că tinerețea e o invitație la a trăi cu sens, la a răspândi în jur lumină. Cu atât mai mult, noi, tinerii ortodocși, avem o mare responsabilitate față de „icoana tinereții”. Să ne îngrijim de ea!

A fi tânăr înseamnă să dispui de un potențial enorm. Noi, tinerii, suntem capabili să înfăptuim multe lucruri mărețe. Iar atunci când ne descurajăm, cred că ar fi bine să avem în vedere că și cele mai neînsemnate fapte pot aduce roadele cele mai alese, dacă noi le săvârșim pentru dragostea lui Dumnezeu. Să fim conștienți de faptul că puterea exemplului personal și solidaritatea de acțiune în a face binele pot fi o mare șansă de a schimba lucrurile în bine. Binele este o alegere care poate fi mereu făcută.

Juliana Pîrnu,
voluntar Asociația „Spune-mi o poveste pentru suflet”, Iași

A fi tânăr este un dar și o responsabilitate

Tinerețea, ca de altfel și celelalte perioade ale vieții sunt un mare dar dumnezeiesc, un talant care ne poate prilejui o îmbogățire nu atât în cele pământești și efemere, ci o cale de a dobândi o îndrăznire mai mare către Dumnezeu. Acel tip de familiaritate care nu presupune obrăznicie, ci acea familiaritate a fiului lui Dumnezeu care ne poate deschide orizonturi care transcend

orizontala acestei lumi.

A fi tânăr este un dar și o mare responsabilitate, precum toate darurile oferite de Dumnezeu. Tinerețea este o perioadă a incertitudinilor, a întrebărilor, a căutărilor, a lămuririi propriei ființe și a lumii. Este o perioadă când ușor poți rătăci pe drumuri lăturalnice și spinose, când toate ne par a fi frumoase, fascinante și ademenitoare.

Dar este și momentul când sufletul este mult mai permeabil susurului lin al glasului dumnezeiesc. Acum Îl putem vedea pe Dumnezeu nu ca printr-un văl, nelămurit și difuz precum oarecând Moise în munte, ci avem șansa să aplecăm urechea pe pieptul Domnului, asemenea tânărului Apostol Ioan, și să ascultăm ritmul veșnicei Iubiri.

Cum să găsești echilibrul și să nu cazi în deznădejde și derizoriu? Calea este însăși cea pe care a pășit Domnul Iisus Hristos, calea Evangheliei. Aceasta înseamnă asumarea unui concepții creștine asupra vieții. Și oricât de imposibil de împlinit ar părea cuvântul lui Dumnezeu, El Însuși vine

și împlinește în noi cuvântul Său. Când ai o viață liturgică, un duhovnic, când te spovedești și te împărtășești cu regularitate cu Trupul și Sângele lui Hristos, acestea îți vor oferi Viață. Inima ta va bate la unison cu inima Domnului, iar atunci vei începe să cunoști „că Dumnezeu este lumină și nici un întuneric nu este întru El” (I Ioan 1, 5).

Vei cunoaște libertatea. Nu-ți spun că această cale este lină, fără încercări și lipsită de griji. Dar cât de dulce este fiecare pas izbutit pe ea! Cât de plină de sens și de bucurie! Încet, aproape pe nesimțite, în ființa ta va începe o schimbare.

Andrei Chețan,
ASCOR Cluj-Napoca

Să nu uităm jertfa înaintașilor

Tinerețea este un timp al frumuseții și al curăției, dar mai ales un timp al împrietenirii cu Cel care Își dorește să ne fie cel mai de nădejde prieten, Mântuitorul Iisus Hristos. Un timp al descoperirii sinelui, o clipă suspendată în veșnicia iubirii dumnezeiești ce

acțiunile de voluntariat, spre exemplu, tinerii își pot pune în lucrare darurile primite de la Dumnezeu, își pot face prietenii de calitate, pe temelia puternică a credinței și a dragostei, și pot aduce cu adevărat o contribuție în comunitățile din care fac parte. Ești tânăr? Implică-te, crede, citește! Acum este timpul tău!

Julian Tomeac,
președinte ASCOR Iași

Suntem chemați să fim lumină

Suntem chemați să fim lumină într-o mare de întuneric. Nu

ne face veșnic tineri în Hristos.

Astăzi, mai mult ca oricând, tinerii ortodocși reprezintă avangarda de foc a Bisericii în contextul nevoii tot mai acute de afirmare a prezenței reale a Mântuitorului Hristos în mijlocul lumii. Noi începem să descoperim viața așa cum este ea, cu urcușuri și coborâșuri, cu încercări și reușite, înfruntăm ispitele cu pieptul plin de naivitate copilărească, dar și de credință sinceră. De aceea avem nevoie să nu uităm jertfa antecesorilor noștri, căci „Cine uită, nu merită!” (Nicolae Iorga).

Tinerețea noastră este ocazia ce ni se oferă de a striga din adâncul inimii că sângele vărsat de martirii noștri nu a fost în van, de a conștientiza că pământul țării noastre este îmbibat de sângele celor care și-au închinat viața făuririi unui nou orizont, al celor care au ales să fie stâlpi ai conștiinței neamului nostru.

Noi avem ocazia de a schimba configurația lumii începând cu propria noastră viață. „Toate le pot întru Hristos, Care mă întărește” (Filipeni 4, 13). În Iisus Hristos trebuie să se considere tânăr tot omul care nu uită, care speră, care nădăjduiește și iubește.

Alexandru Boboc,
ASTO București

Viața Bisericii presupune implicare activă

Participarea la viața Bisericii presupune o implicare activă, pe toate planurile. Prin

ne numim ortodocși grație întâmplării de a ne fi născut într-un asemenea popor, ci datorită alegerii de a răspunde Celui care ne cheamă să umblăm pe calea dreptății în lume și datorită călătorilor pe care avem misiunea să-i conducem pe drumul cel drept. A fi ortodox mă definește mai mult decât propriul nume. Este însăși firea mea. De când am conștientizat aceasta, toată trăirea mea este înaltă, mai aprinsă, mai cuprinzătoare.

A fi tânăr ortodox nu înseamnă o listă de stereotipuri în care te încadrezi cu supunere și cu teama constantă de a nu ieși din niște rânduieli. Unii așa cred despre noi, văzându-ne închiși și rigizi. Dar sunt fericită că le putem arăta frumusețea autentică a tinereții ortodoxe și tăria de a fi ostaș al lui Hristos prin misiune și curăție. Pentru mine, acestea reprezintă însăși cununa tinereții. Nici când nu poți mărturisi mai bine curăția intențiilor și acțiunilor tale decât acum, în anii tinereții tale.

Pășim prin timpuri de cernere și de mărturisire. În toate vremurile a fost nevoie de mărturisitori și, tocmai din acest motiv, asumă-ți asta, ia de mână privilegiul de a purta lupta cea bună și binecuvântarea de a te ști veșnic! Ieși în lume ca să te faci lumină. Nimic nu poate aduce mai multă lumină în lume decât o inimă curată.

La mulți ani, tineri creștini ortodocși! Să aveți ani cu sens, responsabili, curați și mărturisitori!

Anita Radics,
ATOR Banatul de Munte

Simpozionul „Eminescu și Putna”

Cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Părinte Arhiepiscop Calinic, în ziua de 17 august 2021 s-a desfășurat la Mănăstirea Putna a XV-a ediție a simpozionului Fundației „Credință și Creație. Acad. Zoe Dumitrescu-Bușulenga – Maica Benedicta”, cu tema „Eminescu și Putna”.

Acesta a fost cuprins în seria de manifestări artistice, culturale și spirituale din cadrul evenimentului „Serbarea de la Putna – 150. Continuitatea unui ideal” și a fost îmbinat cu comemorarea regretatului academician Dan Hăulică, fostul președinte al Fundației „Credință și Creație”, la împlinirea a 7 ani de la trecerea domniei sale la cele veșnice.

Evenimentul a stat sub aura personalității lui Mihai Eminescu și a contribuției lui, prin Serbarea de la Putna, la deșteptarea conștiinței naționale în neamul românesc la sfârșitul veacului al XIX-lea.

Simpozionul a debutat cu mesajul rectorului acestuia, prof. univ. Lucia Cifor, de la Facultatea de Litere a Universității din Iași, care a remarcat că Eminescu este congresat din idealurile comunității naționale din care făcea parte și că el ne este

„zestre și măsură”, nouă, celor care trăim și ne hrănim în cultura de astăzi. Într-o intervenție audio, domnul Alex Ștefănescu, critic literar, a semnalat că evenimentul de la Putna arată o stare de entuziasm cultural, o ieșire din „străinătatea” pe care o deplângea Eminescu, către românitatea care ne caracterizează în mod firesc. La rândul ei, doamna academician Ana Blandiana, în comunicarea „Cum ar fi fost poporul român fără Eminescu?”, a arătat că epoca tratează cu mai multă ușurință un poet maculat, câtă vreme o conștiință și o ardere imaculată ca cea a lui Eminescu sunt angajante, obligă și responsabilizează o generație întreagă. Profesorul Adrian Lesenciuc a relevat legăturile deosebite dintre familia Eminescu și familia Porumbescu, din care proveneau Iraclie Porumbescu, preot în Bucovina, și fiul acestuia, Ciprian Porumbescu, cunoscutul muzician care a cântat „Balada” la Serbarea de la Putna din 1871.

Prof. univ. Lucia Cifor, în comunicarea „Contribuția literaturii la susținerea și promovarea unui proiect de țară în secolul al XIX-lea. Studiu de caz: Mihai Eminescu”, a arătat că formarea

literară și culturală a tinerilor români în secolul al XIX-lea a trecut prin ideea de națiune, predominantă în epocă. Lect. univ. Oana Hrișcă, în studiul intitulat „Rolul pictorului Epaminonda Bucevschi în definirea adevăratului chip al lui Ștefan cel Mare”, a reliefat contribuția Episcopului Melchisedec Ștefănescu – care a descoperit în 1881 portretul autentic al lui Ștefan cel Mare în Tetraevanghelul din 1473 –, și a pictorului Epaminonda Bucevschi – prin copiile făcute după acesta și prezentate la Academia Română în 1882 –, la redarea chipului real al marelui domn. În aceeași sferă de interes, doamna cercetător Cristina Cojocaru a vorbit despre „Contribuția pictorilor de biserici de la începutul secolului al XIX-lea la edificarea și emanciparea neamului românesc”.

Simpozionul a fost îmbogățit de o serie de comunicări despre receptarea lui Eminescu în limba și expresia românească de azi (prof. univ. Maria Șleahțișchi, „Mihai Eminescu în viziunea lui Eugeniu Coșeriu”), despre sensul expresiei eminesciene „gând purtat de dor” în exegeza literară actuală (prof. univ. Gheorghită Geană, „Poezia patriotică a lui Eminescu prin grila exegetică suflet-spirit/Seele-Geist”), despre ecoul răpirii Bucovinei la 100 de ani de la petrecerea lui, în vremea lui Eminescu (prof. univ. Mircea Diaconu, „Cum citim astăzi răpirea Bucovinei?”) și despre sensul eclezial în care am ajuns să-l asimilăm pe Eminescu în cultura noastră și în sinele nostru (protos. Iustin Taban, „Eminescu. Un bun eclezial al conștiinței românești”).

Criticul de artă Mircea Oliv, pictorul Horea Paștina și realizatorul de film Grigore Ilisei i-au adus un omagiu domnului academician Dan Hăulică, pentru susținerea tinerilor artiști și a culturii românești autentice, atât în deceniile de cenzură comunistă, cât și în perioada postdecembristă.

În comunicarea „Serbarea de la Putna, scânteia care a aprins torța de la 1 Decembrie 1918”, scriitorul Adrian Alui Gheorghe, vicepreședintele Fundației „Credință și Creație”, a evocat

Mihai Eminescu, Dacian Andoni, 2021

momentul istoric deosebit în care s-au plasat Mihai Eminescu și Ioan Slavici la 1871. Apoi, domnia sa l-a invitat pe domnul academician Alexandru Zub, organizator al Serbării de la Putna din 1957, când se împlineau 500 de ani de la urcarea pe tron a lui Ștefan cel Mare, să dea mărturie directă despre evenimentul pe care l-a trăit atunci la Putna.

În partea de încheiere a simpozionului, protos. Dosoftei Dijmărescu, exarh cultural al Arhiepiscopiei Sucevei și Rădăuților și membru al comitetului de organizare a evenimentului, a prezentat publicațiile apărute în cadrul manifestărilor aniversare „Serbarea de la Putna – 150”.

La final, starețul Mănăstirii Putna, arhim. Melchisedec Velnic, a înmănat, din partea Arhiepiscopiei Sucevei și Rădăuților, ordine și distincții de vrednicie celor care s-au implicat în reușita acestui simpozion și a Serbării de la Putna din anul 2021. ■

Colocviile Putnei

În zilele de 2 și 3 septembrie 2021, cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Părinte Arhiepiscop Calinic, la Mănăstirea Putna a avut loc a XXVI-a ediție a Simpozionului de istorie „Colocviile Putnei”.

Lucrările s-au desfășurat atât fizic, cât și online, prin intermediul platformei Zoom, pentru a da posibilitatea cercetătorilor de la București, Iași, Cluj, Arad, Cernăuți și părinților istorici de la Mănăstirea Putna să comunice și să se întâlnească, în condițiile restricțiilor impuse de pandemie.

În prima comunicare prezentată, „Paraclisele Mănăstirii Putna. Câteva observații”, ierod. Timotei Tiron a arătat că cel mai vechi paraclis al Putnei menționat în izvoare este Paraclisul Sfinții Apostoli Petru și Pavel, clădit de Mitropolitul Iacov Putneanul în 1758–1759, urmat de cel din 1856, care a ajuns până în zilele noastre.

Ioan Austin Guriță, în studiul intitulat „Misail Chisăliță, egumen al Putnei și episcop de Rădăuți. Contribuții biografice”, a adus date noi din biografia lui Misail, egumen la Putna și episcop la Rădăuți.

Protos. Iustin Taban, în comunicarea „Fuga Mitropolitului Antonie Putneanul în Rusia și caterisirea lui (1739). O reevaluare istorică și canonică”, a analizat orientarea politică a ierarhilor Moldovei din veacul XVIII fanariot, care s-au apropiat de Rusia, în care vedeau o ocazie de a scoate Moldova de sub dominația otomană.

În comunicarea „Două contribuții la istoria Mitropolitului Iacov Putneanul”, domnul Ștefan S. Gorovei a limpezit două aspecte din biografia ierarhului de la Putna: o danie mijlocită de el și momentul exact al venirii sale la stăreția Putnei.

Mihai Atanasiu a vorbit despre „Un document inedit despre deschiderea mormintelor de la Mănăstirea Putna (1856)”, iar monahul Alexie Cojocaru a prezentat „Apelative, epitețe și titluri atribuite lui Ștefan cel Mare în documentele Serbării de la Putna din anul 1871”, care relevă statutul la care ajunsese în epocă Ștefan cel Mare în memoria populară.

Protos. Dosoftei Dijmărescu, în cercetarea „Daruri și cuvinte la Serbarea de la Putna 1871 – forme noi, conținuturi vechi”, a arătat modelele

de inspirație occidentală ale obiectelor simbolice aduse la Serbarea de la Putna; Augustin Mureșan a vorbit despre „Steagul junelor române din Crișana dăruit la Serbarea de la Putna, în anul 1871”, iar Dragoș Olaru a vorbit despre „Un personaj important al Serbării de la Putna din 1871: Emanuel Logothety. Schiță biografică”.

„Dosarul 3/1900 din Arhiva Mănăstirii Putna – Starețul Teofil Patraș, Serbarea de la Putna din 1904 și începutul Primului Război Mondial” a fost prezentat de protos. Dosofoței Dijmărescu, iar Ștefan Andreescu, în „Valahii și Valahia în memoriile lui Konstantin Mihailovic de Ostrovica”, a prezentat un izvor nou despre țările române, alcătuit de un ienicer sârb.

În prezentarea sa, „Muzica în Moldova în vremea lui Ștefan cel Mare. Certitudini și ipoteze”, Eduard Rusu a arătat că muzica la curtea domnului Moldovei nu era diferită în mod esențial de cea de la curtea oricărui suveran occidental, autorul asociind textul cu o serie de imagini ale unor instrumente muzicale în picturile bisericilor de la Arbore, Bălinești și Voroneț.

Maria Magdalena Székely, în articolul „Din nou despre campania lui Bogdan al III-lea în Polonia (1509)”, a analizat gestul lui Bogdan în campania din Pocuția, când a lovit cu sulita în poarta cetății Liovului, gest cu valoarea unei declarații simbolice de război.

Ivan Biliarsky și Elena Firea, în comunicarea comună „De la Târnovo la Iași: peregrinările moaștelor Sfintei Parascheva și semnificația lor politică”, au descris traseul moaștelor Sfintei Parascheva la sudul Dunării, până la momentul solicitării lor de către Vasile Lupu de la Constantinopol.

Mihai Anatolie Ciobanu, în studiul „Daruri pentru țar de la Vasile Lupu”, a prezentat o spadă și alte daruri trimise de Vasile Lupu la Moscova

în 1641, iar Alexandru Pascal a vorbit „Despre o Psaltire (din anii 1552–1561/1564–1568) de la Mănăstirea Putna”.

Olimpia Mitric a prezentat „Arhiva Mănăstirii Sucevița”, iar sora Georgiana Diaconița de la Mănăstirea Dragomirna a pus în lumină „Colecția de peceți a Mănăstirii Dragomirna – simbol al continuității religioase în Bucovina secolului al XIX-lea”.

Emil Dragnev a descris „Ciclul Faptelor Arhanghelului Mihail în pronaosul bisericii Sfântul Nicolae din Rădăuți”, care pare a fi cel mai timpuriu din cele cunoscute pentru Moldova medievală, iar Alice Isabella Sullivan, din Statele Unite, a prezentat comunicarea „Danii moldovenești și Mănăstirea Sfânta Ecaterina de la Sinai”, o investigație a legăturilor materiale și spirituale între Moldova și Mănăstirea Sfânta Ecaterina de la Muntele Sinai în perioada secolelor XV–XVII.

În încheierea Colocviilor, Ștefan S. Gorovei a vorbit despre „Istории paralele? «Strategii» de cercetare și de comunicare”. Domnul profesor a semnalat erorile istoriografice perpetuate în legătură cu biografia Sfântului Ioan cel Nou de la Suceava, ale cărui moaște s-au considerat a fi aduse în anul 1402 de la Cetatea Albă de la Nistru. În fapt, istoricul Petre Năsturel a demonstrat că anul corect este văleatul 6923 (1415), așa cum e menționat în cronică, confuzia cu privire la anul 1402 fiind cauzată de o interpolare târzie a lui Misail călugărul, iar Cetatea Albă se referă la cetatea omonimă din Crimeea, și nu la cea de pe malul Nistrului. De asemenea, paternitatea lui Grigorie Țamblac asupra vieții Sfântului Ioan a fost infirmată de faptul că la anul scrierii semnate de „monahul Grigorie” (1415), el avea deja calitatea de mitropolit al Kievului. ■

In memoriam Dan Hăulică

Cu sprijinul Fundației „Credință și Creație. Acad. Zoe Dumitrescu-Bușulenga – Maica Benedicta”, pe 5 mai 2022, a avut loc la Mănăstirea Putna o manifestare prilejuită de împlinirea a 90 de ani de la nașterea acad. Dan Hăulică (7 februarie 1932) și a 16 ani de la trecerea la cele veșnice a acad. Zoe Dumitrescu-Bușulenga – Maica Benedicta (5 mai 2006).

La slujba parastasului desfășurată în biserica Mănăstirii Putna, au fost pomeniți, alături de acad. Zoe Dumitrescu-Bușulenga – Maica Benedicta și Dan Hăulică, și bucovinenii Mircea Motrici și Carmen Veronica Steiciuc.

Manifestarea a continuat în sala de expoziții a Centrului Cultural „Mitropolit Iacob Putneanul” al mănăstirii, cu vernisajul expoziției *Durată românească: libertate și conștiință. In memoriam Dan Hăulică*. Expoziția cuprinde lucrări ale artiștilor Vasile Gorduz, Paul Gherasim, Horia Bernea, Alexandru Antonescu, Gheorghe Berindei, Ștefan Bertalan, Sorin Dumitrescu, Constantin Flondor, Marin Gherasim, Gheorghe Ilea, Matei Lăzărescu, Marcel Lupșe, Christian Paraschiv, Doina Mihăilescu, Ion Nicodim, Paul Neagu,

Simion Crăciun, Horea Paștina, George Mircea, Teodor Rusu, Mihai Sârbulescu, Ștefan Seavstre, Vasile Varga, Dacian Andoni, Silvia Radu.

Cele mai multe dintre lucrări aparțin colecției Dr. Sorin Costina, o colecție foarte bogată, pe care criticul de artă Oliv Mircea, curatorul expoziției, o aprecia ca pe un „arbore polifonic”, prin felul cum se articulează. „Când doctorul Costina făcea o alegere dintr-o expoziție, era un act axiologic ferm: colecționarul știa ce ia și artistul știa unde pleacă opera lui, știa că lucrarea lui se va clasiciza.”

Criticul de artă a descris astfel expoziția deschisă la Putna: „Îți dă o liniște dintr-un motiv ascuns și pe care, după ce te obișnuiești cu duhul ei, îl vei citi și îl vei înțelege. Marea temă a acestei expoziții este pătratul. Am ales lucrări care, în principal, răspund acestui comandament al geometriei și al pătratului esențial prin care se introduc multe din tainele lumii”.

Cu acest prilej, în sala de conferințe a Centrului au fost rostite cuvântări și evocări ale acad. Zoe Dumitrescu-Bușulenga – Maica Benedicta, ale acad. Dan Hăulică, ale domnului Mircea Motrici și ale doamnei Carmen Veronica Steiciuc.

Maica Benedicta a fost evocată de arhim. Melchisedec Velnic, starețul Mănăstirii Putna, care a spus că ea și-a dorit „să fie lângă Eminescu, lângă Ștefan, lângă părintele stareț Iachint. Și așa zice că toți urmează un ax: bustul lui Eminescu, mormântul lui Ștefan, Turnul Tezaur, mormântul maicii Benedicta și mormântul Starețului Iachint, care a iubit mult Putna”.

Despre acad. Dan Hăulică și legătura sa cu Mănăstirea Putna, părintele stareț a spus că aceasta s-a creat odată cu înmormântarea Maicii Benedicta, un eveniment care a atras profesori, academicieni, oameni ai literelor și ai artelor care au cunoscut-o și au prețuit-o.

Spre finalul vieții sale, Dan Hăulică a rostit acele cuvinte care s-au înveșnicit în memoria locului: „Suntem sortiți și ne rugăm să rămânem sortiți unei dăinuiri întru lumină. Mi se pare că aici, la Putna, realizăm această vocație a dăinuirii întru lumină”.

Și criticul de artă Oliv Mircea l-a evocat pe domnul Dan Hăulică: „Era de o discreție totală. Avea o sfială care te atrăgea. Era afabil, îți venea în întâmpinare, în felul lui special. Era un impecabil om de lume, care își cultiva relațiile și te solicita să fii alături de el la evenimentele în care era personaj central. În discursurile pe care le rostea în inaugurarea expozițiilor pe care le compunea cu acribie extremă, el nu făcea altceva decât să descrie și să lumineze drumul parcurs sau calea de străbătut, dezvăluind

cât profetism este într-o gândire, ce trebuie făcut pentru a salva diferențele și te învăța cum trebuie să diferențiezi o problemă pe care o pui în termeni de disjuncție, acceptând conjuncția, dar diferențind nivelurile. Era exclus, în tot făcea, orice model de egalizare. Ca vorbitor, te fermeca, trezindu-te prin descrierile strălucitoare și pline de lumină. Iubea și cultura, și civilizația occidentală. Accepta o nivelare civilizatorie, dar milita cu toată inima pentru salvarea diferențelor. Influența lui uriașă a fost și trebuie să fie în continuare modelatoare și catalitică.”

Alte evocări au fost rostite de pictorii Horea Paștina, Dacian Andoni și Marcel Lupșe, istoricul de artă Ioana Beldiman, arhitectul Alexandru Beldiman, omul de televiziune Grigore Ilisei, preotul Gabriel Herea, doamna Doina Cernica, acad. Alexandrina Cernov, doamna Camelia Rusu Sadovei – președinta Uniunii Artiștilor Plastici Suceava, doamna Rozalia Motrici, domnul Ovidiu Vintilă, doamna Doina Mihăilescu,

doamna Maria Olaru – președintele Fundației „Leca Morariu”, domnul Bogdan Loghin – primarul orașului Rădăuți, și scriitorul Adrian Alui Gheorghe.

Pe lângă rolul formator al domnului Dan Hăulică și al revistei *Secolul 20* – la care a fost redactor șef pentru aproape trei decenii –, două caracteristici ale acestuia au fost evidențiate de toți vorbitorii: discreția și dorința de a ajuta.

Prapor, Horia Bernea

Mircea Motrici – bucovineanul neobosit

Pe 16 mai 2022, s-au împlinit 15 ani de la trecerea la cele veșnice a domnului Mircea Motrici (1953–2007), fost corespondent pentru județul Suceava al Societății Române de Radiodifuziune și membru al Uniunii Scriitorilor din România.

Neobosit în a culege mărturii despre oameni frumoși, în a readuce la viață istorii demult apuse sau în a redacta cronici ale evenimentelor mondene, domnia sa se făcea plăcut prin naturalețea, entuziasmul și eleganța cu care se prezenta. Activitatea sa jurnalistică a fost recunoscută prin nouă premii primite de-a lungul carierei.

În cartea sa *Bucovina, icoană spre cer*, Mircea Motrici însemna: „Simt acea chemare unică a foșnetului Bucovinei pentru a mai aduce în dar o parte din măreția mănăstirilor, schiturilor și bisericilor noastre”.

Și-ar fi dorit să scrie mai mult despre mănăstiri și schituri, despre bisericile Bucovinei pentru că, așa cum mărturisea, acestea îi sunt rădăcinile. „Până voi ajunge printre stele, cuvintele mele vor presăra, în continuare, aripi din patima celui născut pe aceste meleaguri, chiar dacă pornirea mea este stinsă uneori de neputința de a nu putea reflecta cum îmi doresc farmecul ținutului în care îmi sunt rădăcinile. De aceea, port cu drag, în fiecare clipă, cupola de aur a iubirii de unde vin. Și mă reîntorc strigat de chemarea a cărei deplinătate pune în inimă nostalgia sosită în valuri bogate... Am avut șansa și bucuria de a călători, de a călca, la ceasuri de zi și de noapte, pe unde au trecut apăsător sau în zborul cailor marii domni ai Moldovei, Mușatini de vază. Dumnezeu mi-a ascultat dorința de a viețui cu rost. Rost în șuvoi de speranță, în albia de sensibilitate. Sensibilitate ce aduce la porțile sufletului încă o întrebare: cât am reușit oare să fac până acum?”

I-a îndrăgît mult pe bucovinenii și a scris despre ei. Mai ales despre oamenii care aveau în purtarea lor o adiere a tainei de dincolo de lume. „Nu te cunosc, mătușă! Ți-am urmărit mersul încă de la poartă. Încearci să te grăbești, dar povara anilor nu-ți lăsa liberi pașii. Pe aleea ce ducea spre intrarea în biserică, nu ți-ai rotit capul, ci ai privit mai mult pe unde calci. Ai deschis ușor ușa grea. Ai ridicat fruntea și te-ai închinat mai întâi bolții

stelare, făcând cruce, cu încetinitorul, cu mâna aceea mică și crăpată. În cealaltă mână aveai o batistă cu care îți ștergeai, din când în când, lacrimile scăpate, fără voie, pe fața catifelată. Iartă-mă, mătușă, că te-am urmărit în continuare cum te închinai la icoane. Ți-am admirat și cojocul, chiar dacă îl porți de mulți ani, și năframa cu care erai îmbrobodită. Când ai ajuns în fața mormântului lui Ștefan cel Mare și Sfânt, ai îngenunchat cu evlavie. Oare a câta oară? Te-am mai privit o dată și încă o dată, în acea zi de marți, zi blândă de iarnă. În minte mi-au alunecat cuvintele duhovnicești spuse de stareț, cu o seară înainte, cu emoție, că atunci când vede în fața Sfântului Altar pe bătrânii îmbrăcați în portul popular, îi vine să se închine și în fața lor. Icoane vii, de-o vârstă aproape cu veacul, din timpuri trecute, dar mereu actuale prin frumusețea ce o dau credinței ortodoxe. Nu te cunosc, mătușă, dar tare aș mai dori să te mai întâlnesc mulți ani de-acum încolo pe drumul spre mănăstire.”

Cine va mai scrie despre bucovinenii noștri, vom vedea...

Carmen Veronica Steiciuc

Pe 1 noiembrie 2021, a trecut la cele veșnice poeta Carmen Veronica Steiciuc (1968–2021), fost manager al Teatrului „Matei Vișniec” din Suceava, membră a Uniunii Scriitorilor și directoare a revistei *Bucovina literară*.

A rămas în memoria obștii mănăstirii pentru că a organizat, ani la rând, *Festivalul literar „Mihai Eminescu”*, a cărui etapă de premieră avea loc lângă bustul lui Eminescu de la Mănăstirea Putna. Doamna Carmen i-a prețuit adânc pe Mihai Eminescu și pe Maica Benedicta – Acad. Zoe Dumitrescu-Buşulenga. A fost un suflet însetat de Dumnezeu, pe Care L-a căutat întreaga viață și Căruia a dorit să-I slujească cu toată puterea, prin talanții cu care El a înzestrat-o. A publicat mai multe cărți de poezie, a câștigat mai multe distincții internaționale, precum și titlul de Poet Mantelat al Asociației *Poesia Attiva* din Torino.

Cu blândețe și cu smerenie a făcut binele și a răspândit iubirea de frumos, iubirea de Dumnezeu și de Maica Domnului, iubirea de semenii.

Dumnezeu să o odihnească în Împărăția Sa!

Modelul, o entitate vie

Adrian Alui Gheorghe

Criza de modele este cea mai gravă dintre toate crizele care se manifestă în lumea noastră românească. Modelele autentice, cele care reprezentau valoarea, cultura și moralitatea, au fost înlocuite, în mare parte, de noile modele, niște surogate. Hoția nepedepsită, „descurcăreață”, este mai apreciată decât munca pe brânci pentru escaladarea unui „Everest cultural”. Andrei Pleșu, într-un eseu, „Obscenitatea publică”, spune că: „împeștrirea de azi a realităților autohtone are o iritantă dimensiune obscenă, adică o strânsă afinitate cu psihologia nerușinării: nerușinare în politică, nerușinare în publicistică, nerușinare în moravuri, în comportamentul public, în discurs, în modul de a (nu) gândi. [...] E vorba de o nonșalanță fără criterii de exhibiționism agresiv, de o suspensie generalizată a valorilor și a buneii cuviințe. E vorba de disoluția sfiei, a scrupulelor, a oricărei cenzuri interioare. Rezultatul e un peisaj în același timp hilar și dramatic”.

Situația nu e nici nouă, nici nu este specifică doar lumii noastre. Guénon remarcă în *Criza lumii*

moderne că „nimic și nimeni nu se mai află astăzi la locul cuvenit; oamenii nu mai recunosc nicio autoritate efectivă în ordinea spirituală și nicio putere legitimă în ordinea temporală; «profanii» își permit să discute lucruri sacre, să le conteste caracterul și chiar existența; inferiorul a ajuns să judece superiorul; ignoranța impune limite înțelepciunii; eroarea biruie adevărul; omenescul se substituie divinului; pământul deține mai multă importanță decât cerul; individul se proclamă măsura tuturor lucrurilor și pretinde să dicteze universului legile plămădite de propria sa rațiune, slabă și supusă greșelii”.

Și asta unde și când se întâmplă? Ne-o spune tot un francez, Jean d'Ormesson, care a adus un cuvânt nou în dicționarul Larousse al limbii franceze, *inaptocrația*. Ce este inaptocrația? E atunci când „... un sistem de guvernământ în care cei mai incapabili de a governa sunt aleși de către cei mai incapabili de a produce, și care împreună cu ceilalți membri ai societății, cei mai puțin în stare să se întrețină singuri sau să se realizeze,

sunt recompensați cu bunuri și servicii care au fost plătite prin confiscarea averii și muncii unui număr de producători aflat în scădere continuă”. Omul devine, astfel, un produs etichetat, „cipizat”, cu termen de folosire determinat.

Avem, astfel, non/democrație, non/etică, non/vorbire, non/literatură, non/iubire. Subminarea modelelor familiale tradiționale nu este o simplă influență a subculturilor de împrumut asupra culturii tradiționale, ci este mai mult un act de „auto-sabotare” care privește dinamica familiei mergând până la dispariția acesteia. Excepțiile, pe fondul „politicii corecte”, au ajuns să fie determinante în societate, iar minoritățile, de orice fel, să dicteze majorității printr-o riscantă răsturnare a sensurilor democrației, a valorilor consacrate. Scoatem din manuale, din spațiul public, din muzee valorile autentice și le înlocuim cu surrogate. Ne negociem istoria. Dumnezeu a fost înlocuit de un „Big Brother” obscen care veghează ca vulgarizarea socială și morală să se înlățească după fanteziile care exced logica și chiar bunul simț. Dar într-un sistem definit prin „inaptocrație” orice este posibil.

Însuși Francis Fukuyama, cel care întredvedea „sfârșitul istoriei”, se întreabă în altă carte a sa, *Marea Ruptură*: „Ne este oare sortit să alunecăm pe panta unor niveluri tot mai înalte ale dezordinii sociale și morale sau avem motive să credem că ruptura este doar un fenomen trecător și că SUA și alte societăți care s-au confruntat cu ea vor reuși să se remodeleze? Iar dacă remodelarea va avea loc, ce formă va lua? Se va petrece spontan sau va fi nevoie de intervenția guvernului prin politici publice? Ori poate că trebuie să ne așteptăm la un fel de renaștere religioasă – imprevizibilă și, foarte probabil, incontrollabilă – care să reinstaureze

valorile sociale?” Cred că aici trebuie revăzută chiar și funcția socială a credinței, așa cum o definea Voltaire, care spunea la un moment dat: „Dacă eu aș susține că nu există Dumnezeu, sluga mea m-ar înjunghia la noapte”.

Întoarcerea la morală este esențială, și asta prin redefinirea modelelor, prin recâștigarea teritoriilor culturale pierdute. Globalizarea nu mai e un pariu câștigat de o omenire gregară, ci va fi cu adevărat un succes când va fi repusă „persoana” în miezul evoluției, iar educația va redeveni un vector al evoluției. „Valorile românești” versus „valorile europene”. O spune Emil Cioran: „Trebuie să ne orientăm după criteriul valorii sublime a unui efort pentru stadiul și structura culturii noastre. [...]. În momentul în care România va câștiga gustul devenirii va învinge – prin forța lucrurilor – îndoilele inimii [...]. Căci din îndoilele ei se alcătuiește scepticismul nostru”. Adevăratul naționalism trebuie să pună problema „ce trebuie să devenim?” și nu „ce trebuie să rămânem?”

Apocalipsa lui Ioan, deși sibilnică, capătă astfel sens: „Și m-am dus la înger și i-am zis să-mi dea cartea. Și mi-a răspuns: Ia-o și mănânc-o și va amări pânțelele tău, dar în gura ta va fi dulce ca mierea. Atunci am luat cartea din mâna îngerului și am mâncat-o; și era în gura mea dulce ca mierea, dar, după ce am mâncat-o, pânțelele mele s-a amărit”.

De asta, putem conchide că aflata vreme cât avem la îndemână cartea din mâna îngerului, apocalipsa poate fi amânată. Restabilirea autorității modelului este o necesitate și o condiție. O nație ca a noastră, cu un relief creștin bine determinat, poate să genereze energia modelului pentru o Europă care își gestionează tot mai greu confuziile morale. ■

Modelul trebuie să te inspire

O carte este materie care se vrea sublimată, este pământ care s-a visat cer. Apocalipsa nu trebuie amânată, trebuie doar înțeleasă. Sfântul Ioan Teologul a primit cartea spre mâncare, la fel cum au primit și alți proroci, la fel cum a primit-o și Sfântul Roman Melodul, tot așa, spre mâncare. În gura lor s-a făcut mai dulce ca mierea, dar în pântecele lor, mai amară ca pelinul, arătând prin aceasta că atunci când ai parte de o inspirație, când Dumnezeu îți dă un cuvânt, te îndulcește. Însă pentru a-l putea explica și altora, trebuie ca acel cuvânt, pe care tu l-ai înțeles și i-ai gustat dulceața, să devină parte din tine. Amăreala din stomac arată că transpunerea în fapte a unui cuvânt se face doar cu durere. Abia după ce vei simți amărăciunea, de pe buzele tale vor curge râuri de miere. Și noi ținem amăreala în noi, pentru ca ceilalți care ne ascultă să nu mai fie nevoiți s-o experimenteze.

Lipsa modelelor se resimte ca una dintre cele mai grave crize din ziua de astăzi. Nimic nu mai este la locul lui, ordinea pe care o știam nu se

mai respectă. Însă este un lucru bun chiar și aici, pentru că suntem nevoiți să ieșim din comoditatea noastră.

Modelul este necesar pentru că ne arată sensul. El trebuie să ne inspire, să ne atragă, să fie irezistibil. Un model ne scoate din starea noastră, iar reperatele ne dau certitudinea că nu rătăcim de la drum. Însă călătoria o facem noi.

Dar să nu ne comparăm cu modelele, chiar dacă ne dorim să fim ca ele. Nu ne vom simți în-

Modelul este necesar pentru că ne arată sensul.

deajuns de buni, și atunci, o umbră de întristare sa va întinde peste viața noastră. Fără să ne dăm seama, tristețea va deveni existențială, pentru că nu vom reuși niciodată să ne atingem scopul. Care este acela? De a fi iubiți pentru ceea ce suntem, așa cum suntem; nu cum încercăm alții să ne transforme sau cum ni se pare nouă că ar trebui să

cea ce avem de făcut cu râvnă și cu putere, cu tărie, pentru că nu suntem convinși că este în folosul nostru și că avem nevoie de lucrul acela. Îl facem că trebuie, dar nu mișcă inima. Pe Fericitul Augustin nu au reușit să-l aducă în Biserică decât lacrimile mamei. Pentru că lacrima e cântecul inimii și doar ea poate să bată cu adevărat la ușa inimii altuia.

„Mulți tineri Îl refuză pe Dumnezeu și-L scot din inima lor, iar noi am vrea, ca tineri creștini, să-i putem câștiga. Cum pot eu să-i aduc aproape de Biserică?”

Hristos a spus: „Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, așa încât să vadă faptele voastre cele bune și să slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri” (Ioan 5, 16). Dacă ceilalți tineri te vor recunoaște ca fiu al lui Dumnezeu, atunci îi vei ajuta. Altminteri, n-ai să ajuți pe nimeni niciodată. Vrei să ajuți cu adevărat? Aprinde inima ta de focul dragostei lui Hristos și toate celelalte inimi își vor găsi calea către a ta. Sfântul Serafim de Sarov a spus: „Adună pacea în inima ta și mii de oameni se vor mântui în jurul tău”, adică își vor găsi calea. Nu tu îi înveți despre mântuire, nu tu le arăți calea colegilor tăi. Tu doar să ai pace, iar

ei se vor apropia cu drag de tine, pentru că în pacea inimii tale își găsesc ei tihna, răgazul de a-și vedea propriul drum.

„Când ne cuprinde tristețea, cum să întărim în noi nădejdea că suntem fiii lui Dumnezeu și că El rămâne Tatăl nostru iubitor care ne așteaptă?”

Lacrima este cântecul inimii și doar ea poate să bată cu adevărat la ușa inimii altuia.

fim în încercarea de a-i imita pe ceilalți. Să avem încredere în frumusețea fiecăruia și să ne lăsăm doar inspirați, fermecați de aceste modele, fără să uităm că una este modelul și altceva este reperul.

De ce trebuie să merg la biserică? Nu pot să mă rog de acasă?

Părintele Emilian Simonopetrilul spune că „trebuie” nu este ortodox, pentru că nu emoționează, iar Părintele Rafail Noica spune că „trebuie” ar trebui înlocuit cu „nevoia”. Dacă nu ajungi să înțelegi că ai nevoie să mergi la biserică, ritualul acesta se va transforma într-o plictiseală continuă. Sfântul Ioan Gură de Aur spune că nu reușim să facem

Spune Sfântul Iosif Isihastul: dacă cineva este cuprins de tristețe și de deznădejde, Dumnezeu așteaptă dovezi de răbdare și rugăciune din partea celorlalți, nu din partea lui. Părintele Arsenie Papacioc ne învață că liniștea sufletului vine atunci când omul e conștient că Dumnezeu știe de el. Iar Părintele Stăniloae spunea că Fiul din Treime stă în liniștea purtării de grijă a Tatălui.

De cele mai multe ori este mai folositor să nu faci nimic, ci doar să te bucuri că nu ești singur, să stai alături de ceilalți, de cei care te rabdă. Să știi că singurul lucru care a reușit să-mi înmoaie inima în mănăstire a fost când, într-o zi, am avut revelația că părinții mă rabdă așa cum sunt. Pe unii părinți îi vedeam sfinți, pe alții deloc. Cu toate acestea, toți mă răbdau. Atunci am înțeles că în ei este Dumnezeu.

Căutați să vă găsiți loc în inima celui alt, căutați să vă bucurați de momentele pe care le petreceți alături de cineva și liniștiți-vă puțin. „Opriți-vă și cunoașteți că Eu sunt Dumnezeu” (Psalmi 45, 10)!

În momentul în care lucrurile se destramă și fata nu poate să-l fărmece pe băiat, atunci apare suferința. Cum trebuie să ne raportăm la lucrul acesta?

Dacă vreți să iubiți și să vă formați inima frumos, nu mai încercați să vă feriți de suferință. Iubiți mai departe! Împotriva frumuseții nu se

pune urâtenia, ci lipsa de sens. Dacă în relația aceea sensul n-a reușit să iasă la iveală, atunci mergem mai departe, iubim mai departe, ne dăruim mai departe. Sângele care curge din rănilor inimii este semnul unei iubiri autentice.

Dacă vreți să iubiți, nu mai încercați să vă feriți de suferință.

Ați spus că de suferință nu trebuie să fugim, trebuie s-o acceptăm. Dar când aparent ești singur, în momentul de deznădejde, este foarte greu să te lupți și s-o accepți.

Nu e foarte greu, e imposibil. Și dacă e așa, de ce te zbați? Nădejdea, fără dovezi din partea iubirii, moare. Dacă simți că nu primești iubire, nu lăsa ființa ta să se ghideze după criteriul acesta, ci iubește tu. Noi suntem făcuți ca să primim doar dragostea lui Dumnezeu, iar în ceea ce îl privește pe aproapele, suntem făcuți să dăruim dragoste. Noi suntem ca Luna care reflectă lumina de la Soare. Luna este luată ca „ocrotitor” de îndrăgostiți, nu Soarele, pentru că Luna respectă taina, un alt aspect al modelului. Model este abia acela care nu te judecă. Iubește pe ceilalți, și în iubirea ta vei găsi dovezile de iubire ale lui Dumnezeu și n-ai să te mai simți izolat, ci singurătatea pe care o vei simți va fi binecuvântată; va fi însingurare, însă nu izolare. Caută-ți desăvârșirea în

împlinirea celorlalți! Fă-te canalul prin care iubirea lui Dumnezeu să curgă către ceilalți și aceasta îți va fi încă și mai mult dovadă că iubirea merită orice suferință.

Tu doar să ai pace, iar ceilalți se vor apropia cu drag de tine. În pacea inimii tale își găsesc ei tihna.

Să îmbrățișați suferința, ca să puteți afla noblețe în iubirea voastră. Altminteri, iubirea o să fie un târg indecent.

Alături de minte și de inimă, noi mai avem și conștiința după care ne ghidăm în anumite aspecte duhovnicești. De unde vine aceasta: din inimă sau din minte?

De la Dumnezeu vine. Conștiința, glasul conștiinței îl simțim în minte, pentru că în noi chipul lui Dumnezeu este ca o minte. Inima este organul

prin care noi punem iubirea lui Dumnezeu în lucrare. Conștiința este glasul lui Dumnezeu, iar noi nu-l putem reduce la tăcere.

Care este granița dintre demnitate și mândrie?

Demnitatea arată cine ești, mândria cine nu ești. Iar cine ești afli doar în momentul în care te simți iubit. Un părinte a spus că vom avea ispite până când ne vom vedea pe noi înșine așa cum ne vede Dumnezeu.

Ce este un prieten și cum trebuie să fie el?

Prietenul ar trebui să fie varianta mai bună a ta, adică înțelesul frumos al alter-ego-ului, un *alt* tu. De ce? Pentru că prietenul este acela în care tu îți cauți sau îți găsești sensul.

Protos. Hrisostom C.
 Selecții din dialogul cu tinerii aflați la Putna
 pe 1 ianuarie 2022

